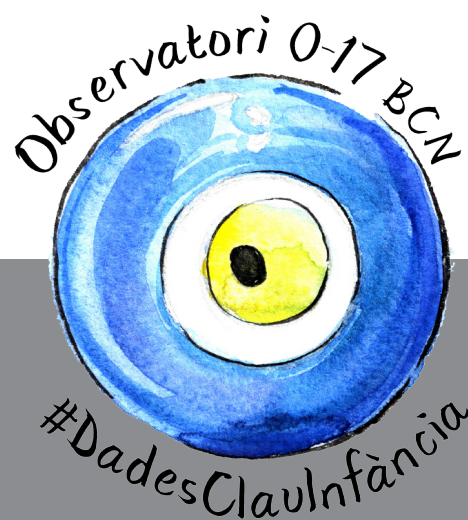

Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona

Informe 2020

L'Institut Infància i Adolescència de Barcelona realitza l'*Informe Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2020* en el marc de l'**Observatori 0-17 BCN: vides i drets de la infància i l'adolescència a la ciutat**, per encàrrec de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona.

Edita:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona - Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Equip de treball:

Laia Pineda (direcció, anàlisi i redacció)
Elisa Stinus (coordinació, anàlisi de plans i mesures municipals i redacció)
Laia Curcoll (redacció, publicació i comunicació)
Kenneth Pitarch (anàlisi de dades, elaboració de mapes i gràfics i redacció)
Mari Corominas (anàlisi de les recerques socials d'urgència i redacció)

Institucions que col·laboren en la provisió de dades:

Agència
de Salut Pública

Consorci d'Educació
de Barcelona
Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona

Serveis de l'Ajuntament de Barcelona que col·laboren en la provisió de dades:

Oficina Municipal de Dades (OMD): Dept. d'Estadística

Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI: Direcció d'Innovació Social (Dept. de Recerca i Coneixement, Dept. Gestió de Sistemes d'Informació), Direcció d'Acció Social (Dept. de Joventut i Adolescència), IMSS (Inst. Municipal Serveis Socials), IMPD (Inst. Municipal Persones Discapacitat) i Dept. Atenció i Acol·lida per Violència Masclista.

Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat: IMEB (Inst. Municipal Educació)

Àrea d'Agenda 2030, Transició Digital, Esports i Coordinació Territorial i Metropolitana: IBE (Inst. Barcelona Esports)

Altres espais de col·laboració:

Consorci Sanitari de Barcelona
Consorci de Serveis Socials de Barcelona
Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya

Barcelona, maig de 2021

La manera de citar el present informe serà:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2021). *Informe Dades clau d'infància i l'adolescència de Barcelona 2020*. IIAB-IERMB i Ajuntament de Barcelona.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement – No comercial – Compartir igual (by-nc-sa) amb finalitat no comercial i amb obra derivada. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que no tinguin finalitats comercials; així com remesclar, transformar i crear a partir del material, sempre que es difonguin les creacions amb la mateixa llicència de l'obra original.

(NOTA: aquest informe no ha passat per correcció lingüística)

Índex

PRESENTACIÓ	5
Dades Clau d'Infància i Adolescència a Barcelona 2020, la base diagnòstica del nou Pla d'Infància amb focus en els primers impactes de la covid-19	5
El sistema integral d'indicadors: una eina imprescindible i d'alt valor que aquest any cal completar amb les Recerques Socials d'Urgència	5
DIAGNOSI DE LA SITUACIÓ DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA A BARCELONA	7
1. CONTEXT DEMOGRÀFIC, SOCIAL I TERRITORIAL DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA	8
1.1 Població infantil i adolescent: nombre i distribució	8
1.2 Característiques: sexe, grups d'edat, origen i discapacitat	10
1.3 Pes relatiu de la població infantil i adolescent i població adulta que hi conviu	12
1.4 Tipologia de llars amb infants i nombre d'infants i adolescents a les llars	13
1.5 Evolució i tendències de futur	15
L'apunt covid-19: tres factors que farien envellir més una ciutat ja envellida: baixa natalitat, disminució de la immigració i augment de l'emigració de la població en edat fèrtil	16
2. EDUCACIÓ: PETITA INFÀNCIA, PAS PER L'ESCOLA I TRANSICIONS A LA POSTOBLIGATÒRIA	18
2.1 L'educació de la petita infància	18
2.2 L'escolarització universal i obligatòria: de P3 a l'ESO. Escolarització, titularitat i mobilitat per raó d'estudis	22
2.3 Trajectòria educativa, satisfacció amb el pas per l'escola, competències bàsiques i graduació final	24
2.4 Després de l'ESO: continuar estudiant o abandonar prematurament els estudis	29
L'apunt covid-19: l'emergència de bretxes educatives entre els infants	33
3. TEMPS DELS INFANTS, ACTIVITATS FORA DE L'ESCOLA, ESPAI PÚBLIC I CIUTADANIA	34
3.1 Els temps de la infància: disponibilitat, usos i satisfacció	34
3.2 Activitats extraescolars i de lleure educatiu	35
3.3 Temps d'estiu i activitats durant les vacances	40
3.4 L'espai públic: espai estratègic per al joc, la trobada amb els amics i amigues i la vida comunitària	41
3.5 Escolta adulta, coneixement dels drets i exercici de ciutadania	45
L'apunt covid-19: l'impacte en la infància del tancament de l'espai públic	46
4. SALUT FÍSICA, MENTAL I EMOCIONAL DELS INFANTS I ADOLESCENTS	47
4.1 Satisfacció dels infants i adolescents amb la pròpia salut	47
4.2 Hàbits saludables de descans, alimentació i exercici físic	48
4.3 Sobrepès, obesitat i satisfacció amb el cos	50
4.4 Benestar, salut mental i addiccions en la infància i l'adolescència	51
4.5 Salut sexual i reproductiva	56

L'apunt covid-19 (I): en l'afectació de la covid-19 primen els infants asimptomàtics i els símptomes lleus	57
L'apunt covid-19 (II): adolescència i salut mental.....	59
5. POBRESA, EXCLUSIÓ I DESIGUALTATS EN LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA	60
5.1 Contextos desiguals on viure i créixer la infància i l'adolescència	60
5.2 Pobresa en el treball i sobrecàrrega de despeses de l'habitatge	63
5.3 Risc dels infants de patir situacions de pobresa o exclusió social.....	65
5.4 Desigualtats de renda entre els mateixos infants i adolescents	68
5.5 Privació material en les vides dels infants i adolescents.....	69
5.6 Baixa capacitat de les polítiques locals per reduir la pobresa infantil	72
L'apunt covid-19: la covid-19 intensifica la pobresa infantil a la ciutat	75
6. RELACIONS INTERPERSONALS, SEGURETAT, VIOLÈNCIES I PROTECCIÓ DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA.....	78
6.1 Relacions dels infants i adolescents amb els seus entorns familiars, d'amistat, escolar i de barri	78
6.2 Seguretat i percepció de suport en cas de tenir un problema	79
6.3 Violències familiars contra els infants i adolescents	80
6.4 Discriminació i violències en l'entorn escolar	83
6.5 L'atenció als infants i adolescents en situació de risc social	84
6.6 Situacions de risc social greu que requereixen una mesura de desemparament	86
6.7 El cas dels infants i adolescents migrats sols que arriben a la ciutat sense referents familiars	89
L'apunt covid-19: l'impacte diferencial en infants i adolescents en situació de risc social i/o acollida en centre residencial	93
I. ÍNDEX DE TAULES, MAPES I GRÀFICS	94
Índex de taules.....	94
Índex de mapes.....	94
Índex de gràfics	95
II. BIBLIOGRAFIA	98
ANNEX 1: UN SISTEMA INTEGRAL D'INDICADORS DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA A LA CIUTAT	102
ANNEX 2: SEGUIMENT LOCAL DE RECERQUES SOCIALS D'URGÈNCIA (RSU) D'INFÀNCIA PER LA COVID-19	106

Presentació

El Dades Clau d'Infància i Adolescència a Barcelona 2020, la base diagnòstica del nou Pla d'Infància amb apunts sobre els primers impactes de la covid-19

L'informe Dades Clau d'Infància i Adolescència a Barcelona és l'informe que, amb caràcter anual, presenta i analitza les dades del Sistema Integral d'Indicadors d'Infància i Adolescència de Barcelona. Enguany **l'informe es confronta a una doble necessitat: aportar la base diagnòstica per al nou pla d'infància, i apuntar els primers impactes que la crisi oberta per la covid-19 està tenint en les vides de la infància i l'adolescència a la nostra ciutat.**

Amb l'any 2020 arribava al seu fi el [Focus Infància 2017-2020](#), el marc de planificació i transversalització de les principals polítiques d'infància i l'adolescència a la ciutat dels darrers 4 anys. És per això que el govern municipal demana a l'Institut Infància i Adolescència que l'informe anual de l'Observatori 0-17 Bcn serveixi de base diagnòstica per a l'elaboració del nou pla d'infància.

Per una altra banda, l'esclat de la pandèmia per la covid-19 el març del 2020 i el consegüent confinament de la població durant diverses setmanes, així com els nous períodes de restriccions intermitents durant la tardor del 2020, van generar una segona oportunitat a aquest informe: apuntar els primers impactes que la crisi oberta per la covid-19 estava tenint en les vides de la infància i l'adolescència a la ciutat.

L'informe Dades Clau d'Infància i Adolescència a Barcelona 2020, és una resposta a aquesta doble necessitat.

El sistema integral d'indicadors: una eina imprescindible i d'alt valor que aquest any cal completar amb les Recerques Socials d'Urgència

L'informe Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona es basa en l'anàlisi i monitorització d'un **Sistema Integral d'Indicadors d'Infància i Adolescència de Barcelona** (SIIAB en endavant) ideat el 2017 i que, en el seu format actual, conté més de 150 indicadors. En moments de crisi com l'actual, és quan es fa més evident el valor d'haver sistematitzat dades durant els tres darrers anys, ja que sense conèixer quin era el punt de partida no seria possible mesurar amb prou profunditat l'abast de la crisi originada per la covid-19, un abast que enguany tot just comencem a albirar, però que només podrem mesurar al llarg dels propers anys.

Paradoxalment, si bé per una banda el SIIAB pren més valor que mai com a eina de

seguiment i monitoratge del canvi social, l'any 2020 topa amb una limitació important: i és que el sistema recull dades a any tancat i, per tant, el sistema mostra les dades del 2019, que no reflecteixen, encara, l'impacte de la crisi. Fins d'aquí un o dos anys (depenent de la font de dades de cada indicador), les dades monitoritzades pel SIIIAB no permetran mesurar l'impacte de la covid-19 en les vides i drets de la infància a la ciutat. Per una altra banda, situacions noves sorgides de la pandèmia, com ara les condicions d'escolarització a casa o l'impacte de les bretxes digitals en les vides dels infants, ens exigeixen la incorporació de nous indicadors al sistema, que en endavant continuarem monitorant.

És per això que per poder donar resposta a la demanda del govern municipal i completar les dades proveïdes pel SIIIAB, l'abril del 2020 des de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona vàrem iniciar el seguiment del que vam anomenar **"Recerques Socials d'Urgència"** (RSU en endavant), és a dir, la localització i seguiment d'aquelles iniciatives de recerca impulsades amb caràcter d'urgència per grups de recerca universitaris i equips de diferents institucions (i connectades amb la ciutat de Barcelona) amb l'objectiu de conèixer els impactes concrets que, tant la pandèmia com les mesures preses per fer-hi front, estaven tenint en les vides i els drets dels infants i adolescents.

Hem identificat fins a 32 RSU, amb cobertura territorial concreta¹ i dutes a terme entre la primavera i l'estiu de 2020. Les hem classificat i n'hem seguit la publicació de resultats. Hem completat l'anàlisi d'aquestes 32 RSU amb altres publicacions de la tardor i l'hivern per arribar a una valoració que fos el més completa possible amb les dades disponibles fins al moment de la publicació d'aquest informe. Cal dir que l'evidència que ens han aportat aquestes RSU ha resultat un complement imprescindible al monitoratge dels indicadors del sistema, configurant un informe diferent als de les edicions passades. També cal dir que algunes de les RSU identificades, encara no havien fet públics els seus resultats a maig del 2021 i no han pogut ser incorporades.

Per una altra banda, malgrat tota l'evidència recollida gràcies a les RSU, cal insistir en què alguns impactes de la pandèmia -i sobretot la seva profunditat- no seran perceptibles fins a un termini més llarg i n'haurem d'estar alerta els propers anys (com, per exemple, l'evolució de les taxes de pobresa infantil, les conseqüències de la precarització del treball, les dificultats vinculades amb l'habitatge o els impactes en la salut mental dels infants i adolescents). En la mateixa línia, per a alguns dels impactes assenyalats només disposem de primers indicis, i no existeix encara prou evidència per descriure'n l'abast, però, si més no, els indicis ens alerten de la necessitat de parar-hi atenció (com, per exemple, un possible increment de les situacions de maltractament en època de confinament o l'aparició de nous tipus d'addiccions entre els nois i noies adolescents).

¹ Un criteri per incloure recerques en el seguiment va ser que la seva cobertura reflectís la ciutat de Barcelona, encara que fossin recerques més àmplies, a nivell català o espanyol, per exemple.

Diagnosi de la situació de la infància i l'adolescència a Barcelona

1. Context demogràfic, social i territorial de la infància i l'adolescència

CONTINGUTS

1.1 Població infantil i adolescent: nombre i distribució

1.2 Característiques: sexe, grups d'edat, origen i discapacitat

1.3 Pes relatiu de la població infantil i adolescent i població adulta que hi conviu

1.4 Tipologia de llars amb infants i nombre d'infants i adolescents a les llars

1.5 Evolució i tendències de futur

L'apunt covid-19: tres factors que farien envellir més una ciutat ja envellida

1.1 Població infantil i adolescent: nombre i distribució

L'any 2020, a la ciutat de Barcelona hi viuen 246.453 infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys (representen el 14,8% del total de la població), tot i que es distribueixen desigualment pels diferents districtes i barris de la ciutat. Es poden agrupar els districtes en tres grans grups segons el volum de població 0-17 respecte al total de ciutat: 1) Sant Martí i l'Eixample (entre el 13%-15% dels infants i adolescents, cadascun); 2) Sarrià - Sant Gervasi, Nou Barris, Horta-Guinardó, Sants-Montjuïc i Sant Andreu (entre el 9%-12%, cadascun); i 3) Gràcia, Ciutat Vella i les Corts (al voltant del 7% o menys, cadascun).

Taula 1. Infants i adolescents (0-17) (N i %). Barcelona i districtes, tendència 2000-2020

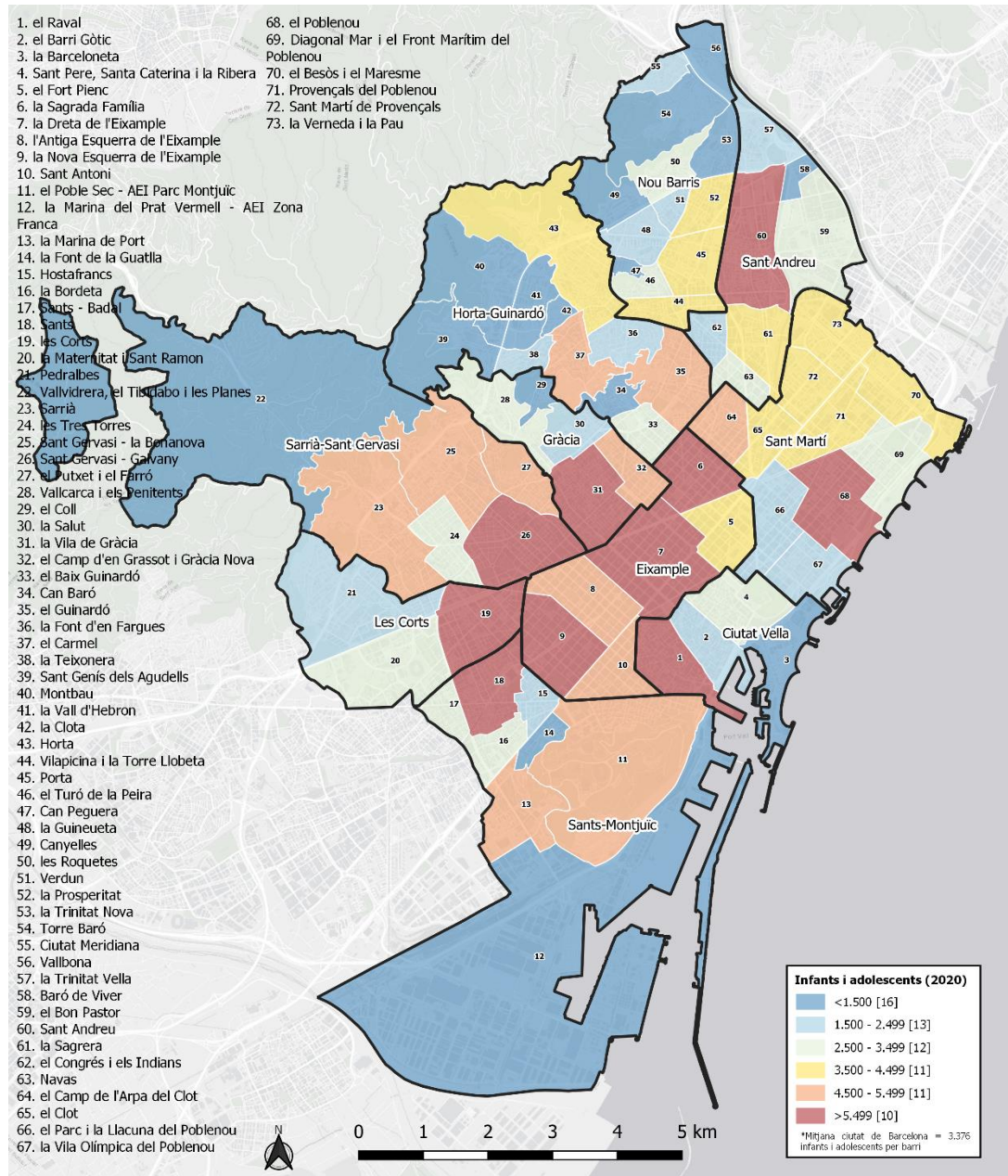
Districtes	2000		2005		2010		2015		2020	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BARCELONA	214.259	100,0%	225.348	100,0%	233.551	100,0%	240.755	100,0%	246.453	100,0%
Sant Martí	31.056	14,5%	32.864	14,6%	35.181	15,1%	37.323	15,5%	37.941	15,4%
Eixample	33.204	15,5%	34.597	15,4%	34.325	14,7%	34.585	14,4%	34.048	13,8%
Sarrià-Sant Gervasi	21.773	10,2%	25.524	11,3%	26.611	11,4%	27.996	11,6%	28.576	11,6%
Nou Barris	22.601	10,5%	23.152	10,3%	25.008	10,7%	25.749	10,7%	27.550	11,2%
Horta-Guinardó	23.065	10,8%	23.421	10,4%	24.413	10,5%	24.587	10,2%	25.688	10,4%
Sants-Montjuïc	24.590	11,5%	24.741	11,0%	25.351	10,9%	25.345	10,5%	25.685	10,4%
Sant Andreu	19.922	9,3%	20.559	9,1%	22.035	9,4%	23.465	9,7%	24.044	9,8%
Gràcia	15.098	7,0%	15.755	7,0%	16.183	6,9%	16.847	7,0%	17.434	7,1%
Ciutat Vella	10.155	4,7%	12.747	5,7%	12.815	5,5%	12.757	5,3%	13.043	5,3%
Les Corts	12.795	6,0%	11.988	5,3%	11.629	5,0%	12.101	5,0%	12.444	5,0%

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona. Nota: La lectura és el 30 de juny fins a l'any 2015 i és l'1 de gener a partir de l'any 2016.

Respecte a la distribució dels infants i adolescents als diferents barris de la ciutat, els barris amb menys infants i adolescents de la ciutat són la Clota (134), la Marina del Prat Vermell (181) i Vallbona (302). Els que en tenen més són el Raval (7.300), Sant Gervasi - Galvany

(8.477) i Sant Andreu (9.247). Els tres barris que concentren menys infants i adolescents (la Clota, la Marina del Prat Vermell i Vallbona) agrupen tan sols un 0,25% de la població menor d'edat de Barcelona, mentre que els tres que concentren més infants i adolescents (el Raval, Sant Gervasi - Galvany i Sant Andreu) agrupen fins a un 10,2% de la població infantil i adolescent de la ciutat (OMD, 2020).

Mapa 1. Infants i adolescents. Barcelona i barris, 2020

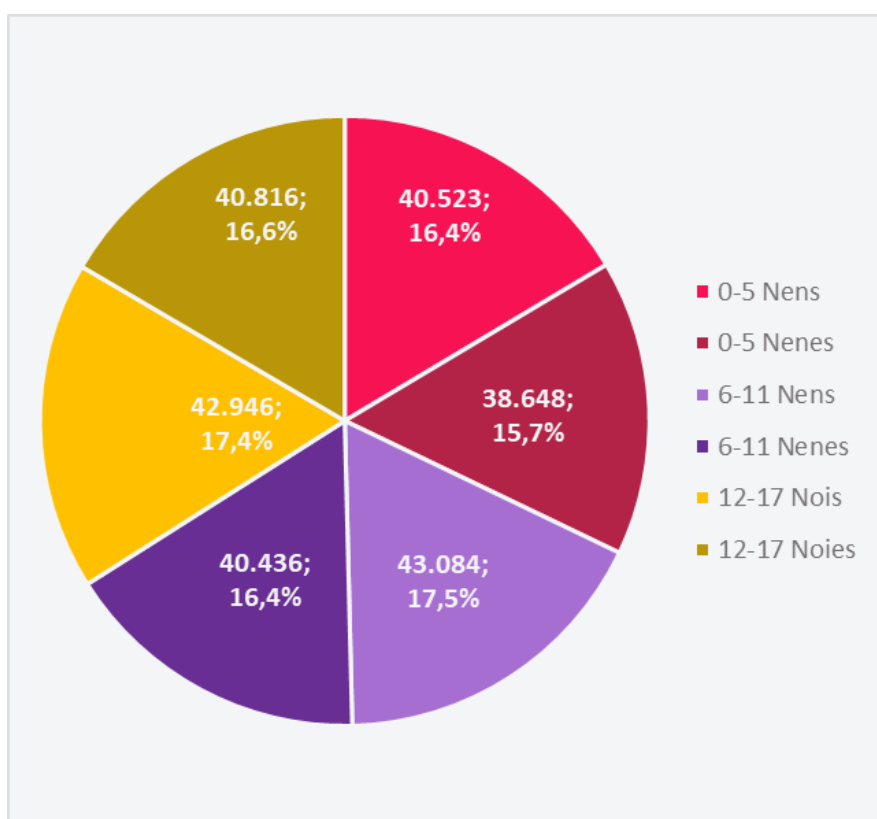

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

1.2 Característiques: sexe, grups d'edat, origen i discapacitat

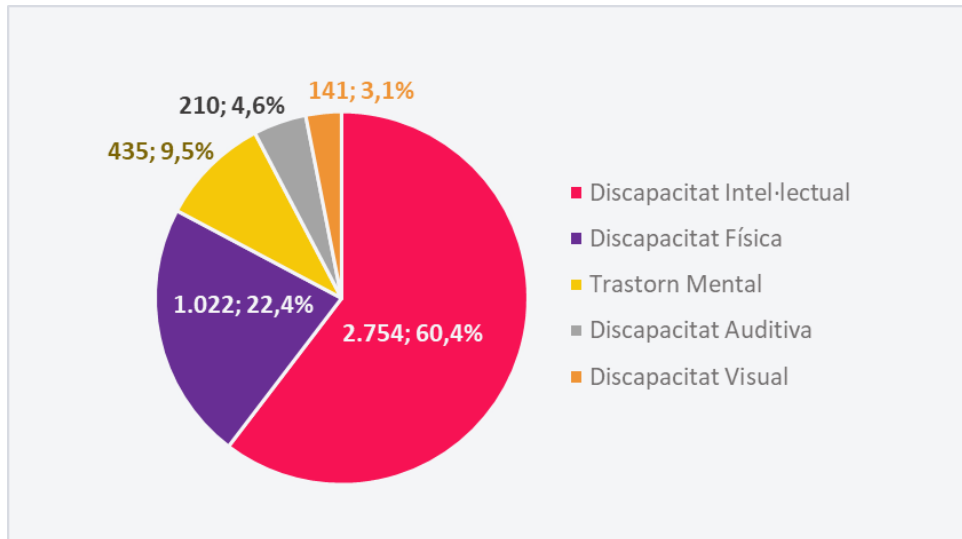
L'any 2020, seguint el patró habitual, el 51,3% són nens-nois i el 48,7%, nenes-noies. En proporcions gairebé iguals, 1 de cada 3 té 0-5 anys, 1 de cada 3 té 6-11 anys i 1 de cada 3 té 12-17 anys. Gairebé 2 de cada 10 infants i adolescents tenen nacionalitat estrangera a la ciutat (18,8%; 46.286). A més, l'1,9% (4.562) dels infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys té alguna discapacitat legalment reconeguda.

Gràfic 1. Petits infants (0-5), infants (6-11) i adolescents (12-17), per sexe (N i %). Barcelona, 2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

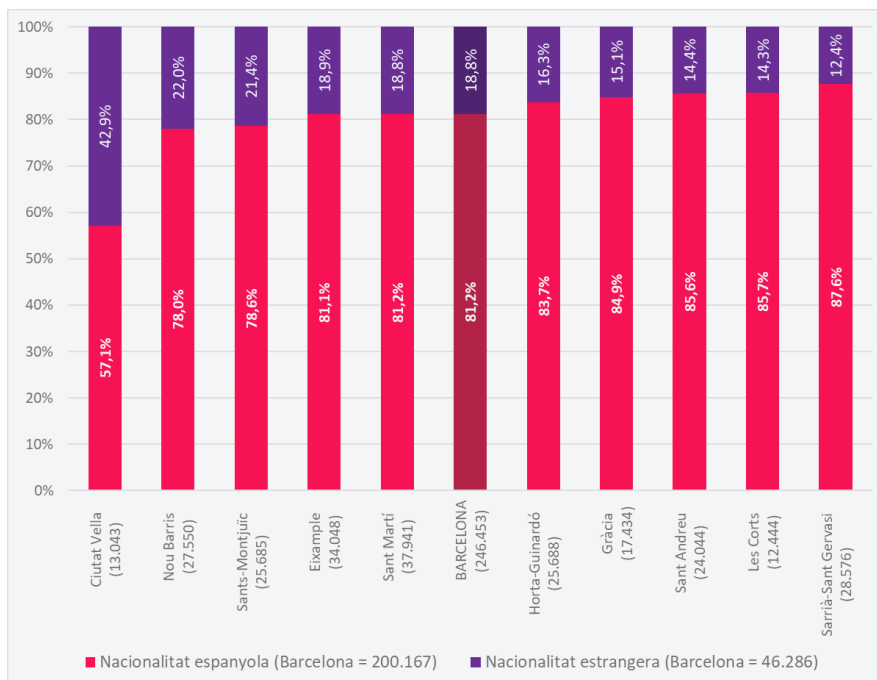
Gràfic 2. Infants i adolescents (0-17) amb alguna discapacitat desconeguda, per tipus de discapacitat (N i %). Barcelona, 2018

Font: Elaboració pròpia dels registres del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya.

La distribució segons característiques, segons sexe i grup d'edat és molt similar entre els districtes, a excepció de la nacionalitat. A Ciutat Vella, 4 de cada 10 infants són de nacionalitat estrangera, mentre que a Sant Andreu, les Corts i Sarrià - Sant Gervasi, només 1 de cada 10.

Gràfic 3. Infants i adolescents (0-17) amb nacionalitat estrangera (%). Barcelona i districtes, 2020

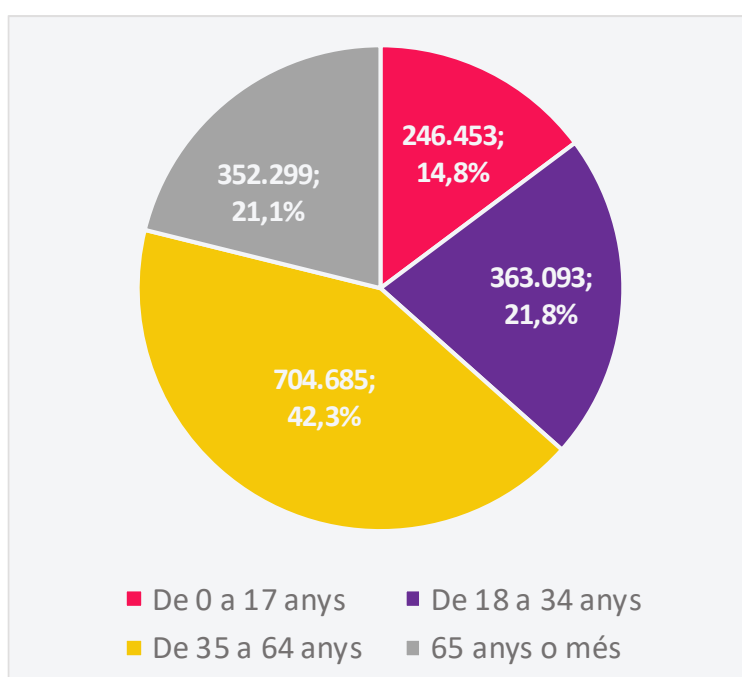

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

1.3 Pes relatiu de la població infantil i adolescent i població adulta que hi conviu

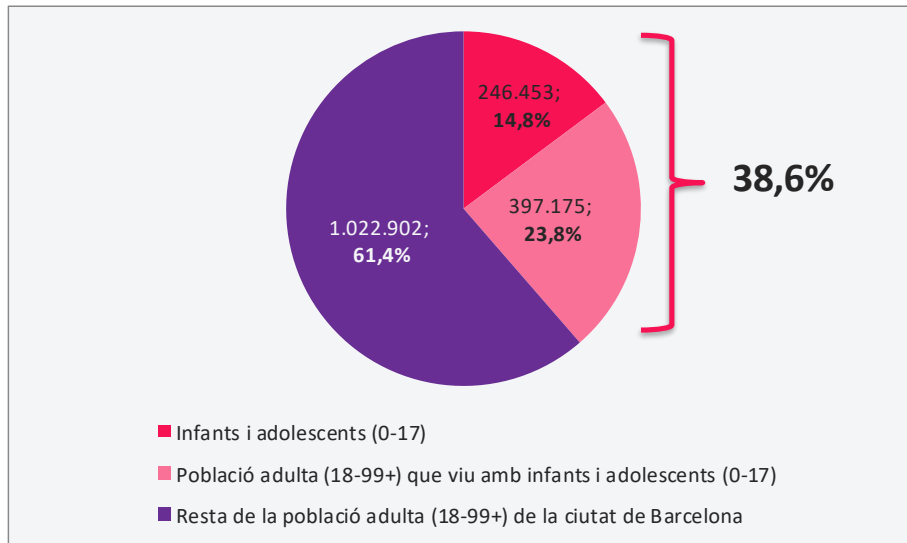
Els 246.453 infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys de la ciutat representen el 14,8% de la població global. El 85,2% restant és població adulta: jove-adulta, el 21,8%; adulta, el 42,3%, i adulta-gran, el 21,1%. Si ampliem el focus i pensem en la població adulta que conviu (23,8%) amb els infants i adolescents de la ciutat (14,8%), 4 de cada 10 ciutadans (el 38,6%) és la població que viu la realitat de la infància i l'adolescència en la seva quotidianitat.

Gràfic 4. Pes relatiu de la població segons grups d'edat (N i %). Barcelona, 2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 5. Infants i adolescents (0-17), població adulta que conviu amb els infants i adolescents, i població adulta que no hi conviu (N i %). Barcelona, 2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

1.4 Tipologia de llars amb infants i nombre d'infants i adolescents a les llars

En clau de llars, a Barcelona, en 1 de cada 4 llars hi viuen infants i adolescents: 154.011 dels 664.476 domicilis de la ciutat de Barcelona, un 23,2% del total de les llars. Pel que fa a la tipologia de llars amb infants, en el 12,9% hi viu una única persona adulta (possiblement² llars monoparentals); en el 55,5%, dues (possiblement llars biparentals), i el 31,5% restant correspon a altres tipus de llars.

² Diem "possiblement" perquè no es poden establir vincles familiars fermes entre els residents d'un mateix domicili. D'acord amb la [nota metodològica del web d'Estadística i Difusió de Dades](#) de l'Ajuntament de Barcelona, les dades del padró "no ens permeten establir vincles de parentiu entre els convivents d'una llar, per la qual cosa no podem extrapolar les dades a determinats tipus d'estructures familiars tot i que la majoria s'hi corresponen. Es tracta doncs de conèixer algunes característiques del conjunt de domicilis, considerant el grup de persones que resideix a la mateixa adreça."

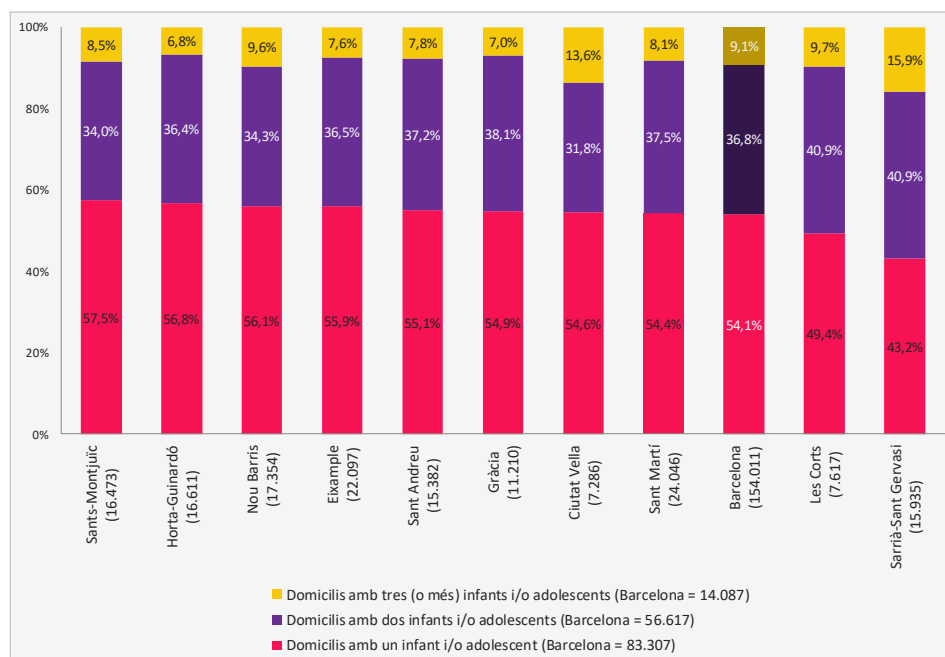
Taula 2. Domicilis amb infants i adolescents (0-17) segons tipologia dels domicilis. Barcelona i districtes, 2020

Districte	Domicilis amb un adult		Domicilis amb dos adults		Altres		TOTAL
	N	%	N	%	N	%	N
BARCELONA	19.932	12,9%	85.548	55,5%	48.531	31,5%	154.011
Ciutat Vella	925	12,7%	3.191	43,8%	3.170	43,5%	7.286
Eixample	2.903	13,1%	12.403	56,1%	6.791	30,7%	22.097
Sants-Montjuïc	2.054	12,5%	8.509	51,7%	5.910	35,9%	16.473
Les Corts	1.000	13,1%	4.417	58,0%	2.200	28,9%	7.617
Sarrià-Sant Gervasi	2.260	14,2%	8.872	55,7%	4.803	30,1%	15.935
Gràcia	1.661	14,8%	6.833	61,0%	2.716	24,2%	11.210
Horta-Guinardó	2.196	13,2%	9.487	57,1%	4.928	29,7%	16.611
Nou Barris	2.171	12,5%	8.921	51,4%	6.262	36,1%	17.354
Sant Andreu	1.809	11,8%	8.967	58,3%	4.606	29,9%	15.382
Sant Martí	2.953	12,3%	13.948	58,0%	7.145	29,7%	24.046

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

Si ens fixem en el nombre d'infants o adolescents a les llars, el 54,1% són llars amb un únic infant o adolescent (possiblement famílies amb un fill/a únic), el 36,8% són llars amb dos infants, i el 9,1% són llars amb tres o més infants (possiblement famílies nombroses). Per districtes i en nombres relatius, Sarrià- Sant Gervasi és el districte on més domicilis hi ha amb tres o més infants i adolescents a la llar, un 15,9%; les Corts i Sarrià - Sant Gervasi són els dos districtes on més domicilis hi ha amb dos infants i adolescents, amb un 40,9% dels seus domicilis; i Sants-Montjuïc el que té més domicilis amb un únic infant o adolescent, amb un 57,5%.

Gràfic 6. Llars amb infants i adolescents (0-17) segons nombre (1, 2, 3 o més) (%). Barcelona i districtes. Barcelona, 2020

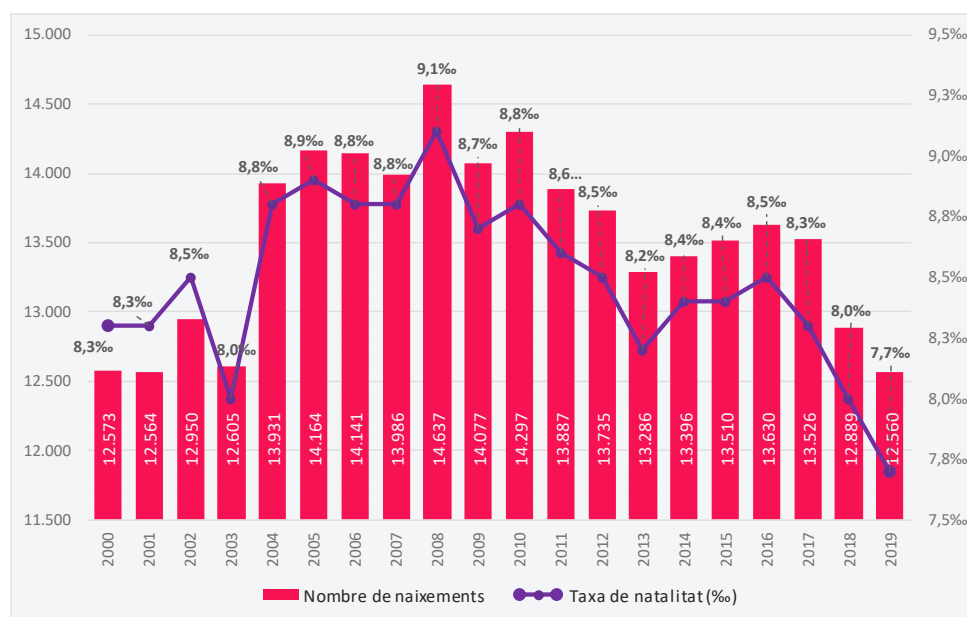

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del padró municipal d'habitants del 2020 (lectura l'1 de gener de 2020). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

1.5 Evolució i tendències de futur

El nombre de naixements decreix un 14,2% des de l'any 2008 —baixant la taxa de natalitat 1,4 punts per mil— i se segueix la mateixa tendència que a Catalunya i Espanya. L'any 2019 van néixer 12.560 nadons a la ciutat de Barcelona, 2.077 menys que el 2008. Aquesta tendència accentua l'envelliment de la població a la ciutat.

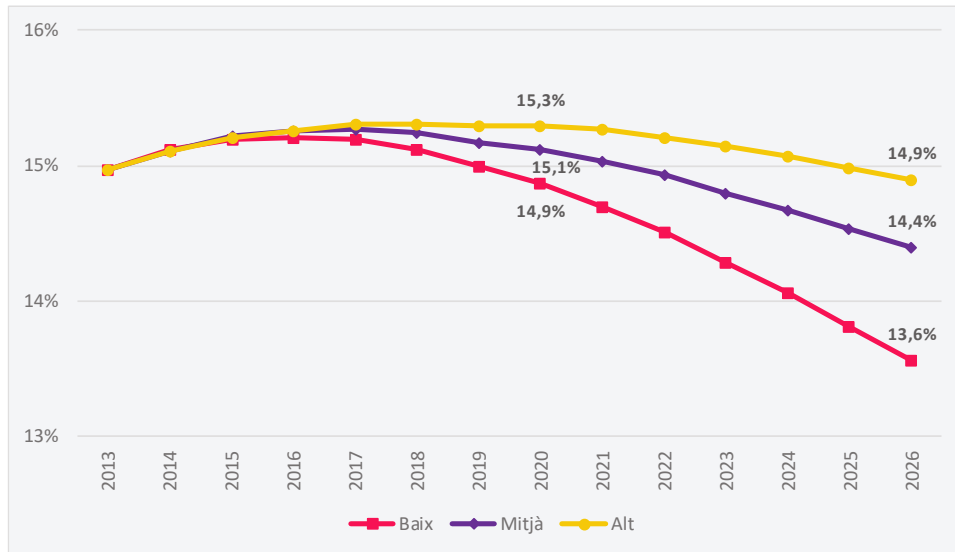
Gràfic 7. Evolució de la taxa de natalitat i del nombre de naixements. Barcelona, tendència 2000-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir dels moviments d'alta i baixa al padró municipal d'habitants. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

Així, tot i que la població 0-17 ha crescut un 5,5% en els darrers 10 anys (sobretot gràcies al moviment migratori), les projeccions 2013-2026 preveien un petit decreixement de la població infantil i adolescent fins a arribar a un 14,4% l'any 2026 (en l'escenari de projecció intermedi), però que podria ser del 13,6% tenint en compte el context de crisi provocada per la covid-19 (escenari de projecció més baix).

Gràfic 8. Infants i adolescents projectats segons tipus d'escenaris de creixement. Barcelona (base 2013 població oficial), 2013-2026

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de dades del Departament d'Estadística (Ajuntament de Barcelona) i d'Idescat. Projeccions de població 2013-2051.

L'apunt covid-19: tres factors que farien envellir més una ciutat ja envellida: baixa natalitat, disminució de la immigració i augment de l'emigració de la població en edat fèrtil

Barcelona té una estructura poblacional envellida, que correspon a la d'una societat desenvolupada del primer món. Tal com hem mostrat, l'1 de gener del 2020 a Barcelona hi vivien 246.453 infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys que representen el 14,8% de la població global de la ciutat, per tant, la infància i adolescència és el segment amb menys pes sobre el conjunt de la ciutat. D'altra banda, així com passa als països rics, s'albira un envelliment encara més gran de la població de Barcelona a causa de la baixa taxa de natalitat (7,7‰) i de l'alta esperança de vida de 83,9 anys. De fet, ha estat, en gran mesura, el moviment migratori i no pas el creixement natural de població (és a dir, la diferència entre el nombre de naixements i defuncions) el que ha permès mantenir la proporció de població infantil i adolescent lleugerament estable al voltant del 15% des de principis del segle XXI.

Cal destacar que la pandèmia per la covid-19 i la crisi econòmica que l'acompanya tindrà, previsiblement, un impacte en l'estructura de la població que, ja de per si, està en constant envelliment. Tal com ha passat en crisis anteriors, s'albira un possible escenari on podrien confluïr tres factors: 1) més baixa fecunditat i natalitat que l'actual; 2) baixada de la immigració i 3) increment de l'emigració de població en edat fèrtil a la cerca de millors horitzons (de mercat de treball, un entorn més rural o a la cerca d'un habitatge més assequible), els quals causarien una baixada encara més pronunciada del nombre de naixements, i la consegüent baixada del volum global de població infantil i adolescent a la ciutat.

Segons dades de l'Oficina Municipal de Dades (Ajuntament de Barcelona, 2021a), en temps de covid-19 la ciutat hauria trencat la tendència poblacional ascendent dels últims cinc anys i estaria perdent població: 13.094 persones entre l'1 de gener i l'1 d'octubre de l'any 2020. La immigració a la ciutat ha caigut un 43,7% i l'emigració ha augmentat un 8% (28.152 persones). A més, cal tenir en compte que el perfil de les persones que emigren de la ciutat és diferent al d'anys anteriors: s'incrementa significativament l'emigració cap a municipis amb poca població (de menys de 5.000 habitants i de fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona-AMB) i de famílies amb un nivell de renda entre mitjà-alt i alt. D'acord amb l'enquesta "Habitant en confinament" desenvolupada per l'Observatori Metropolità de l'Habitatge (amb dades per al conjunt de l'AMB), el maig de 2020 el 16,9% de les llars estava buscant activament habitatge o tenia intenció de fer-ho en acabar el confinament. D'aquestes llars, el moviment migratori cap a altres municipis representa l'opció desitjada per 3 de cada 10 llars (29,9%), mentre que 7 de cada 10 voldrien canviar d'habitatge en el mateix barri o municipi. Entre els motius destaquen, principalment, que el nou habitatge s'ajusti més a les necessitats familiars, que sigui més gran i que s'adapti millor a les necessitats sorgides pel confinament (Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona, 2020).

Per tot plegat, malgrat que les projeccions demogràfiques fetes en l'escenari anterior a la crisi de la covid-19 preveïen, en l'escenari mitjà, un petit decreixement de la població infantil i adolescent fins a arribar a un 14,4% l'any 2026 (gràfic 8 d'aquest capítol), cal analitzar aquestes projeccions amb cautela i considerar l'escenari més baix d'aquesta projecció, que situa la taxa en un 13,6% ja que, en el nou context de crisi, podria acabar sent l'escenari més probable.

2. Educació: petita infància, pas per l'escola i transicions a la postobligatòria

CONTINGUTS

2.1. L'educació de la petita infància

2.2. L'escolarització universal i obligatòria: de P3 a l'ESO. Escolarització, titularitat i mobilitat per raó d'estudis

2.3. Trajectòria educativa, satisfacció amb el pas per l'escola, competències bàsiques i graduació final

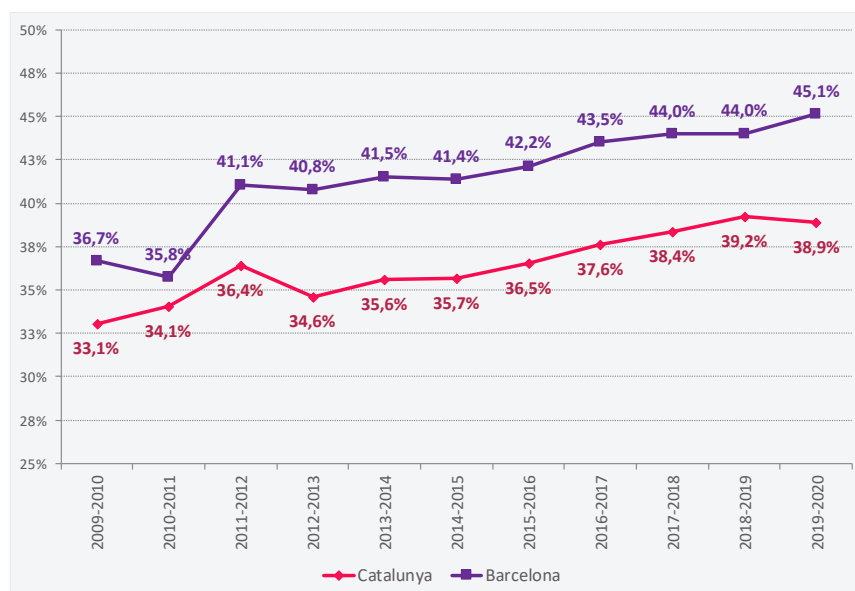
2.4. Després de l'ESO: continuar estudiant o abandonar prematurament els estudis

L'apunt covid-19: l'emergència de bretxes educatives entre els infants

2.1 L'educació de la petita infància

Dels 39.702 infants d'entre 0 i 2 anys que viuen a Barcelona (l'any 2019), 4 de cada 10 estan escolaritzats (45,1%). L'escolarització de la petita infància s'ha incrementat des del 36,7% del curs 2009-2010 fins al 45,1% del curs 2019-2020. La tendència dels darrers 10 anys ha estat a l'alça (8,4 punts percentuals més) i se situa 6 punts percentuals per sobre de la taxa catalana (38,9%).

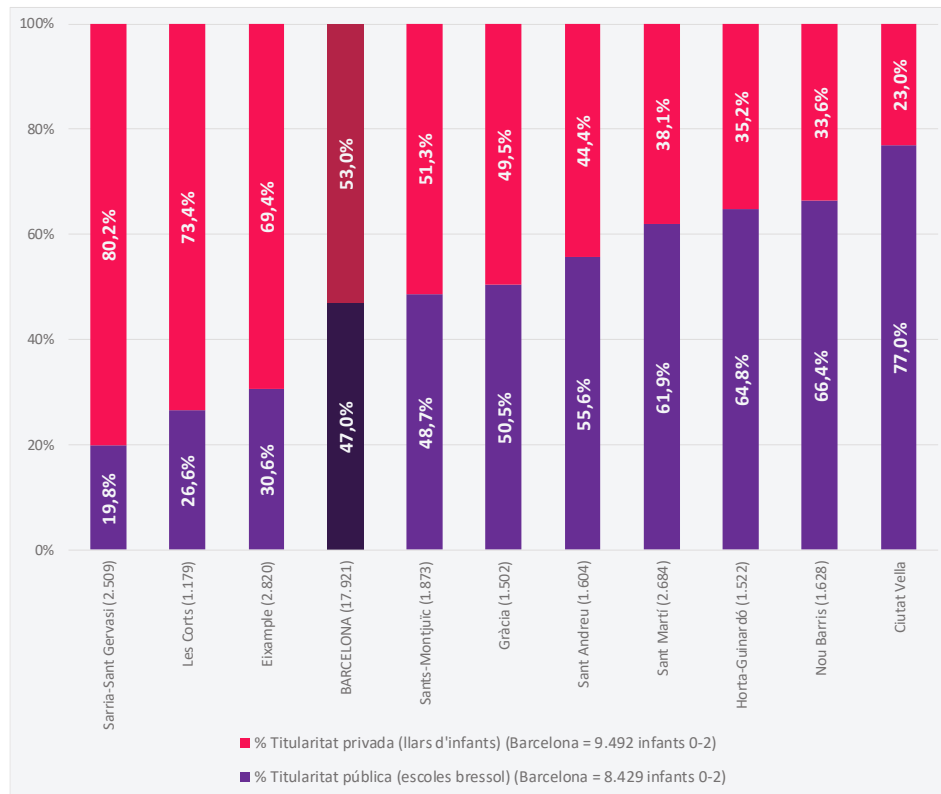
Gràfic 9. Taxa d'escolarització 0-2 (%). Catalunya i Barcelona, cursos del 2009-2010 al 2019-2020

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de registres del Consorci d'Educació de Barcelona i del Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística. Estadística de l'Ensenyament.

Hi ha diferències territorials importants: en els districtes amb menor renda (Ciutat Vella, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sants-Montjuïc), el percentatge d'infants de 0-2 anys escolaritzats és significativament inferior a la mitjana de la ciutat. Més de la meitat (53,0%) dels infants escolaritzats ho fan en llars d'infants privades. Del total d'infants menors de 3 anys de la ciutat, les escoles bressol municipals tan sols donen cobertura a un 20%, tot i l'increment en l'oferta d'aquest servei públic.

**Gràfic 10. Infants 0-2 anys escolaritzats segons titularitat del centre educatiu (N i %).
Barcelona i districtes, curs 2019-2020**

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament (Departament d'Educació).

A partir del curs 2017-2018, per tal d'afavorir l'accessibilitat econòmica de les famílies amb menys recursos a l'escolarització dels seus fills en la primera etapa d'educació infantil, l'Ajuntament de Barcelona va començar a implantar el sistema de tarificació social a les escoles bressol. Actualment s'estableixen fins a 10 quotes diferenciades (entre els 50 € i els 395 €) en funció del nivell de renda familiar. D'aquestes 10 quotes o trams establerts, els primers 6 paguen un preu inferior a la quota pública, mentre que les famílies situades en el tram 7 paguen un preu estàndard, i les situades entre el 8 i el 10 un preu superior a l'estàndard. La implantació de la mesura ha suposat que durant el curs 2019-2020 el 71,8% dels infants amb plaça pública es beneficiessin d'una quota bonificada pel sistema de tarificació, amb un preu públic inferior al del sistema anterior, que el 8,4% paguessin el preu estàndard, i que el 19,8% paguessin quotes superiors.

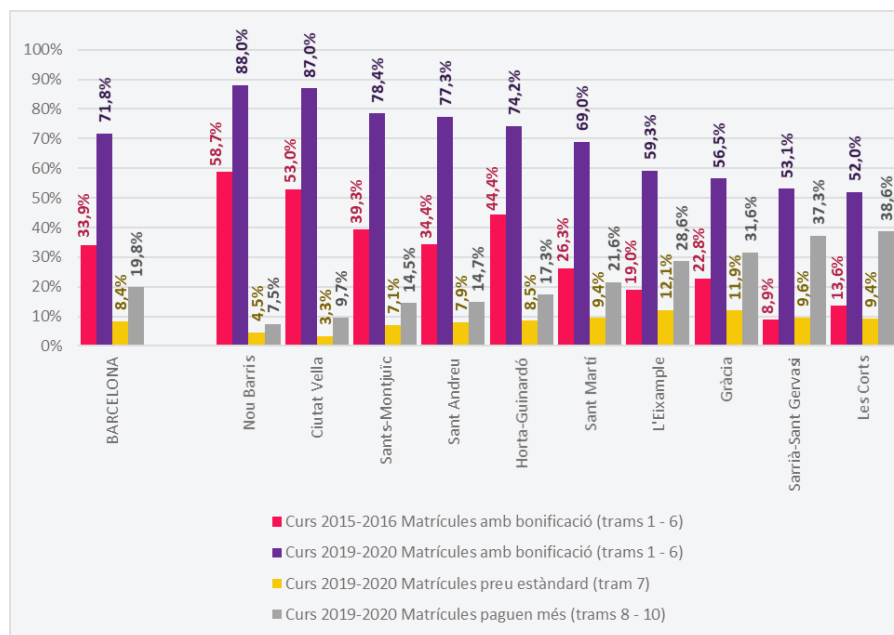
Taula 3. Distribució de famílies, segons els trams de tarifació social concedits en les taxes de les escoles bressol municipals (%). Barcelona, cursos 2015-2016, 2017-2018, 2018-2019 i 2019-2020

Trams bonificació		2015-2016	2017-2018		2018-2019		2019-2020	
Tram 1	Infants bonificats	33,9%	31,5%	64,4%	28,8%	62,3%	37,1%	71,8%
Tram 2			6,2%		6,7%		6,9%	
Tram 3			5,6%		5,3%		6,3%	
Tram 4			5,2%		5,7%		5,8%	
Tram 5			5,7%		5,8%		6,0%	
Tram 6			10,3%		10,0%		9,8%	
Tram 7	Infants sense bonificació (preu estàndard)	-	9,7%	9,7%	8,9%	8,9%	8,4%	8,4%
Tram 8	Infants sense bonificació (preu superior)	-	7,8%	25,9%	7,5%	24,7%	6,1%	19,8%
Tram 9			10,4%		9,1%		7,6%	
Tram 10			7,7%		8,1%		6,1%	

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de dades de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB).

Això significa que des de la implantació de la mesura s'ha doblat el nombre d'infants que accedeixen a l'escola bressol amb quotes més assequibles per a les rendes de les seves famílies, ja que en el sistema anterior de preu públic fix (curs 2015-2016) tan sols el 33,9% dels infants tenien bonificacions. Fins i tot en els districtes de rendes altes —Sarrià - Sant Gervasi, les Corts o l'Eixample— s'observa un augment important (de gairebé 40 punts percentuals) d'infants amb quotes de trams inferiors al 7, des de la implantació del sistema de tarifació social. Ciutat Vella i Nou Barris són els dos districtes on hi ha més matrícules amb bonificació: un 87,0% i un 88,0% del total de les matrícules, respectivament.

Gràfic 11. Infants (de 0 a 2 anys) amb bonificació (trams 1-6) i sense bonificació (trams 7-10) (%). Barcelona i districtes, cursos 2015-2016 i 2019-2020

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de dades de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB).

En paral·lel a l'increment d'escoles bressol de titularitat pública, l'Ajuntament ha promogut els espais familiars municipals, tant des de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona com des de l'Institut Municipal de Serveis Socials i els districtes. L'any 1991 es posa en funcionament el primer espai familiar a Barcelona, "La Casa dels Colors" a la Zona Franca, i actualment n'hi ha 16 arreu de la ciutat que responen a models diversos i que atenen 651 infants d'entre 0 i 2 anys i les seves famílies.

Els espais familiars són un servei d'atenció a les famílies amb infants de 0 a 3 anys en què es combina el joc lliure dels infants amb una dinàmica grupal dels adults, els quals, de manera relativament informal, conversen i comparteixen dubtes, estratègies i experiències sobre el procés de criança, amb l'acompanyament i orientació de dos o més professionals, per tal d'estimular i desenvolupar els aprenentatges, la socialització i autonomia dels infants, el vincle positiu entre adults i infants, la confiança i competències parentals dels adults, i les xarxes comunitàries informals per a les tasques de criança.

Taula 4. Espais familiars municipals, segons l'organisme responsable. Districtes de la ciutat

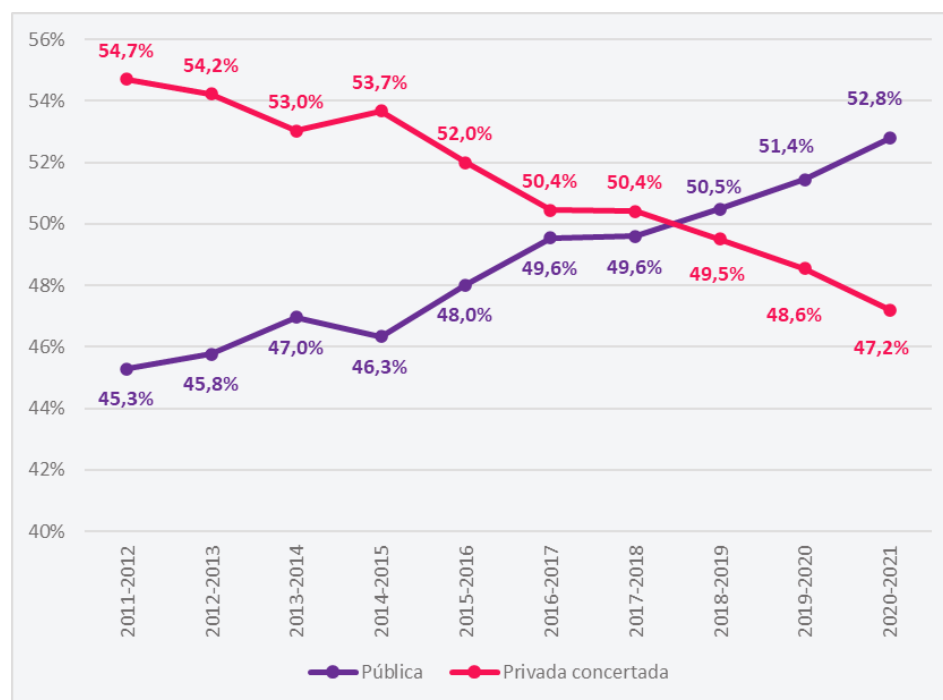
Districte	Espai familiar	Organisme responsable
Ciutat Vella	Espai 0-3 Raval (EBM Cadí)	IMEB
Ciutat Vella	Espai Familiar Aurora (EBM Aurora)	IMEB
L'Eixample	Espai 0 a 3 Infants en família (Centre Cívic Fort Pienc)	Districtes
L'Eixample	Espai 0 a 3 Infants en família (Centre Cívic Urgell)	Districtes
L'Eixample	Espai 0 a 3 Infants en família (Centre Cívic Sagrada Família)	Districtes
L'Eixample	Espai Familiar Els Tres Tombs	IMEB
L'Eixample	Espai 0 a 3 Infants en família (Centre Cívic Cotxeres Borrell)	Districtes
Sants-Montjuïc	Espai Familiar Casa dels Colors	IMEB
Les Corts	Espai Familiar i Centre Obert Municipal Les Corts - Sants	IMSS
Sarrià - Sant Gervasi	Espai Familiar la Saleta (Centre Cívic Vil·la Urània)	Districtes
Sarrià - Sant Gervasi	Espai Familiar El Petit Drac	Districtes
Gràcia	El Vaixell, Espai de Petita Infància (Centre Cívic la Sedeta)	Districtes
Nou Barris	Espai Familiar El Torrent (EBM El Torrent)	IMEB
Sant Andreu	Espai Familiar Bon Pastor (Centre Cívic Bon Pastor)	IMEB
Sant Martí	Espai Familiar la Vela (Casal del Barri Besòs)	Districtes
Sant Martí	Espai Familiar i Centre Obert Municipal Sant Martí.	IMSS
TOTAL 16 ESPAIS FAMILIARS		

Font: Grup de treball d'espais familiars i de criança municipals, Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB, 2020).

2.2 L'escolarització universal i obligatòria: de P3 a l'ESO. Escolarització, titularitat i mobilitat per raó d'estudis

Tot i que l'escolarització dels nens i nenes no esdevé estrictament obligatòria fins als 6 anys, els infants escolaritzats al segon cicle d'educació infantil aglutinen el 96,5% del tots els infants d'entre 3 i 5 anys, una taxa que indica la universalitat de l'etapa. Cal destacar que en els darrers anys s'ha produït un augment significatiu de la demanda de places de P3 en els centres de titularitat pública en el conjunt de la ciutat. Concretament, la preinscripció del curs 2020-2021 ha registrat una demanda d'un 52,8% per l'escola pública davant d'un 47,2% per l'escola privada.

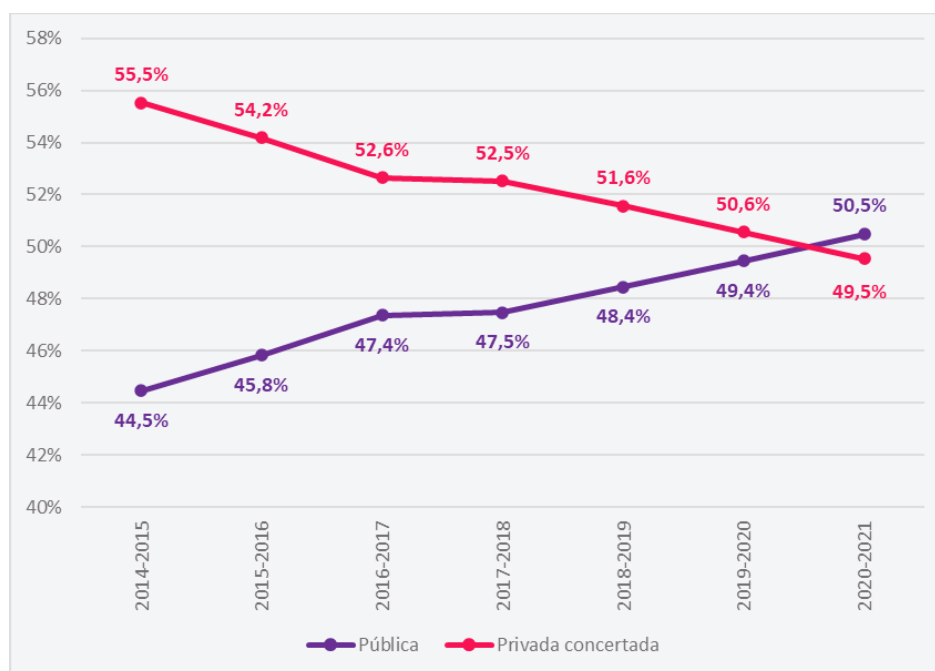
Gràfic 12. Evolució de la demanda de places de P3 segons titularitat dels centres (%).
Barcelona (%), cursos del 2011-2012 al 2020-2021

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Consorci d'Educació de Barcelona.

Al marge del canvi en la tendència de la demanda, fins al curs 2020-2021 no es percep la inversió en la tendència de matriculació de l'alumnat. El nombre d'infants matriculats en els centres públics de P3 (50,5%) ha superat per primera vegada els matriculats en els centres privats (49,5%). Tanmateix, si ens atenem al conjunt de l'alumnat matriculat a la ciutat, cal dir que Barcelona continua tenint un nivell d'escolarització en el sector privat molt superior al de la mitjana de Catalunya. La matrícula pública agregada en els tres nivells educatius obligatoris (tot i el canvi de tendència tot just apuntat) s'ha situat sempre per sota del 50%: durant el curs 2019-2020 un 48,5% en el segon cicle d'educació infantil es va matricular a centres escolars de titularitat pública (68,0% a Catalunya), un 45,0% a la primària (67,8% a Catalunya) i un 37,7% a l'ESO (64,6% a Catalunya), amb diferències territorials significatives.

Gràfic 13 Evolució de la matriculació de places a P3 segons titularitat dels centres (%).
Barcelona, cursos del 2014-2015 al 2020-2021

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament. Departament d'Educació.

Taula 5. Infants i adolescents de 2n cicle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons titularitat (%). Catalunya, Barcelona i districtes, curs 2019-2020

Cicles educatius	2n cicle Educació Infantil		Educació primària		ESO	
	Titularitat		Titularitat		Titularitat	
	Pública	Privada	Pública	Privada	Pública	Privada
CATALUNYA	68,0%	32,0%	67,8%	32,2%	64,6%	35,4%
BARCELONA	48,5%	51,5%	45,0%	55,0%	37,7%	62,3%
Sant Martí	66,0%	34,0%	65,4%	34,6%	61,5%	38,5%
Ciutat Vella	61,5%	38,5%	58,2%	41,8%	48,7%	51,3%
Sants-Montjuïc	60,2%	39,8%	59,3%	40,7%	54,5%	45,5%
Sant Andreu	59,7%	40,3%	56,3%	43,7%	44,2%	55,8%
Nou Barris	58,7%	41,3%	59,9%	40,1%	60,7%	39,3%
Gràcia	53,6%	46,4%	48,8%	51,2%	26,7%	73,3%
Horta-Guinardó	47,7%	52,3%	43,8%	56,2%	33,6%	66,4%
L'Eixample	46,7%	53,3%	36,1%	63,9%	24,1%	75,9%
Les Corts	34,1%	65,9%	29,6%	70,4%	27,3%	72,7%
Sarrià-Sant Gervasi	12,8%	87,2%	12,4%	87,6%	14,6%	85,4%

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament. Departament d'Educació.

La mobilitat intermunicipal a Barcelona de P3 fins a l'ESO no és un fenomen gaire significatiu, excepte pel que fa als districtes de les Corts i Sarrià - Sant Gervasi, on el 28,5 % i el 13,6 % dels alumnes, respectivament, provenen de fora de Barcelona. Són també les Corts i Sarrià - Sant Gervasi, amb un 3,3% i un 4,4%, respectivament, els districtes amb proporcions més altes d'alumnat que surt de Barcelona per estudiar en altres municipis, tot i que en cap dels districtes no superen el 5% (Consorti d'Educació de Barcelona, 2019-2020).

En canvi, dins la ciutat s'observen percentatges importants d'infants i adolescents que no s'escolaritzen al mateix districte on resideixen, la qual cosa suposa un nivell de mobilitat escolar intramunicipal important entre els districtes de la ciutat. En concret, al curs 2019-2020, 1 de cada 4 infants de Barcelona (26%) no s'escolaritza en el seu districte de residència (tot i que la major part d'aquesta mobilitat es produeix entre districtes fronterers). Destaquen els casos de Gràcia (37,7%) i les Corts (33,6%).

Taula 6. Infants i adolescents matriculats a 2n cicle d'educació infantil, primària i ESO segons districte de residència i districte d'escolarització (%). Barcelona i districtes, curs 2019-2020

		Districte d'escolarització										
		Ciutat Vella	Eixample	Sants - Montjuïc	Les Corts	Sarrià - Sant Gervasi	Gràcia	Horta - Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí	TOTAL
Districte de residència	Ciutat Vella	72,6%	14,8%	4,9%	0,6%	3,0%	0,5%	0,4%	0,4%	0,3%	2,5%	100,0%
	Eixample	3,3%	70,9%	2,9%	3,2%	9,5%	5,0%	3,0%	0,2%	0,2%	1,6%	100,0%
	Sants - Montjuïc	3,4%	7,0%	70,7%	13,1%	4,8%	0,3%	0,2%	0,3%	0,1%	0,2%	100,0%
	Les Corts	0,1%	3,0%	3,4%	66,4%	26,5%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	100,0%
	Sarrià - Sant Gervasi	0,1%	1,1%	0,1%	6,9%	87,3%	3,8%	0,6%	0,1%	0,0%	0,1%	100,0%
	Gràcia	0,2%	5,6%	0,2%	1,4%	22,2%	62,3%	7,0%	0,6%	0,2%	0,3%	100,0%
	Horta - Guinardó	0,2%	1,7%	0,2%	0,4%	3,7%	14,0%	71,9%	4,2%	2,1%	1,6%	100,0%
	Nou Barris	0,2%	0,9%	0,2%	0,2%	0,8%	0,8%	15,3%	74,3%	6,7%	0,6%	100,0%
	Sant Andreu	0,2%	2,1%	0,1%	0,3%	0,9%	0,6%	3,8%	4,5%	82,2%	5,3%	100,0%
	Sant Martí	0,6%	8,2%	0,2%	0,7%	1,9%	0,6%	2,3%	0,4%	3,0%	82,1%	100,0%

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Consorti d'Educació de Barcelona.

2.3 Trajectòria educativa, satisfacció amb el pas per l'escola, competències bàsiques i graduació final

La taxa de no idoneïtat dels infants i adolescents ens informa del percentatge d'alumnes que estan en un curs que no els correspon per la seva edat i que, per tant, no compliran l'escolarització obligatòria amb els anys esperats (una realitat que amplifica les desigualtats educatives i afavoreix l'abandonament escolar prematur [OCDE, 2012 i 2018]). Pel que fa al percentatge d'alumnes que estan en un curs que no els correspon per la seva edat, en el segon cicle de l'educació infantil la taxa de no idoneïtat és molt baixa, un 0,7% al curs 2019-2020. En canvi, en l'educació primària, la taxa de no idoneïtat creix fins al 4,0% i a l'ESO s'incrementa de manera significativa fins al 12,5% (tot i que és lleugerament inferior a la del conjunt de Catalunya). Les diferències s'amplifiquen entre els districtes: a Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i Nou Barris gairebé 1 de cada 5 alumnes es troba en un curs inferior al que li pertocaria per edat (19,9%, 19,6% i 19,3%, respectivament). En canvi, a Gràcia, les Corts i

Sarrià - Sant Gervasi és menys de la meitat i no arriba a 1 de cada 10 (8,5%, 7,8% i 7,2%, respectivament).

Taula 7. Taxa de no idoneïtat dels infants i adolescents de 2n cicle d'educació infantil, primària i d'ESO (%). Catalunya, Barcelona i districtes, cursos 2017-2018 i 2019-2020

Districtes	2017-2018			2019-2020		
	Educació infantil 2n cicle	Educació primària	ESO	Educació infantil 2n cicle	Educació primària	ESO
CATALUNYA	0,7%	4,8%	15,8%	0,7%	4,4%	13,9%
BARCELONA	0,9%	4,5%	14,6%	0,7%	4,0%	12,5%
Ciutat Vella	1,0%	6,9%	24,9%	0,6%	6,0%	19,9%
Sants-Montjuïc	0,9%	6,9%	21,2%	0,7%	5,5%	19,6%
Nou Barris	0,9%	6,6%	22,9%	0,7%	5,4%	19,3%
Sant Martí	1,1%	4,9%	16,0%	0,8%	4,3%	13,6%
Horta-Guinardó	1,0%	4,5%	15,5%	0,7%	4,9%	12,8%
Sant Andreu	1,0%	4,4%	15,7%	0,7%	3,4%	11,9%
Eixample	0,8%	4,1%	12,9%	0,6%	3,6%	11,4%
Gràcia	0,8%	4,1%	10,1%	0,5%	3,5%	8,5%
Les Corts	0,6%	2,7%	9,6%	0,7%	2,4%	7,8%
Sarrià-Sant Gervasi	0,8%	2,8%	7,9%	0,8%	2,6%	7,2%

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Consorci d'Educació de Barcelona.

Respecte a la satisfacció amb el seu pas per l'escola, cal destacar que entre 3 i 4 de cada 10 infants de la ciutat expressa poca satisfacció i benestar en el seu entorn escolar. A part dels resultats educatius, és important tenir en compte l'experiència educativa dels infants i adolescents a la seva escola. Per exemple, mentre el 26,6% dels infants d'entre 10 i 12 anys d'educació primària no està prou satisfet amb els aprenentatges escolars, fins a un 42,2% no ho està prou amb la seva vida d'estudiant. A més, un 34,7% diu no estar prou satisfet amb els companys i companyes de classe. Entre els principals motius d'insatisfacció destaquen l'excés de deures que els ocupen temps fora de l'escola que voldrien destinar a jugar i trobar-se amb els amics i amigues (EBISB, 2017). En clau adolescent disposem de moltes menys dades sobre la seva satisfacció en el pas per l'institut, però sí que sabem que al 32,2% dels adolescents de 13 a 17 anys la seva escola, col·legi o institut no els agrada prou (FRESC, 2016).

Pel que fa als resultats escolars reflectits en les competències bàsiques (CB), al voltant de l'11% dels adolescents de la ciutat no assoleix alguna de les competències bàsiques quan acaba el seu procés d'escolarització obligatòria (curs 2019-2020) amb diferències significatives segons districtes: en les competències bàsiques (CB) a la primària la distància més gran es dona entre el 25,0% dels infants de Nou Barris i el 3,3% dels de Sarrià - Sant Gervasi que no supera la prova de competència bàsica en anglès (21,7 punts percentuals). I en el cas de l'ESO, la distància més gran (18 punts percentuals) la trobem entre el 23,2% d'adolescents de Ciutat Vella que no supera la prova de català davant del 5,2% de l'alumnat que no ho fa a Gràcia.

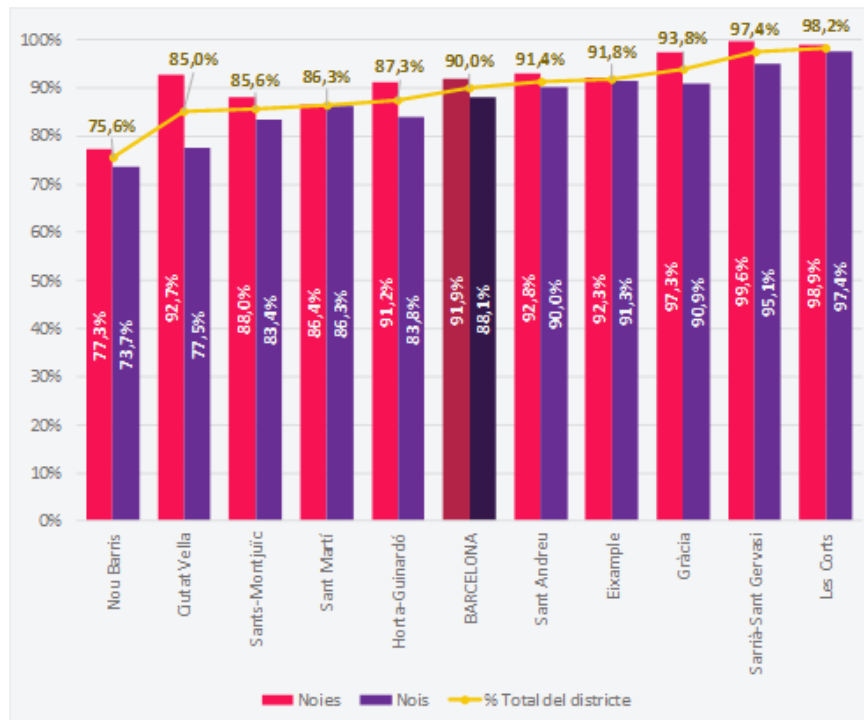
Taula 8. Adolescents de 4t d'ESO que no superen les proves de competències bàsiques segons competència (%). Barcelona i districtes, curs 2019-2020

Districtes	Català	Castellà	Anglès	Matemàtiques	Ciència i tecnologia
BARCELONA	11,1%	9,6%	7,6%	12,5%	14,0%
Ciutat Vella	23,2%	20,4%	13,0%	23,7%	23,1%
Nou Barris	17,4%	13,9%	16,8%	21,6%	22,9%
Sants-Montjuïc	18,8%	15,2%	12,9%	20,5%	18,7%
Sant Martí	14,3%	12,8%	9,7%	14,5%	15,8%
Sant Andreu	14,1%	10,4%	10,9%	13,4%	14,7%
Horta-Guinardó	11,3%	7,5%	9,0%	12,3%	14,3%
Gràcia	5,2%	8,1%	6,6%	12,6%	13,6%
Eixample	8,0%	7,2%	3,4%	8,5%	12,9%
Les Corts	6,0%	5,5%	3,7%	7,6%	8,3%
Sarrià-Sant Gervasi	5,5%	5,6%	1,3%	5,8%	7,6%

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Consorci d'Educació de Barcelona.

Respecte a la graduació en acabar l'educació obligatòria, cal assenyalar que, encara avui, 1 de cada 10 adolescents de la ciutat de Barcelona no obté el graduat d'ESO, amb diferències importants entre districtes (més casos a Nou Barris, Ciutat Vella i Sants-Montjuïc). Tot i que cal aspirar a una graduació del 100% de l'alumnat, cal destacar la tendència positiva dels darrers anys i el curs 2018-2019 es gradua el 90,0% de l'alumnat matriculat, un 7,4% més d'adolescents respecte del curs 2008-2009, on se'n van graduar el 82,6%. A escala territorial la distància entre el districte amb major i menor taxa de graduació és de 22,6 punts percentuals: el 98,2% de l'alumnat a les Corts (a l'extrem més alt) i el 75,6% a Nou Barris (a l'extrem més baix).

Gràfic 14. Taxa de graduació a 4t d'ESO respecte dels adolescents matriculats segons sexe (%). Barcelona i districtes, curs 2018-2019

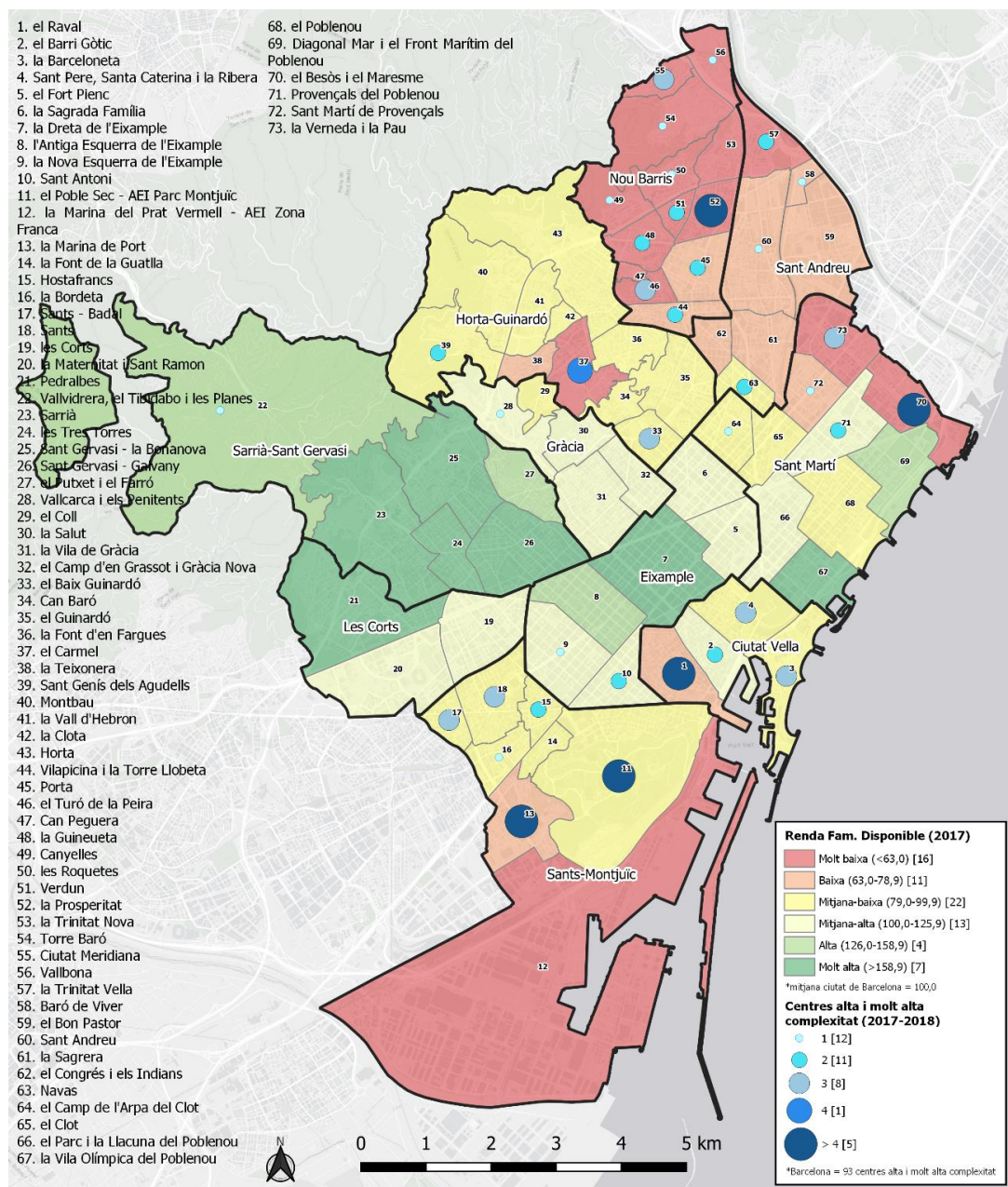

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament. Departament d'Educació.

Més enllà de la titularitat dels centres educatius i de les trajectòries educatives, cal tenir en compte els infants i adolescents escolaritzats en centres d'alta o molt alta complexitat, una característica que explica bona part dels resultats educatius desiguals. Segons l'índex de complexitat³ a Barcelona hi hauria un 24,7% de centres de complexitat alta o molt alta, amb diferències molt destacables segons districtes, d'acord amb els diferents contextos socioeconòmics a la ciutat: a Ciutat Vella, Nou Barris i Sants-Montjuïc és on es concentren més centres d'alta i molt alta complexitat (69,6%, 54,5% i 46,5% del total dels centres educatius, respectivament). Per contra, els districtes on menys centres d'aquest tipus trobem són l'Eixample, Gràcia, Sarrià - Sant Gervasi (aquest dos últims districtes amb només un centre de complexitat alta o molt alta cadascun) i les Corts (amb cap centre de complexitat alta o molt alta), on aquests centres només representen un 7,0%, 3,4%, 2,3% i 0,0% dels totals dels centres, respectivament.

³ Resolució EDU/1259/2019 de 7 de maig de 2019 del Departament d'Educació. La classificació es realitza tenint en compte el nivell d'estudis dels pares o mares, les seves ocupacions laborals o situacions d'atur, el percentatge d'alumnat estranger i el percentatge d'alumnat estranger que prové de països pobres. I a partir d'aquestes variables, els centres educatius es classifiquen, a Barcelona i a Catalunya, en cinc categories de complexitat: baixa, mitjana-baixa, mitjana-alta, alta i molt alta. El 2021 el Departament d'Educació ha actualitzat la classificació dels centres segons la complexitat socioeconòmica amb dades del curs 2018-2019, ha analitzat l'efecte d'afegir a la complexitat socioeconòmica criteris de complexitat administrativa i ha proposat una nova metodologia de classificació que introdueix millores respecte a les anteriors.

Mapa 2. Relació entre els centres educatius d'alta i molt alta complexitat de primària i ESO i la renda familiar disponible (RFD). Barcelona i barris, 2017 (RFD) i 2017-2018 (complexitat)

Font: elaboració pròpia de l'IAB a partir dels registres del Consorci d'Educació de Barcelona. Per la RFD, dades de la RFD (2017) de l'Oficina Municipal de Dades.

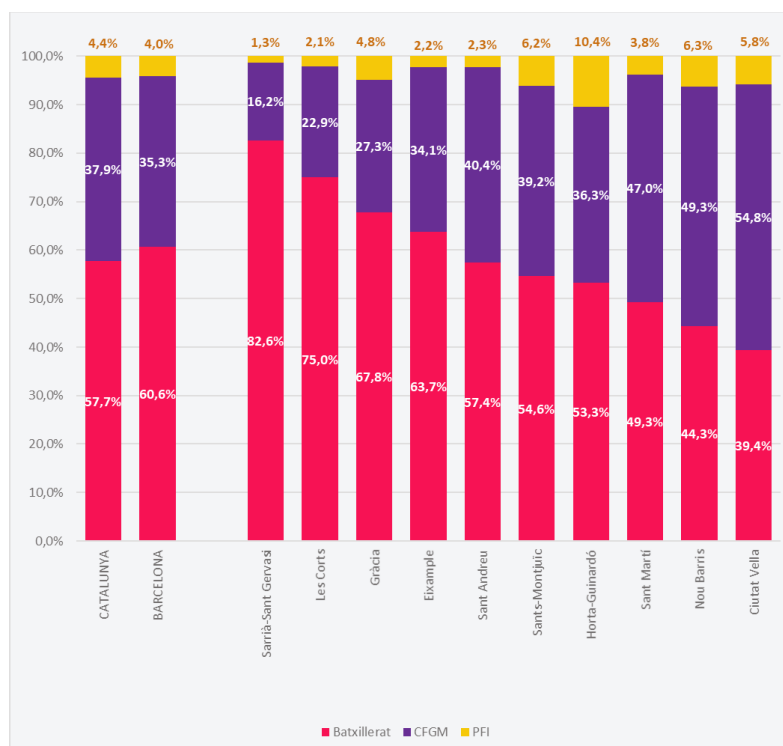
2.4 Després de l'ESO: continuar estudiant o abandonar prematurament els estudis

Un cop acabats els estudis obligatoris, 8 de cada 10 adolescents continuen estudiant sense cap interrupció (el 81,9% l'any 2018 segons el Departament d'Ensenyament). La gran majoria opta pel batxillerat (80% segons les anàlisis de cohort del CEB), però en el recompte final⁴ (curs 2019-2020) el 60,6% dels alumnes matriculats ho fan en estudis de batxillerat; el 35,3%, cicles formatius de grau mitjà (CFGM), i el 4,0%, programes de formació i inserció (PFI), amb diferències importants segons sexe i districte⁵: pel que fa al batxillerat, tot i que sempre hi ha una proporció més gran de noies que trien aquesta opció d'estudis, destaquen els casos de Nou Barris (55,8%), Sants-Montjuïc (56,0%), les Corts (57,0%), l'Eixample (57,6%) i, sobretot, Ciutat Vella (61,1%), on la proporció de noies matriculades a batxillerat està per sobre de la mitjana de la ciutat (55,3%). Respecte als CFGM, la mitjana reflecteix una opció masculinitzada pel global de la ciutat, tot i que hi ha districtes on hi ha un cert equilibri, com Gràcia i Ciutat Vella. La masculinització és més gran i en tots els districtes de la ciutat en l'opció dels PFI: a Sant Andreu un 83,3% dels estudiants són nois; a l'Eixample, el 81,9%; a Nou Barris, el 80,3%, i a Sarrià - Sant Gervasi, el 79,3%.

⁴ Cal tenir en compte que les dades del Departament d'Educació reflecteixen els totals d'alumnes matriculats, sumant els que es matriculen en l'any esperat (aquells que han transitat per l'etapa educativa obligatòria sense discontinuïtats) i aquells que es matriculen en edats "no idònies" fruit d'un itinerari amb discontinuïtats i o ruptures temporals en els estudis.

⁵ La mobilitat per raó d'estudis a Barcelona és molt elevada, tant en l'àmbit intern (entre districtes) com en l'àmbit extern (dins i fora de la ciutat), i ho és sobretot en l'etapa d'ensenyaments postobligatoris. En aquesta etapa educativa, la ciutat combina una gran capacitat de retenció d'alumnat resident (més d'un 90%) amb una forta atracció d'alumnat extern (no resident): el 19,4% dels alumnes de batxillerat resideixen fora de la ciutat, el 43,9% d'alumnes de CFGM i el 55,4% d'alumnes de CFGS, per la qual cosa, sumat a la mobilitat interna, no fa recomanable una anàlisi territorial "clàssica" en la qual la distribució territorial reflecteix la realitat de la població adolescent i jove resident al districte. Tal com assenyala A. Termes, l'alumnat extern de postobligatòria és especialment elevat a les zones educatives adjacents a d'altres municipis i a les zones educatives de la ciutat amb oferta especialment atractiva (Termes, 2021).

Gràfic 15. Alumnes matriculats en estudis postobligatoris segons opció educativa (batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i programes de formació i inserció) (%). Catalunya, Barcelona i districtes, curs 2019-2020

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament. Departament d'Educació.

Taula 9. Alumnes matriculats en estudis postobligatoris per opció educativa (batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i programes de formació i inserció) segons sexe (noies i nois) (%). Catalunya, Barcelona i districtes, curs 2019-2020

Cicles educatius	Batxillerat		CFGM		PFI	
	Noies	Nois	Noies	Nois	Noies	Nois
Districtes						
CATALUNYA	55,3%	44,7%	39,9%	60,1%	28,7%	71,3%
BARCELONA	54,8%	45,2%	39,1%	60,9%	29,5%	70,5%
Ciutat Vella	61,1%	38,9%	49,6%	50,4%	30,5%	69,5%
Eixample	57,6%	42,4%	33,3%	66,7%	18,1%	81,9%
Les Corts	57,0%	43,0%	37,3%	62,7%	32,6%	67,4%
Sants-Montjuïc	56,0%	44,0%	31,7%	68,3%	48,7%	51,3%
Nou Barris	55,8%	44,2%	45,1%	54,9%	19,7%	80,3%
Sant Martí	54,1%	45,9%	47,0%	53,0%	36,5%	63,5%
Sant Andreu	53,6%	46,4%	18,9%	81,1%	16,7%	83,3%
Sarrià-Sant Gervasi	52,8%	47,2%	32,5%	67,5%	20,7%	79,3%
Horta-Guinardó	51,3%	48,7%	46,8%	53,2%	27,8%	72,2%
Gràcia	51,1%	48,9%	48,3%	51,7%	46,9%	53,1%

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Estadística de l'Ensenyament. Departament d'Educació. Nota: districtes ordenats en ordre descendent segons percentatge de noies matriculades en batxillerat.

Cal tenir en compte que les dades del Departament d'Educació reflecteixen els totals d'alumnes matriculats, sumant els que es matriculen en l'any esperat (aquells que han transitat per l'etapa educativa obligatòria amb els anys esperats i sense discontinuïtats) i aquells que es matriculen en edats "no idònies" fruit d'un itinerari amb discontinuïtats i o ruptures temporals en els estudis. Tenir en compte això és rellevant perquè l'anàlisi de cohort (que es fixa únicament en els itineraris educatius d'una cohort d'alumnes determinada) mostra com, per exemple segons el seguiment de la cohort d'alumnes barcelonins nascuts l'any 2001, l'opció pel batxillerat va ser triada pel 80% de l'alumnat (Tarabini, Jacovkis, Montes & Llos, 2021).

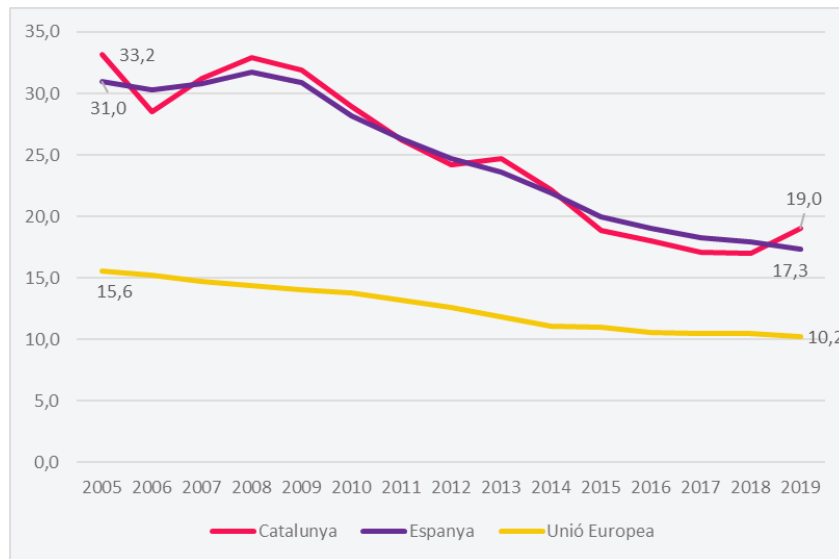
Pel que fa als adolescents i joves que un cop acabada l'etapa d'estudis obligatoris no continuen estudiant, cal tenir present que gairebé 2 de cada 10 adolescents de Barcelona no estan escolaritzats als 17 anys (un 18,1% l'any 2018 segons el Departament d'Ensenyament), tot i que en aquest percentatge no és possible distingir les ruptures temporals (de joves que reprendran estudis més endavant) de les ruptures permanents (més vinculades a l'abandonament educatiu prematur).

Es considera que ha abandonat prematurament els estudis (AEP) aquell/a jove que no està estudiant entre els 18 i 24 anys. La dada per Barcelona (que s'obté a partir d'una mostra petita de l'enquesta de serveis municipals i una metodologia lleugerament diferent a la de l'EPA⁶) mostra un percentatge força més petit (8,2% l'any 2019) que el de Catalunya (19%) i Espanya (17,3%). En el cas de Catalunya i Espanya, si bé encara no s'ha assolit l'objectiu marcat per l'estratègia Europa 2020⁷ de reduir-lo per sota del 15%, cal destacar l'evolució positiva d'aquest indicador al llarg dels darrers 10 anys.

⁶ La taxa d'abandonament prematur mostra el percentatge de població d'entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària respecte al total de població del mateix grup d'edat, mentre que l'expressió "abandonament prematur dels estudis" es refereix a les persones d'entre 18 i 24 anys amb un nivell d'estudis igual o inferior a la primera etapa d'educació secundària i que, a més, han declarat que no han rebut cap educació o formació en les 4 setmanes precedents a l'entrevista. A escala d'Espanya i Catalunya, l'abandonament prematur dels estudis es calcula a partir de l'Enquesta de població activa (EPA de l'INE —amb caràcter trimestral—), mentre que per calcular l'AEP de Barcelona s'utilitza l'Enquesta de serveis municipals (de caràcter anual). Per la resta d'Europa, la informació es basa en dades de l'Enquesta de la força de treball de la UE (LFS). L'única diferència entre el càlcul de l'EPA i la de l'ESSMM és que l'EPA compta com a AEP els que no reben cap formació formal ni no formal (els oficials i els no oficials), mentre que l'ESSMM és més restrictiva i només compta com a AEP els que no fan cap tipus de formació formal (cal que consti en els plans d'estudi oficials) (OMD, consulta juliol de 2019). Això, juntament amb el fet que l'AEP es calcula sobre la base d'una mostra petita (entre 400 i 500 individus), podria explicar, si més no en part, el percentatge tan allunyat d'AEP de Barcelona respecte de Catalunya i Espanya, per la qual cosa es fa necessari analitzar les dades amb precaució per no minimitzar la importància del fenomen a la ciutat.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:em0028&from=ES> (Consulta 21/2/2021).

Gràfic 16. Abandonament escolar prematur (18-24) a Catalunya (%), Espanya i UE, 2002-2019

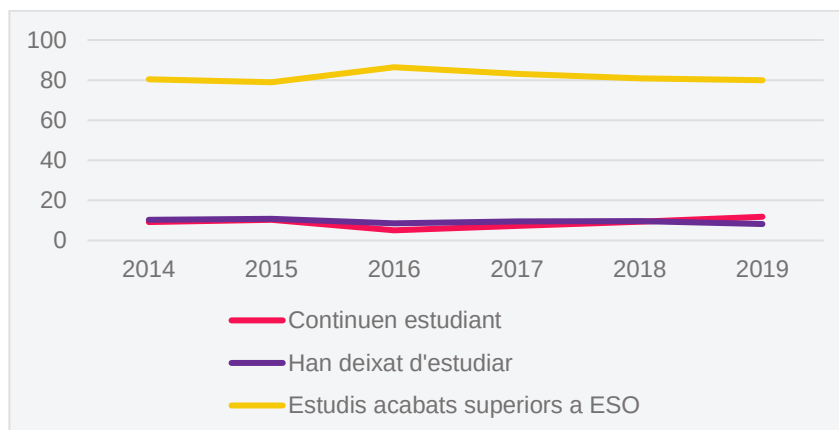

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Idescat. Dades de Catalunya: Idescat, a partir de l'Enquesta de població activa de l'INE. Font de dades d'Espanya i Unió Europea: Eurostat.

Pel que fa a la taxa d'AEP de la ciutat segons la qual 1 de cada 10 adolescents hauria abandonat prematurament els estudis, cal analitzar la dada amb precaució, atès que les diferències en el càlcul de l'indicador juntament amb el fet que es parteix d'una mostra petita podrien estar minimitzant un problema que és de màxima prioritat si tenim en compte les dificultats que hauran d'afrontar els joves que s'hagin d'inserir al mercat de treball amb els nivells d'exigència actual amb un nivell d'estudis igual o inferior a l'ESO.

Respecte a la situació acadèmica dels barcelonins que tenen entre els 18 i els 24 anys, l'11,8% continuen estudiant, el 79,9% tenen estudis acabats superiors a l'ESO i el 8,2% és el percentatge de joves que, en el moment de l'enquesta, han deixat d'estudiar prematurament.

Gràfic 17. Situació acadèmica dels i les joves (18-24 anys) (%), Barcelona, 2014-2019

Font: Oportunitats educatives a Barcelona 2020: Les desigualtats en l'educació al llarg de la vida (0-99) (IERMB, 2021). Dades primàries de l'Enquesta de serveis municipals de l'Ajuntament de Barcelona de l'any 2019.

Finalment, en referència a les titulacions acadèmiques assolides l'any 2020, dels 86.019 joves de 20 a 24 anys de Barcelona, el 62,1% disposaven com a mínim d'un títol de batxillerat o CFGM (estudis postobligatoris secundaris) i el 14,7%, d'un títol d'educació superior (CFGS o un títol universitari), considerats estudis postobligatoris terciaris (OMD, 2020). Cal tenir en compte que molts d'ells i elles encara continuen estudiant i que aquests no són els nivells màxims d'estudis que assoliran.

L'apunt covid-19: l'emergència de bretxes educatives entre els infants

Les recerques socials d'urgència com la del Consorci d'Educació de Barcelona (2020) mostren com durant el tancament de les escoles el tercer trimestre del curs 2019-2020 les famílies en situacions de vulnerabilitat social a la ciutat de Barcelona es van trobar amb més dificultats per garantir l'educació formal dels fills i filles des de casa (en comparació amb les famílies que no es troben amb aquesta problemàtica), aspecte que va condicionar negativament les oportunitats educatives i d'aprenentatge dels infants i adolescents en situacions de vulnerabilitat social. A la ciutat de Barcelona, aquests infants i adolescents solen tenir orígens estrangers (ells o els seus pares i/o mares), residir als districtes amb rendes més baixes i anar a centres públics. La dificultat més rellevant amb la qual es van trobar va ser la derivada per les bretxes digitals. En aquest sentit, és destacable que 4 de cada 10 infants en situació de vulnerabilitat social a la ciutat de Barcelona no disposaven d'ordinador o tauleta a la llar per a les tasques escolars (i gairebé la meitat dels que sí, la compartien).

A més de la manca de dispositius, també convé tenir en compte les llars amb fills/filles que no es poden permetre connexió a internet per motius econòmics. Abans de la covid-19, els districtes amb més proporció d'infants que viuen en llars amb aquesta carència eren Nou Barris (14,4%), Ciutat Vella (12,8%) i Sants-Montjuïc (10,2%). Els tres districtes es troben per sobre de la mitjana global de la ciutat de Barcelona, que se situa al voltant del 5%; i molt per sobre dels districtes amb menys dificultats de connexió: les Corts i Sarrià - Sant Gervasi (0,6% dels infants viuen en llars que no es poden permetre connexió a internet) (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2020a).

Així mateix, a part de la manca de connexió i de dispositius, entre les famílies amb més dificultats socials, convé tenir en compte les dificultats d'acompanyament familiar en la realització de les tasques escolars (Jacovkis & Tarabini, 2020; Tarabini & Jacovkis, 2020). Però també és rellevant considerar que no tots els centres van poder oferir una oferta educativa en línia. D'acord amb l'Ajuntament de Barcelona (2021b), 1 de cada 4 infants i adolescents escolaritzats (26,8%) no va poder seguir l'escolarització des de casa a la ciutat de Barcelona, essent la manca d'una oferta educativa en línia per part del centre la causa més assenyalada per les famílies.

3. Temps dels infants, activitats fora de l'escola, espai públic i ciutadania

CONTINGUTS

3.1. Els temps de la infància: disponibilitat, usos i satisfacció

3.2. Activitats extraescolars i de lleure educatiu

3.3. Temps d'estiu i activitats durant les vacances

3.4. L'espai públic: espai estratègic per al joc, la trobada amb els amics i la vida comunitària

3.5. Escolta adulta, coneixement dels drets i exercici de ciutadania

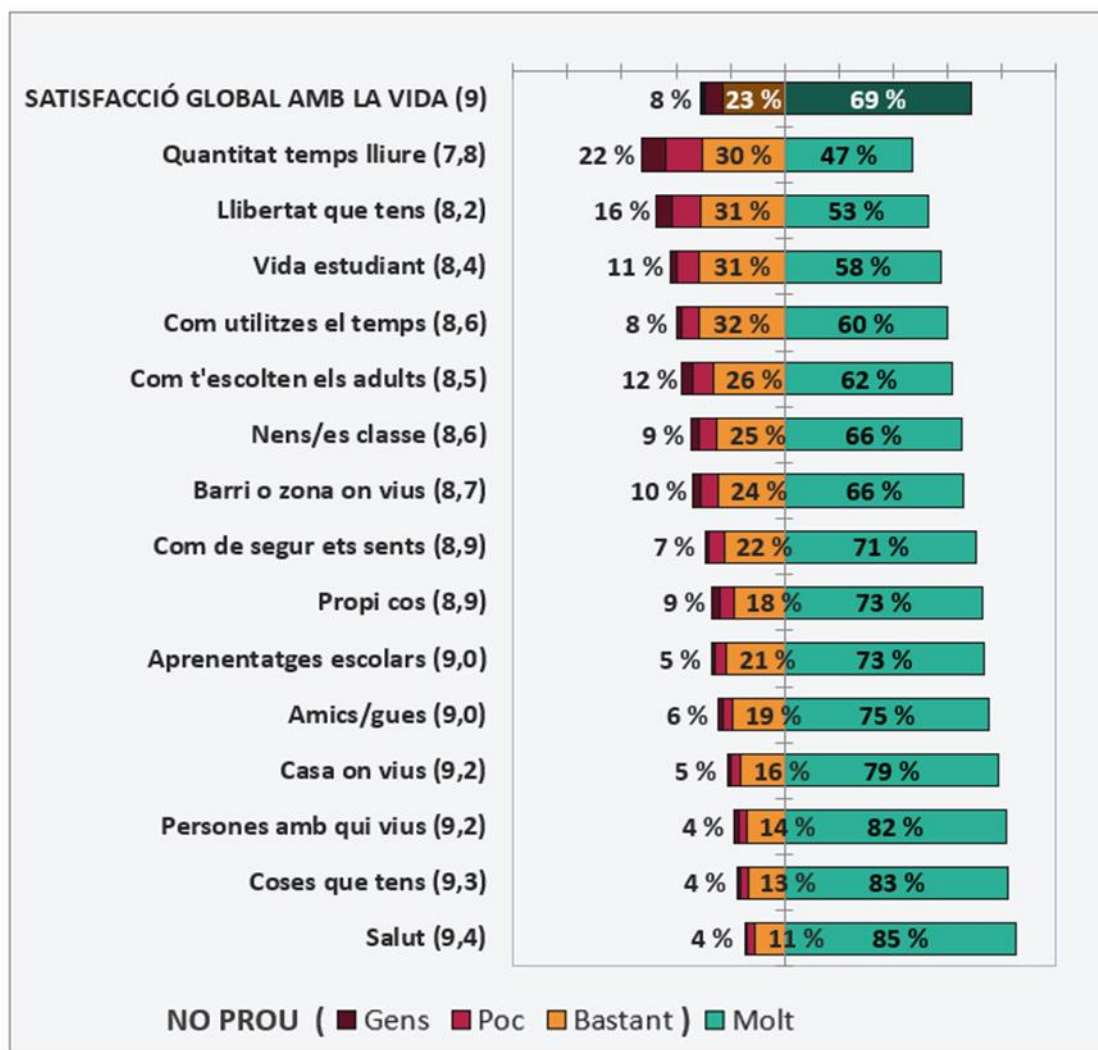
L'apunt covid-19: l'impacte en la infància del tancament de l'espai públic

3.1 Els temps de la infància: disponibilitat, usos i satisfacció

La quantitat i els usos del temps lliure són dos dels aspectes amb els quals els infants es mostren menys satisfets. El 52% dels infants no es mostra *prou satisfet*⁸ amb la quantitat de temps lliure del qual disposa (el 22% n'està gens o poc satisfet) i el 40% no ho està prou amb l'ús que en fa (el 8% n'està gens o poc satisfet). Els nivells baixos de satisfacció amb la quantitat de temps i usos són un tema generalitzat entre tots els infants: no hi ha diferències significatives ni per sexe ni per nivell de renda del barri.

⁸ En el marc de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB), del programa municipal de recerca i participació *Parlen els nens i nenes: el benestar de la infància a Barcelona*, els infants no prou satisfets són els qui responen entre 0-8 en una escala de satisfacció de 0-10. D'acord amb el biaix de l'optimisme vital analitzat per la recerca internacional Children's Worlds, la majoria d'infants responen entre 9-10 amb independència de les seves circumstàncies personals i socials, per la qual cosa les respostes inferiors no són l'esperable ni el més habitual, de manera que poden indicar preocupacions o malestars importants.

Gràfic 18. Infants (10-12 anys) segons el grau de satisfacció amb 15 aspectes de la vida valorats (%). Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB) 2017. Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

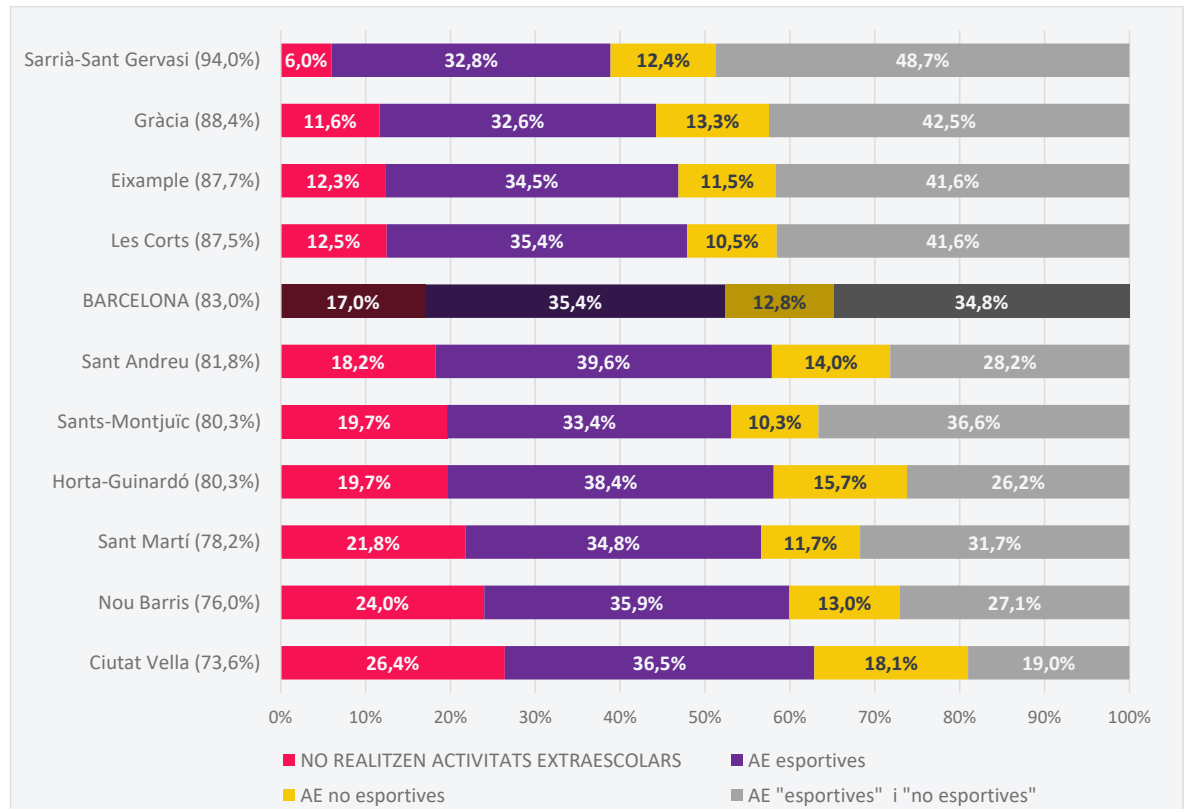
Fora de l'horari escolar, 7 de cada 10 infants d'entre 10-12 anys fa deures o estudia almenys 5 dies a la setmana i el 26,4% es relaxa, parla o s'ho passa bé amb la seva família poc sovint (2 dies a la setmana o menys). A més, al voltant del 66% no veu els seus amics i amigues fora de l'escola gaire sovint (EBSIB, 2017), i el 26,1% dels infants i adolescents d'entre 3 i 14 anys no juguen cap dia al parc o al carrer (ESB, 2016).

3.2 Activitats extraescolars i de lleure educatiu

A Barcelona, 8 de cada 10 (83,0%) infants i adolescents d'entre 6 i 16 anys realitzen activitats extraescolars (tant de caire esportiu com no esportiu) en sortir de l'escola. D'aquests, el 70,2% estan apuntats a activitats extraescolars esportives o físiques i el 47,6%, a activitats

extraescolars no esportives (teatre, música, idiomes i classes de reforç)⁹. En clau d'igualtat d'oportunitats educatives fora de l'escola, és destacable que, a escala de districtes, mentre que a Sarrià - Sant Gervasi, Gràcia, l'Eixample o les Corts al voltant d'1 de cada 10 infants i adolescents no realitza activitats extraescolars, a la resta de districtes, on les rendes familiars tendeixen a ser més baixes, la proporció augmenta a 2 de cada 10 i, fins i tot, a Ciutat Vella són 3 de cada 10.

Gràfic 19. Infants i adolescents (6-16 anys) que fan activitats extraescolars esportives i no esportives (%). Barcelona i districtes, 2018

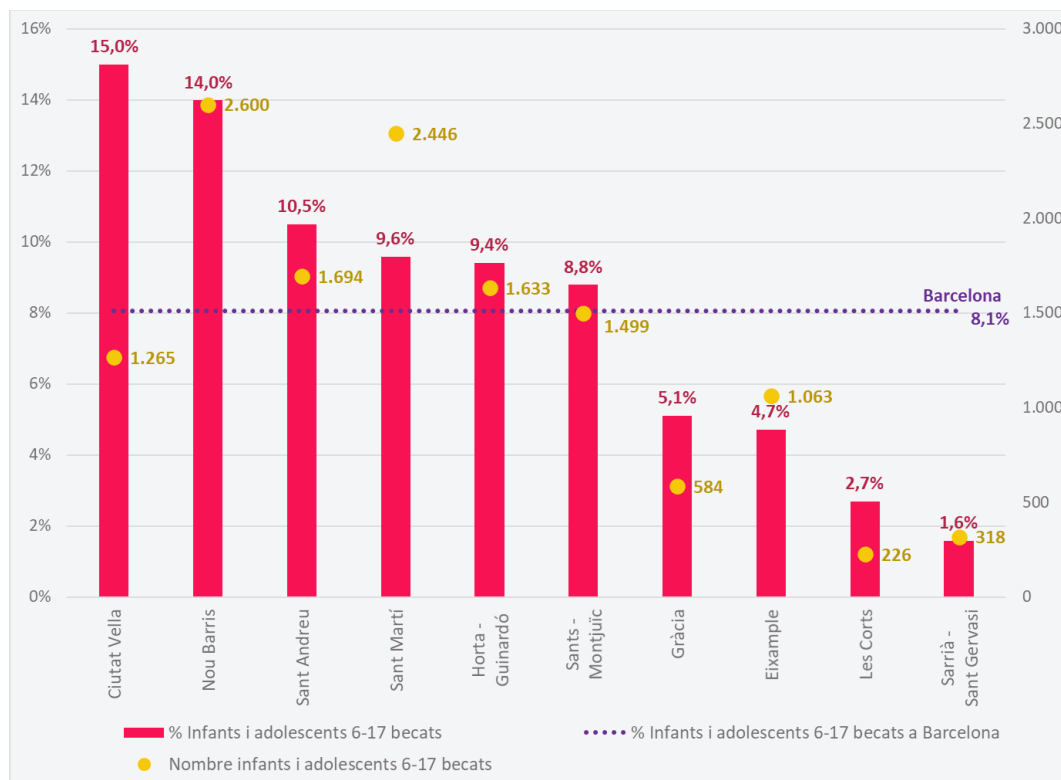

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona (EHEEB). Ajuntament de Barcelona i Institut Barcelona Esports (IBE). Nota metodològica: l'etiqueta gris fa referència als infants i adolescents que realitzen les dues activitats extraescolars (esportives i no esportives) alhora.

Cal destacar l'increment continuat de beques per fomentar la pràctica esportiva fins a cobrir el 8,1% de la població de 6 a 17 anys de la ciutat (13.328 infants i adolescents), amb una distribució territorial focalitzada en els infants i adolescents d'entorns més desfavorits.

⁹ El percentatge d'activitats esportives i no esportives no suma 100% perquè alguns infants realitzen activitats extraescolars dels dos tipus: esportives i no esportives.

Gràfic 20. Infants i adolescents (6-17 anys) becats per realitzar pràctiques esportives fora de l'horari escolar (%) i nombre d'infants i adolescents beneficiats (N). Barcelona i districtes, 2019-2020

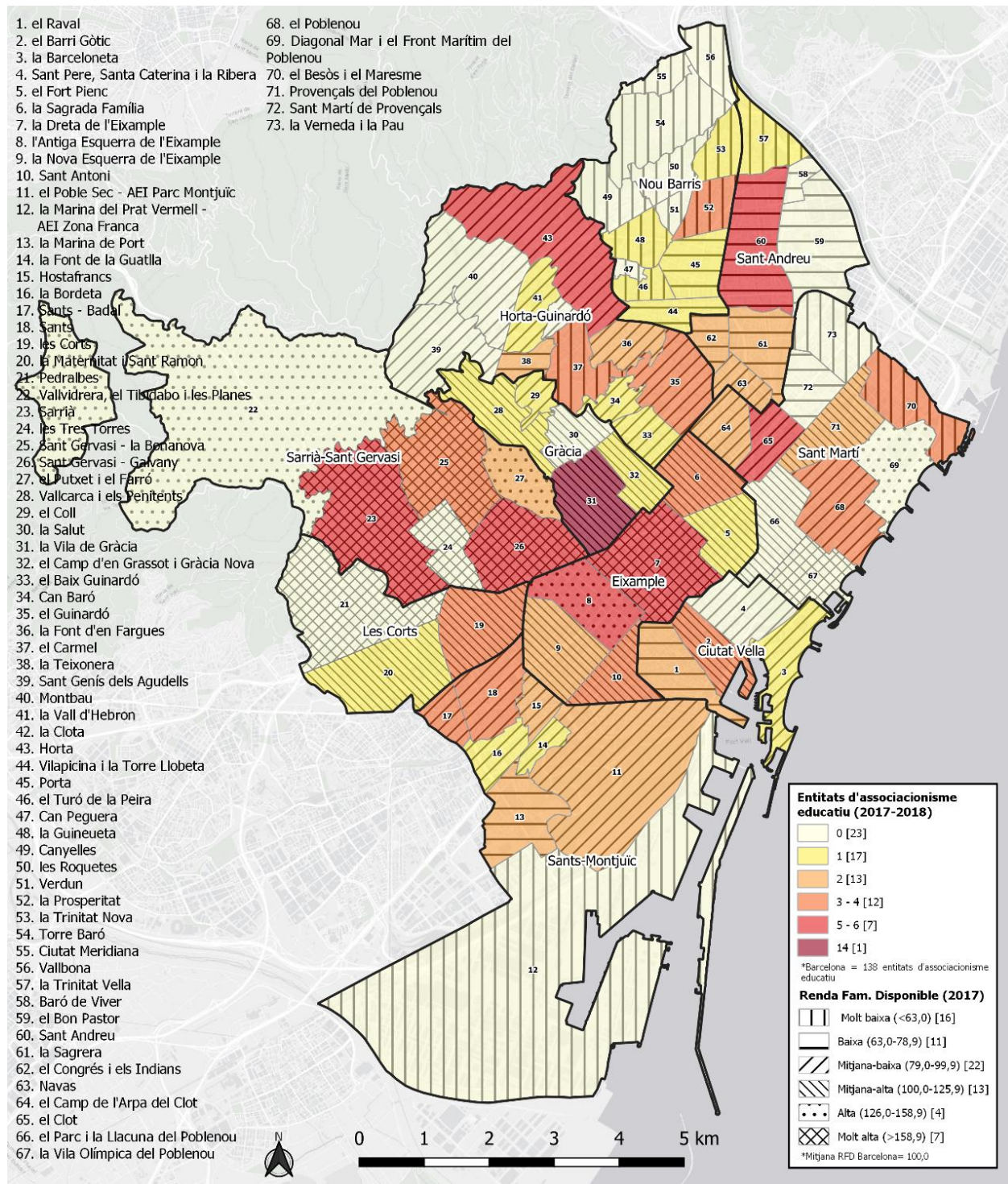
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Institut Barcelona Esports (IBE).

Pel que fa al lleure educatiu a Barcelona, el curs 2017-2018, 10.514 infants i adolescents d'entre 5 i 16 anys participen en caus i esplais (la ciutat té 138 esplais i caus), que representen el 6,4% de la població global de 5 a 16 anys (i un 7,5% dels infants de 9 a 12 anys, el moment de màxima participació) (Departament de Joventut, 2017-2018).

En termes territorials, la participació està molt desigualment distribuïda per la ciutat, en funció d'una oferta que sovint respon a la tradició d'educació en el lleure dels districtes: Gràcia és el districte de la ciutat amb més participació d'infants i adolescents en esplais i caus (el 12,0% del total), seguit pels districtes d'Horta-Guinardó i l'Eixample (un 8,1% en ambdós casos). En 23 barris de la ciutat no hi ha cap entitat d'associacionisme educatiu i, malgrat que les seves característiques són diverses, aquests 23 barris inclouen tots els barris on la renda familiar és més baixa, dificultant l'accés als infants i adolescents d'origen social divers (Departament de Joventut, 2017-2018).

Tot i això, 1 de cada 7 infants que participen en caus i esplais reben suport econòmic per afrontar el cost de l'activitat (el 14,6% del total d'infants i adolescents que van al cau, a l'esplai o al centre juvenil). Entre aquests, un 7% rep la beca màxima (90% del cost), un 3,9% tenen cobert entre el 60 i 89% del cost i un 3,7% tenen cobert entre el 30 i el 59% del cost de participar en les activitats del cau o esplai. El 72% dels infants i adolescents becats assisteixen a entitats assentades en barris de renda mitjana-baixa (19%), baixa (11%) o molt baixa (42%) (Departament de Joventut, 2017-2018).

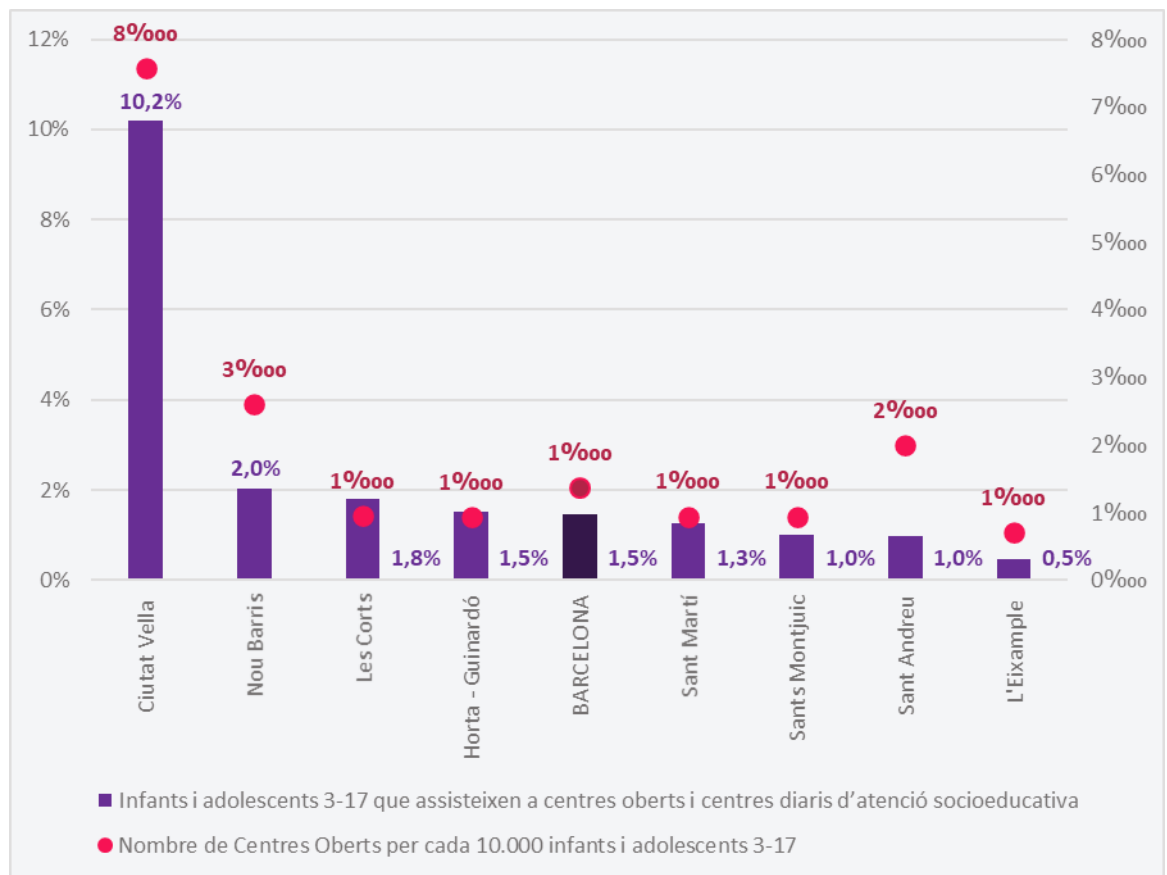
Mapa 3. Relació entre la distribució territorial de les entitats de lleure a la ciutat i l'índex de renda familiar disponible (IRFD). Barcelona i barris, 2017 (IRFD) i 2017-2018 (entitats)

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les dades de la RFD (2017). Oficina Municipal de Dades. Per les entitats d'associacionisme, dades extretes de l'Informe sobre l'estat de l'associacionisme educatiu de base comunitària 2019. Departament de Joventut. Ajuntament de Barcelona, amb dades del 2017-2018.

En aquest context de desigualtats, són d'especial rellevància les activitats de suport socioeducatiu en centres oberts o centres diaris d'atenció socioeducativa, que donen suport tant a nens i nenes amb diagnòstic de risc social (68% del total el 2019) com a d'altres infants (38% restant) i que tendeixen a concentrar-se als territoris més desfavorits, amb especial presència de centres d'atenció socioeducativa als districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Sant Andreu, mentre que a Sarrià - Sant Gervasi i Gràcia no n'hi ha cap. El nombre de centres d'atenció socioeducativa per cada 10.000 habitants d'entre 3 i 17 anys pel conjunt de Barcelona és d'aproximadament 1,4, però als districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Sant Andreu aquesta relació és força més alta: 7,6‰, 2,6‰ i 2,0‰, respectivament, en consonància amb les característiques socioeconòmiques més desfavorides d'aquests districtes.

Gràfic 21. Infants i adolescents atesos en centres oberts i centres diaris d'atenció socioeducativa respecte al total d'infants i adolescents (3-17) (%) i nombre de centres per cada 10.000 infants i adolescents (3-17 anys) (‰). Barcelona i districtes, 2019

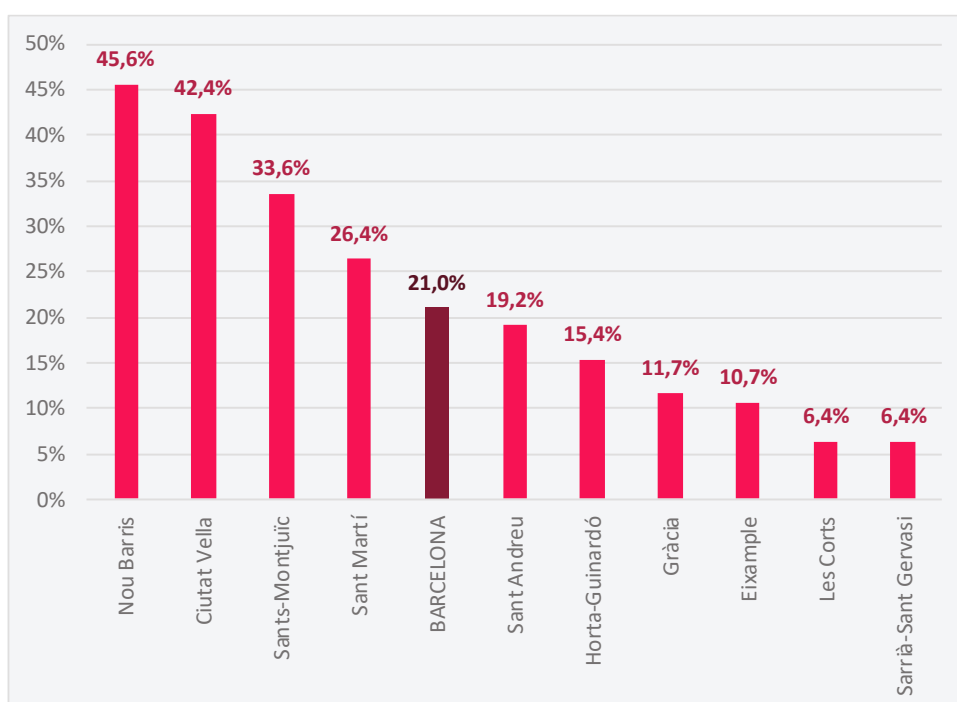
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Registre del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància. IMSS (Institut Municipal de Serveis Socials). Ajuntament de Barcelona.

Nota: Els districtes de Gràcia i Sarrià - Sant Gervasi no apareixen al gràfic perquè no disposen de cap centre obert ni de cap centre diari d'atenció socioeducativa.

3.3 Temps d'estiu i activitats durant les vacances

Les vacances han estat tradicionalment un espai de desigualtat important, ja que 1 de cada 4 infants i adolescents (un 26,1%) viuen en llars que no es poden permetre anar de vacances almenys una setmana a l'any (EMCV, 2018-2019) amb diferències importants segons districte: per cada infant de Sarrià - Sant Gervasi que no es pot permetre anar una setmana a l'any de vacances, n'hi ha 7 que no s'ho poden permetre a Nou Barris.

Gràfic 22. Infants i adolescents que no es poden permetre anar de vacances una setmana a l'any (%). Barcelona i districtes, 2017

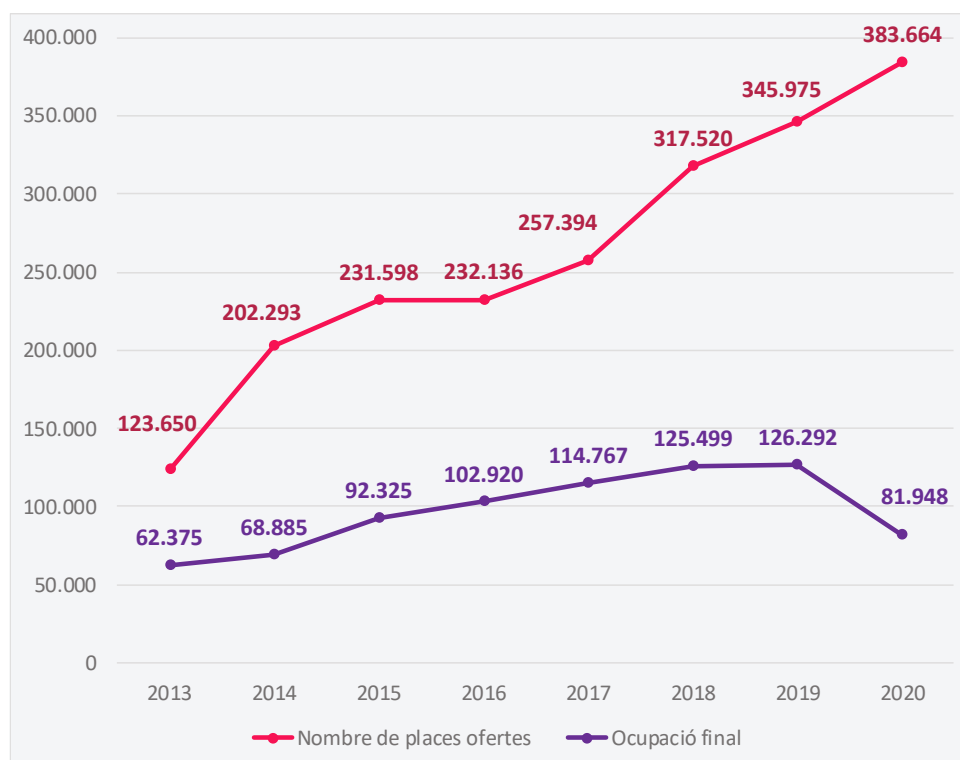

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de Enquesta sociodemogràfica de Barcelona (ESDB) (2017) (explotació feta per IERMB, 2018).

Nota: Els districtes de les Corts i Sarrià - Sant Gervasi mostren el mateix percentatge perquè a l'ESDB no hi havia mostra suficient per als dos districtes per separat.

Malgrat els esforços de l'Administració per posar a l'abast de la infància, l'adolescència i les seves famílies una campanya d'estiu municipal molt reforçada (tant amb places com amb beques d'accés) per compensar els impactes del confinament i el tancament de les escoles el 2020, la participació en casals i activitats de lleure (dins de la Campanya de Vacances d'Estiu) va disminuir un 35,1% respecte al 2019. Un 18,2% de les places ocupades van ser becaes.

Gràfic 23. Nombre de places ofertes i ocupació final a la Campanya de Vacances d'Estiu (CVE) de l'Ajuntament de Barcelona (N). Barcelona, tendència 2013-2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Gent Gran (Departament de Promoció de la Infància, de l'Ajuntament de Barcelona).

3.4 L'espai públic: espai estratègic per al joc, la trobada amb els amics i amigues i la vida comunitària

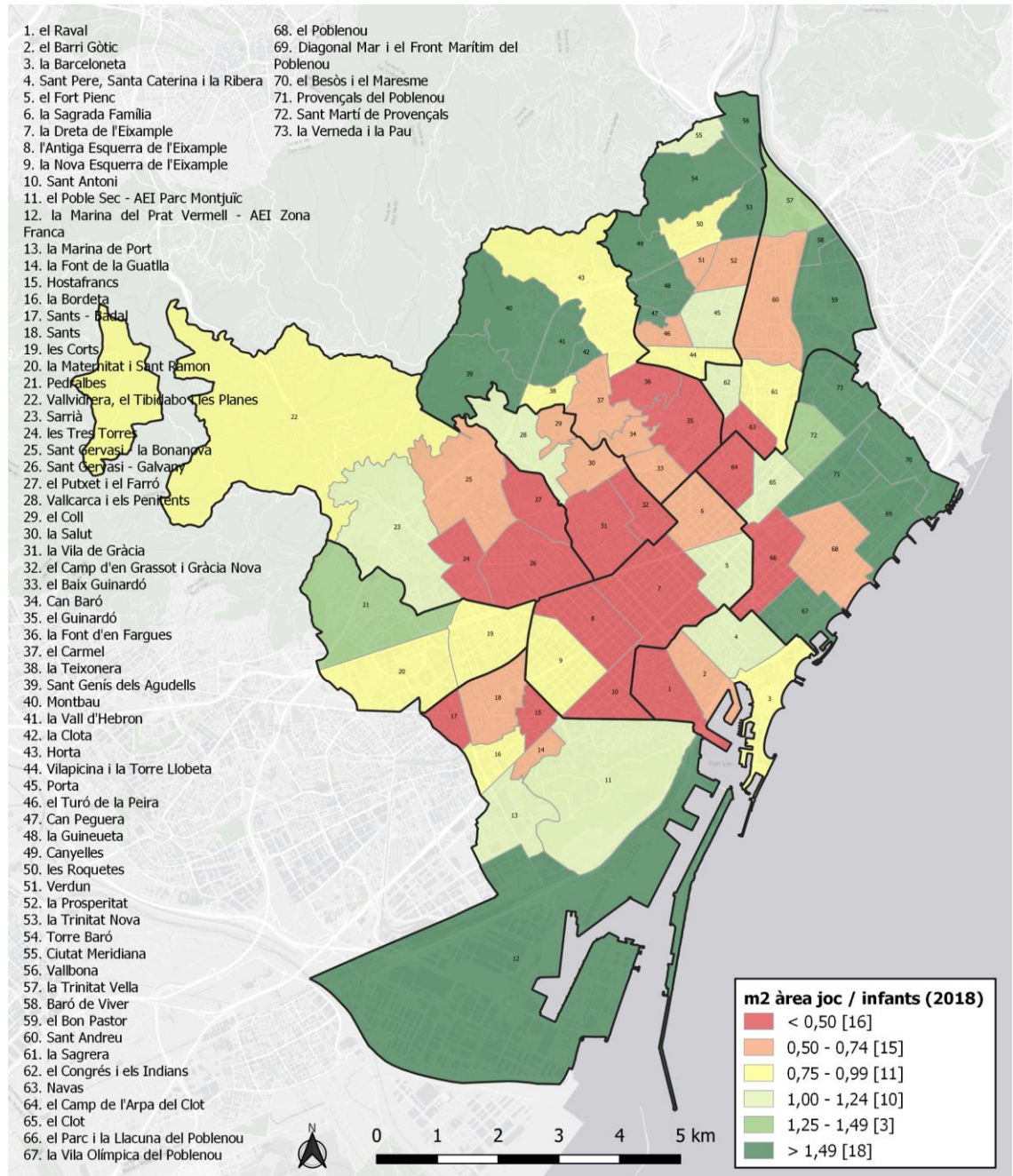
Segons els infants de Barcelona, “un bon barri ha de ser tranquil i alegre: tranquil com a sinònim de segur i poc sorollós, i alegre com a sinònim de vida comunitària, que els veïns i veïnes es coneguin i que hi visquin altres nens i nenes amb qui jugar. A més, ha de ser net, ha de tenir natura, zones verdes i espais per jugar a l'aire lliure” (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2018b). Tanmateix, el 34% d'infants d'entre 10 i 12 anys de Barcelona diuen no estar prou satisfets amb el barri on viuen i el 47% (gairebé la meitat) tampoc n'estan prou amb els espais del barri per jugar i divertir-se (EBISB, 2017). Aquesta dada agafa especial rellevància si tenim en compte que disposar d'un lloc a l'aire lliure per jugar-hi de manera segura a prop de casa és un dels elements que afavoreix més la satisfacció dels infants amb el barri i, també, un dels elements que més contribueix al fet que un infant es manifesti satisfet amb la seva vida en global (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2019).

L'espai que Barcelona ofereix als infants per al joc a l'aire lliure és insuficient i amb massa densitat: només 0,9 m² d'àrea de joc per infant (Registres IMPJ 2018 de l'Ajuntament de Barcelona), una xifra que és molt inferior a la recomanació de 7 m² d'àrea/infant que és

aproximadament la meitat de l'espai que ocupa una plaça d'aparcament de cotxe (CHILD, 2007).

En clau territorial, la disponibilitat d'espais per al joc és molt dispar entre districtes: els infants de Sant Martí disposen de més del doble d'espai per infant en àrees de joc ($1,4 \text{ m}^2/\text{infant}$) que els de Ciutat Vella ($0,6 \text{ m}^2/\text{per infant}$) o de Gràcia ($0,5 \text{ m}^2/\text{infant}$). Els districtes de Sant Martí, Nou Barris, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc són els que ofereixen més provisió d'infraestructura lúdica (àrees de joc, parcs i jardins, places, interiors d'illa) (Registres IMPJ 2018 de l'Ajuntament de Barcelona).

Mapa 4. Ràtios de metres quadrats de les àrees de joc per infant. Barcelona i barris (2018)

Font: Elaboració pròpia a partir dels registres de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona i la diagnosi de les oportunitats de joc a l'espai públic de Barcelona del Pla del joc a l'espai públic amb horitzó 2030. IIAB i Ajuntament de Barcelona, 2019.

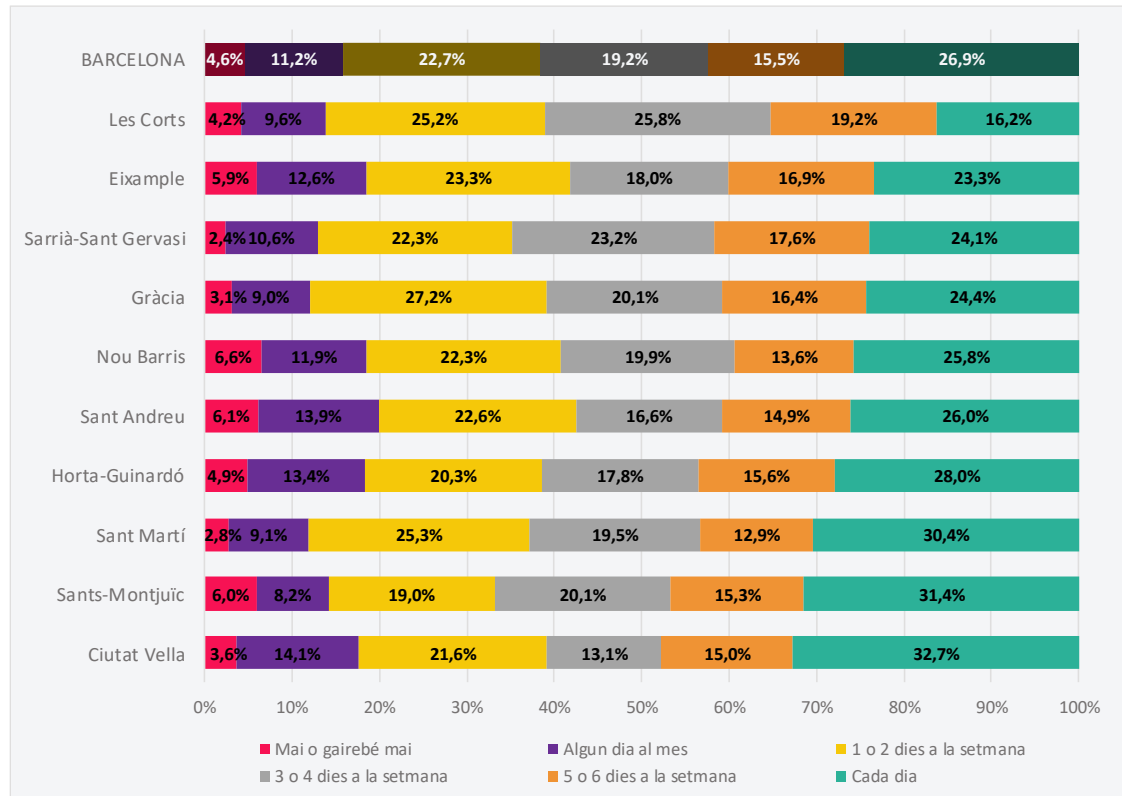
En relació amb la quantitat i amb la proximitat de les àrees de joc infantil (tant al domicili com als centres educatius), disposem de bons indicadors: un 80% dels infants de 0 a 12 anys tenen una àrea de joc a 5 minuts a peu del lloc on viuen (s'entén que un infant és capaç de recórrer 200 metres caminant en 5 minuts) i un 98%, a 10 minuts. El 2% restant són infants que tenen àrees de joc a més de 15 minuts de casa seva. La majoria de centres educatius d'escola bressol, d'educació infantil i primària i d'educació especial de la ciutat tenen una àrea de joc propera i només 2 de cada 10 centres educatius (18%) estan mal proveïts perquè l'àrea de joc més propera és a més de 15 minuts a peu (IMPJ, 2018).

Les principals mancances de les àrees de joc infantil estan en la qualitat, valorada en termes de diversitat lúdica, mida, inclusivitat i naturalització de les àrees. En relació amb la diversitat lúdica (en la qual s'avalua sobretot la possibilitat de joc divers¹⁰), només 2 de cada 10 àrees de joc tenen 6 activitats lúdiques o més. En relació amb la mida, el 51% de les àrees de la ciutat es poden considerar petites perquè tenen una mida inferior a 150 m². Pel que fa a la naturalització, un 50% de les àrees de joc estan localitzades fora d'un espai verd i en relació amb la inclusivitat, només 1 de cada 4 àrees són accessibles o amb elements certificats com a inclusius (IMPJ, 2018).

Ja abans de la covid-19, els nens i nenes disposaven de poc temps per jugar a l'aire lliure: 1 de cada 4 infants de 3 a 14 anys (26,1%) no jugava cap dia al parc o al carrer (ESB, 2016), i 4 de cada 10 dels infants d'entre 10 i 12 anys (38,4%) no jugaven ni passaven gaire temps a l'aire lliure (entre mai i, com a molt, 1 o 2 dies per setmana). Només el 42,4% dels infants jugaven a l'aire lliure almenys 5 dies a la setmana, mentre que el 49% de nens i nenes d'entre 10 i 12 anys usaven les xarxes socials i el 65% miraven la televisió almenys 5 dies a la setmana. Tot i que s'aprecien algunes diferències segons districte, la dinàmica territorial és força similar i no s'observa un patró segons nivell de renda en els usos del temps (EBSIB, 2017).

¹⁰ S'avaluen fins a 13 activitats lúdiques (lliscar, gronxar-se, enfilat-se, fer equilibris, saltar, sentir vertigen, balancejar-se, córrer i rodar, amagar-se, experimentar, interpretar rols, expressar-se, trobar-se i relaxar-se) i es consideren àrees de joc de baixa qualitat lúdica les que ofereixen entre 0 i 2 activitats lúdiques, de qualitat intermèdia les que n'ofereixen entre 3 i 5, i de bona qualitat lúdica quan n'ofereixen 6 o més.

**Gràfic 24. Frequència amb la qual els infants dediquen temps a jugar a l'aire lliure (%).
Barcelona i districtes, 2017**

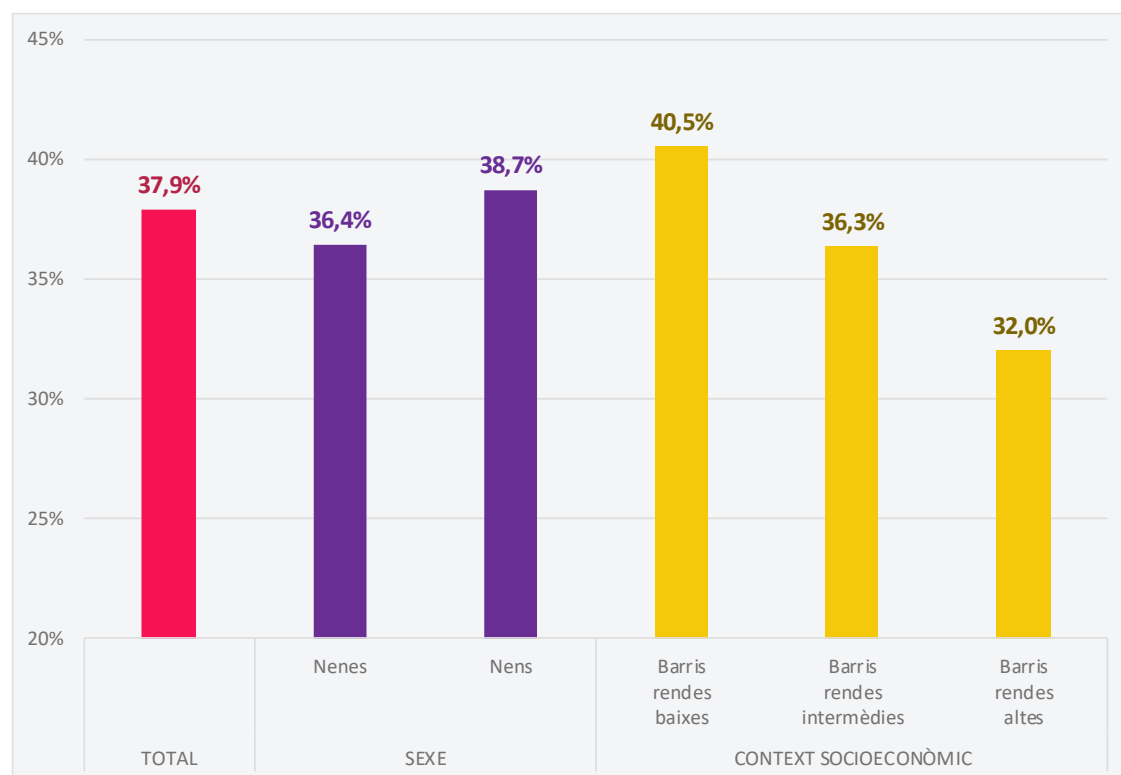
Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB) 2017. Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

El joc al carrer no es pot desvincular de la seguretat i l'autonomia; per això, per entendre millor els baixos índexs de joc i presència d'infants al carrer cal tenir en compte, entre d'altres aspectes, que 5 de cada 10 (49,5%) infants no se senten prou segurs al seu barri, sobretot les nenes i els qui viuen a barris de rendes més baixes, i que 7 de cada 10 (68,3%) pensen que no rebrien prou suport dels seus veïns o veïnes en cas de tenir un problema. És més, el 59% de nens i nenes consideren que els veïns i veïnes no són prou amables amb ells (EBSIB, 2017).

3.5 Escolta adulta, coneixement dels drets i exercici de ciutadania

L'escolta adulta de les opinions i interessos dels infants es pot considerar un espai de pràctica cap a la ciutadania activa (els infants poden participar activament en la societat en la mesura que els adults els escoltem i tenim en compte el que diuen), però el 37,9% dels infants d'entre 10-12 anys no està prou satisfet amb com els escolten les persones adultes, sense que s'apreciïn diferències importants entre els nens i nenes, però sí segons el context socioeconòmic (rendes baixes: 40,5% no prou satisfets amb com els escolten els adults; rendes altes: 32,0%, 9 punts percentuals menys de no prou satisfets). Aquests percentatges ens haurien de preocupar especialment si tenim en compte que l'escolta adulta és un dels aspectes de la vida que més "pesa" en el fet que un infant es mostri satisfet amb la seva vida en global (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2019).

Gràfic 25. Infants (10-12 anys) no prou satisfets amb l'escolta adulta; total, per sexe i per context socioeconòmic (%). Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB) 2017. Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

En l'adolescència, gairebé 2 de cada 10 (18,6%) adolescents exerceixen la seva ciutadania de manera més activa, a través d'activitats relacionades amb l'associacionisme, com ara escoltisme, esplais, casals, o bé la vinculació amb entitats polítiques o religioses (FRESC, 2016).

Pel que fa al grau de coneixement del seus drets reconeguts, només el 55,4% dels infants de 10-12 anys diu que coneix quins són els seus drets, amb un patró per context socioeconòmic diferent a l'habitual: els que viuen en barris de rendes intermèdies diuen que coneixen quins són els seus drets en major mesura (60,0%), 7 punts percentuals per sobre de l'estrat de rendes baixes (52,9%) i 11 punts percentuals per sobre de l'estrat de rendes altes (49,1%). En aquest cas, el patró de coneixement dels drets s'explica per les pràctiques i accions educatives dels diferents centres educatius i no pas pels contextos de renda dels barris dels infants (EBSIB, 2017).

L'apunt covid-19: l'impacte en la infància del tancament de l'espai públic

Les restriccions d'accés al carrer van ser una de les mesures principals per combatre la primera onada de la pandèmia per la covid-19. El confinament absolut va mostrar la importància de l'ús de l'espai públic i la vida a l'aire lliure per a tota la ciutadania i, en especial, per als infants i adolescents, ja que els nens i nenes necessiten jugar i fer-ho en diferents formes col·lectives de lleure, recreació o joc a l'aire lliure que no podien cobrir-se amb la comunicació en línia (Plataforma de Infancia-España, 2020; UNICEF-España, 2020a).

Prohibir la sortida al carrer va significar negar a molts infants que viuen en habitatges petits sense pati, terrassa o espai exterior la dosi diària de sol, aire lliure, moviment, activitat física expansiva, joc motriu d'alta intensitat i contacte amb la natura que només es pot cobrir fora de casa, al carrer. I és que l'espai públic, sobretot quan és verd i pacificat, té un rol imprescindible en la salut i en el desenvolupament de les nenes, nens i adolescents; i permet cobrir necessitats específiques de la infància que difícilment es poden cobrir a casa. Però, sobretot, permet igualar oportunitats de salut per a tota la població, també per als infants i adolescents, independentment de quines siguin les característiques diferenciades dels seus habitatges (Cortés & Curcoll, 2020).

4. Salut física, mental i emocional dels infants i adolescents

CONTINGUTS

4.1. Satisfacció dels infants i adolescents amb la pròpia salut

4.2. Hàbits saludables de descans, alimentació i exercici

4.3. Sobrepès, obesitat i satisfacció amb el cos

4.4. Benestar, salut mental i addiccions en la infància i l'adolescència

4.5. Salut sexual i reproductiva

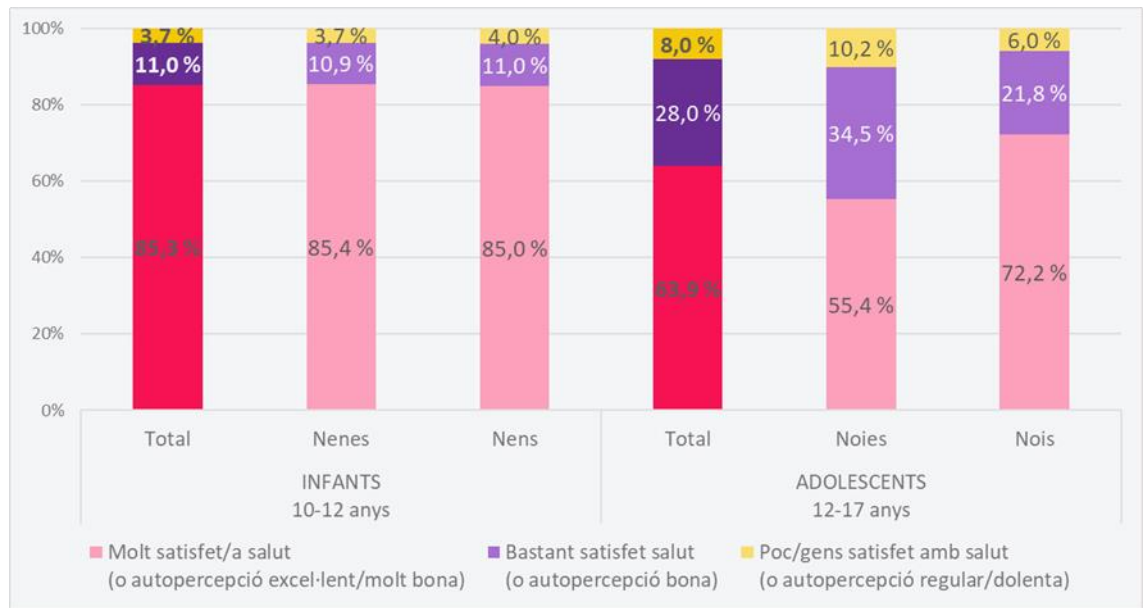
L'apunt covid-19:

- (I) En l'afectació de la covid-19 primen els infants asimptomàtics i els símptomes lleus**
- (II) Adolescència i salut mental**

4.1 Satisfacció dels infants i adolescents amb la pròpia salut

La salut és un aspecte de la vida globalment molt ben valorat tant pels infants d'entre 10 i 12 anys (85,3% molt satisfets) com pels adolescents d'entre 13 i 17 anys (63,9% molt satisfets), tot i la important davallada que s'observa en el pas de la infància a l'adolescència i les diferències remarcables per sexe entre els i les adolescents (55,4% de les noies molt satisfetes i 72,2% dels nois). Malgrat els alts percentatges de satisfacció en la salut autopercebuda, és notori el diferencial a la baixa entre la percepció dels adolescents i la dels infants: un 21,4% menys d'adolescents declaren un estat de salut excel·lent o molt bo respecte als infants de 10 a 12 anys.

Gràfic 26. Grau de satisfacció amb la salut d'infants i adolescents, total i per sexe (%).
Barcelona, 2016 i 2017

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'EBSIB (2017) i l'enquesta FRESC (2016), Agència de Salut Pública de Barcelona.

Tot i això, cal estar atents al 12% d'infants que expressen malestars corporals freqüents (mal de cap, d'estómac o d'esquena) i al 14,9% que declaren haver tingut dificultats per dormir 5 dies o més a la setmana (EBSIB, 2017).

A més, la percepció de bona o mala salut per part dels infants i adolescents de Barcelona no és igual a tota la ciutat: els infants i adolescents que creixen en contextos socioeconòmicament més desfavorits estan menys satisfets amb la seva salut que la resta. Entre els infants que viuen en barris de rendes baixes, hi ha un 82,6% de nens i nenes molt satisfets amb la seva salut, mentre que als barris de rendes altes, el percentatge augmenta fins a un 89,4% (EBSIB, 2017). La diferència de 7 punts entre els contextos de rendes baixes i altes pel que fa a la percepció de la salut dels infants es manté a l'adolescència, on un 60,2% dels adolescents de contextos més desfavorits socioeconòmicament percep la seva salut com a molt bona (en barris socioeconòmicament afavorits, el percentatge també augmenta, fins al 67,3%) (FRESC, 2016).

4.2 Hàbits saludables de descans, alimentació i exercici físic

Tant en alimentació, en el descans, com en el nivell d'activitat física hi ha importants marges de millora perquè els hàbits saludables estan per sota dels nivells recomanats. Per exemple, en relació amb el descans, una gran part d'infants i molts adolescents no dormen prou hores al dia (43,0% dels infants i 70,0% dels adolescents), amb diferències notables segons l'origen socioeconòmic de la família en l'etapa de l'adolescència (un 80,8% dels adolescents de renda familiar molt baixa estaria per sota del nombre d'hores recomanades de descans, davant del 65,4% d'adolescents de rendes altes o molt altes).

Taula 10. Infants i adolescents (de 0 a 17 anys) que dormen suficientment o insuficientment segons renda familiar disponible del barri (%). Barcelona, 2016.

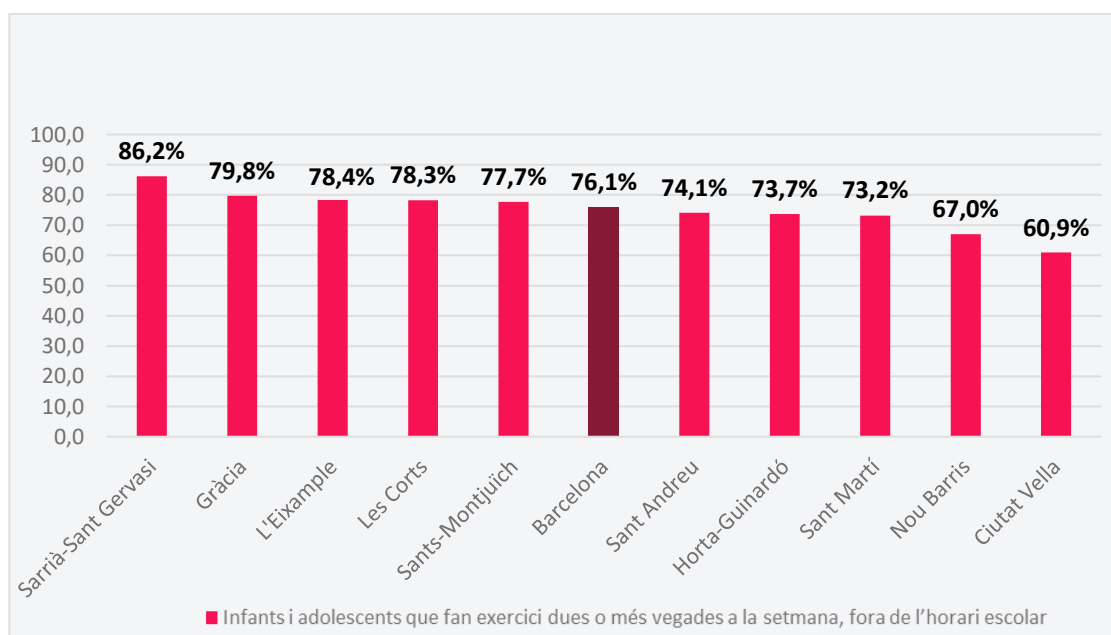
Renda familiar disponible del barri	Infants 0-11		Adolescents 12-17	
	≤ 10 hores (insuficient)	≥ 10 hores (suficient)	≤ 9 hores (insuficient)	≥ 9 hores (suficient)
Molt baixa	48,2%	51,8%	80,8%	19,3%
Baixa	43,3%	56,7%	73,3%	26,7%
Mitjana-baixa	38,9%	61,1%	66,1%	33,9%
Mitjana-alta	39,6%	60,4%	66,1%	33,9%
Alta-molt alta	46,5%	53,5%	65,4%	34,6%
Barcelona	43,0%	57,0%	70,0%	30,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de salut de Barcelona (ESB) 2016.

Pel que fa als hàbits d'alimentació, el 91,3% dels infants i adolescents d'entre 3 i 17 anys esmorzen cada dia abans de sortir de casa, però en canvi només el 7,1% mengen les 5 racions de fruita diàries recomanades (ESB, 2016).

Quant a l'exercici físic, el 76,6% d'infants i adolescents declara fer exercici físic de manera regular fora de l'horari escolar (dues o més vegades a la setmana), però 1 de cada 4 en fa de manera insuficient (menys d'un cop a la setmana) o no en fa gens. S'aprecien diferències importants segons el districte de la ciutat, amb menys proporció d'infants que no fan exercici de manera regular a Ciutat Vella (només el 60,9%) i més proporció a Sarrià - Sant Gervasi, on en fan el 86,2% dels infants i adolescents.

Gràfic 27. Infants i adolescents (de 6 a 16 anys) que fan exercici de manera regular fora de l'horari escolar (%). Barcelona i districtes, 2018

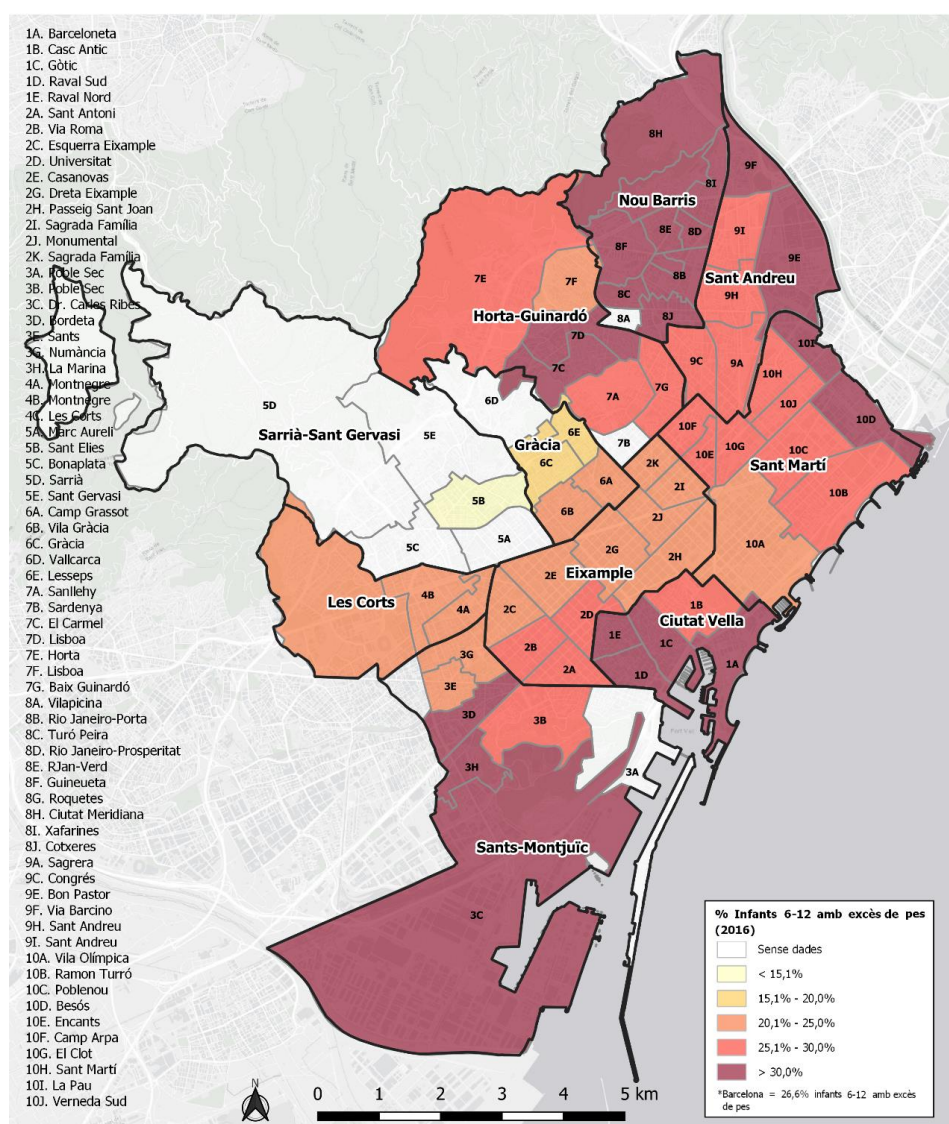

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona (EHEEB) 2018.

4.3 Sobrepès, obesitat i satisfacció amb el cos

Gairebé 3 de cada 10 infants i adolescents tenen excés de pes (sobrepès o obesitat), amb més casos en contextos socioeconòmicament desafavorits. Tot i que no disposem d'una font de dades única en l'anàlisi de l'excés de pes en la infància i l'adolescència¹¹, sabem que un 26,6% dels infants de 6 a 12 anys tenen sobrepès (47.636 casos diagnosticats als CAP de la ciutat), dels quals el 16,1% per sobrepès (28.870 casos) i el 10,5% obesitat (18.766 casos). Entre els adolescents de 13 a 17 anys, la xifra d'excés de pes es manté (25,6%), tot i que baixa el percentatge dels que pateixen obesitat (18,7% amb sobrepès i el 6,9% amb obesitat).

Mapa 5. Infants de 6 a 12 anys amb excés de pes (sobrepès i obesitat) (%). Barcelona, districtes i àrees bàsiques de salut (ABS), 2016*

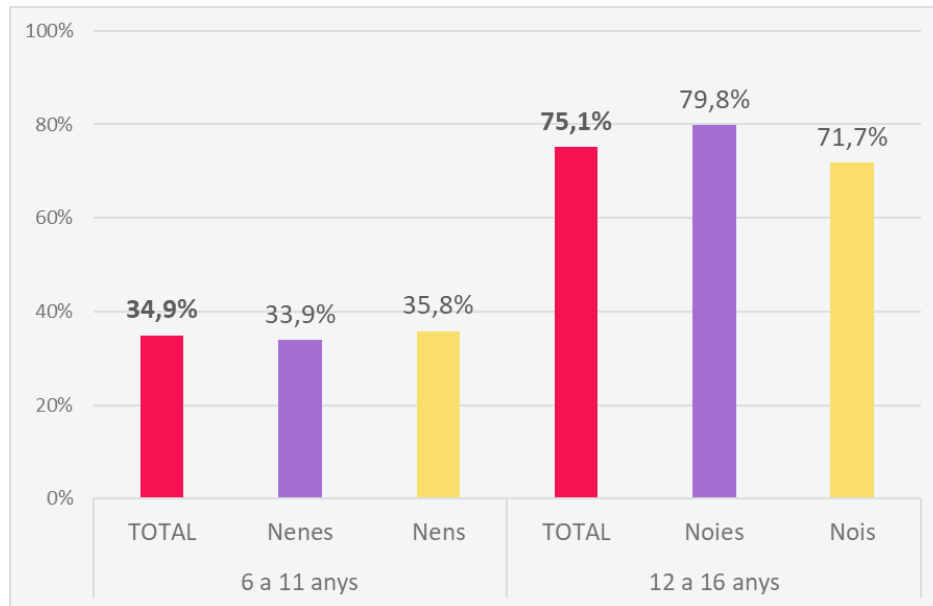
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del Departament de Salut, de la Generalitat de Catalunya.

*Nota: la divisió correspon a les 68 àrees bàsiques de salut (ABS) de les quals el Departament de Salut disposava d'informació actualitzada (novembre de 2020) sobre l'excés de pes que es correspon al 2016.

¹¹ Les dades per a infants de 6 a 12 anys provenen dels casos diagnosticats a les ABS (any 2016), les dades per a adolescents de 13 a 17 anys s'extreuen de la darrera enquesta FRESC-2016.

En relació amb la satisfacció amb el propi cos, el 34,9% dels infants de 6 a 11 anys diu no estar-ne prou satisfet, xifra que es duplica fins al 75,1% dels adolescents de 12 a 16 anys (40 punts percentuals més). Tot i que el nivell d'insatisfacció és molt alt en ambdós sexes, s'aprecia que les noies adolescents (pràcticament el 80%) tendeixen a estar menys satisfetes amb el seu cos que els nois (71,9%; 8 punts percentuals menys) (2018).

Gràfic 28. Infants i adolescents no prou satisfet amb el seu cos, total i per sexe (%).
Barcelona, 2018.

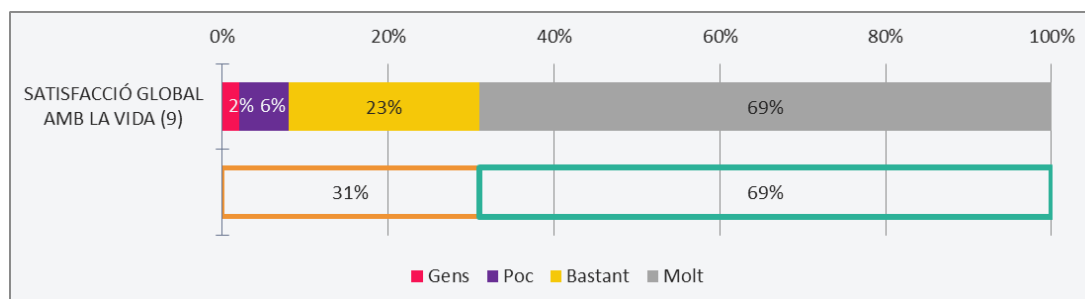
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir d'EHEEB - 2018.

4.4 Benestar, salut mental i addiccions en la infància i l'adolescència

Tres de cada 10 infants d'entre 10 i 12 anys de la ciutat de Barcelona no es mostren prou satisfets¹² amb la seva vida en global (el 31%, si sumem les categories gens [2%], poc [6%] i bastant [23%]). Entre els infants que creixen en un context de privació material, són 4 de cada 10 els que no es mostren prou satisfets amb la seva vida en global (Corominas & Pineda, 2020).

¹² Vegeu la nota 6.

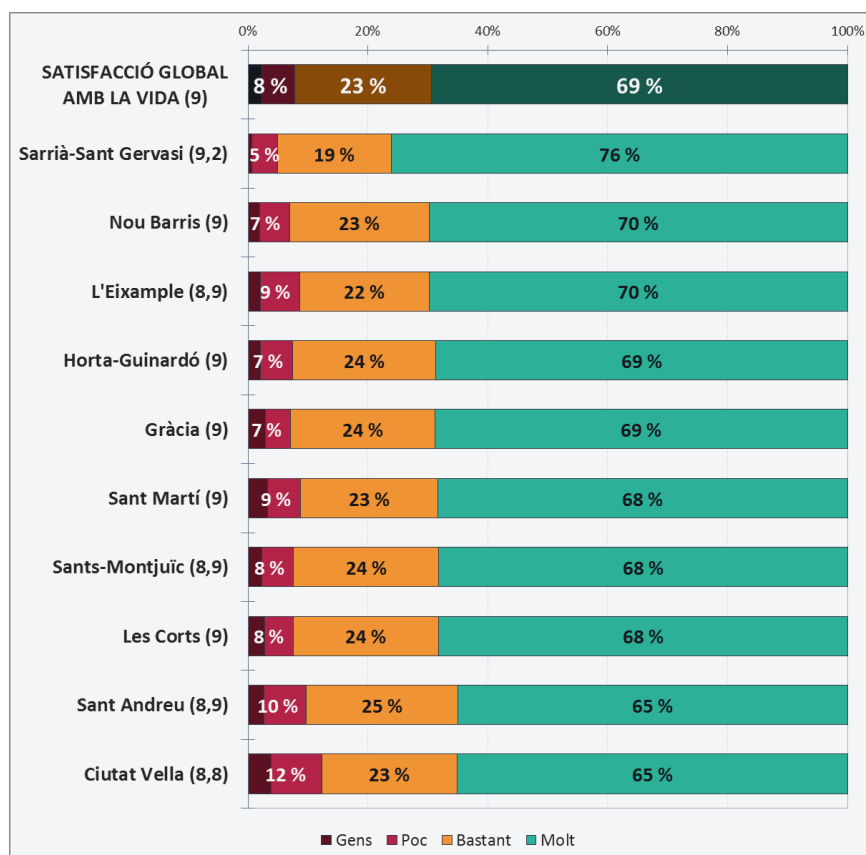
Gràfic 29. Infants (10-12 anys) segons el grau de satisfacció amb la vida en global (%). Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB) 2017. Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

En la distribució segons districte de la ciutat destaca el percentatge força més important d'infants que es mostren poc o gens satisfets amb la seva vida en global a les escoles de Ciutat Vella i Sant Andreu (un 12% i 10% d'infants de 10 a 12 anys, respectivament, és a dir, 1 de cada 10 infants del districte) respecte als infants de districtes com Sarrià - Sant Gervasi on el percentatge d'infants poc o gens satisfets és del 5%.

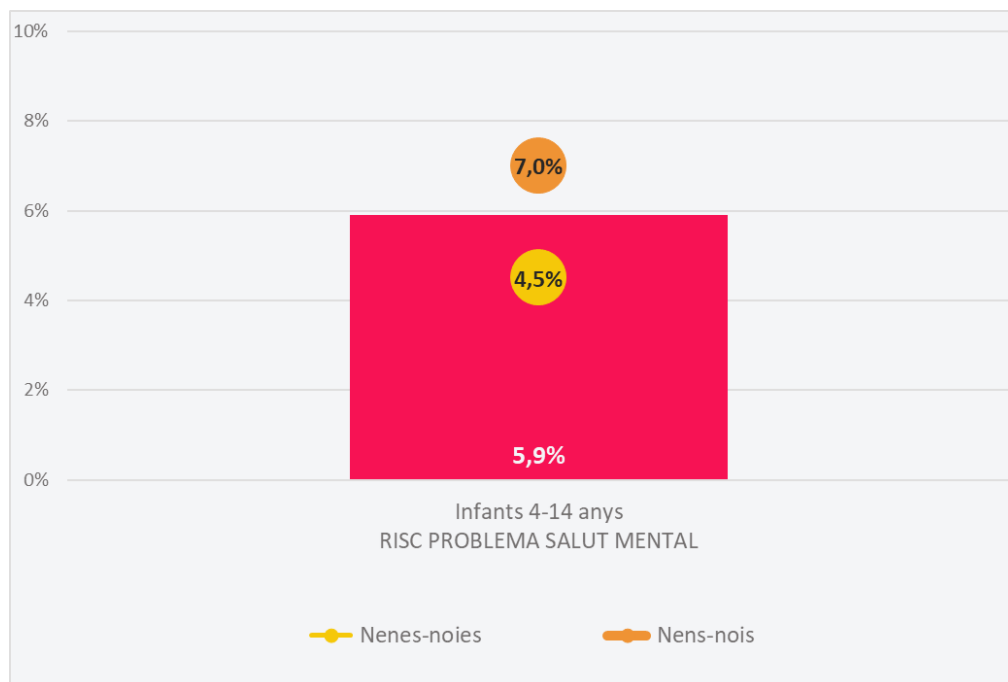
Gràfic 30. Infants (10-12 anys) segons el grau de satisfacció amb la vida en global, per districte i centre educatiu (%). Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB) 2017. Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

En la població infantil i adolescent, el risc de patir un problema de salut mental¹³ entre els 4-14 anys és d'un 5,9% i de patir, en concret, depressió o ansietat entre els 15-17 anys, d'un 3,5%. A partir d'aquestes xifres, s'estima que almenys 11.000 infants i adolescents de la ciutat de Barcelona es troben en una situació de patiment psicològic. La població atesa als centres de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ) mostra una tendència creixent en els darrers anys, superant els 10.000 atesos des de l'any 2015, però convindria conèixer si hi ha demanda que els serveis públics no poden atendre (una dada de la qual no disposem), ja que l'atenció ràpida en casos de patiment emocional és clau perquè no derivi en patologies de més difícil recuperació.

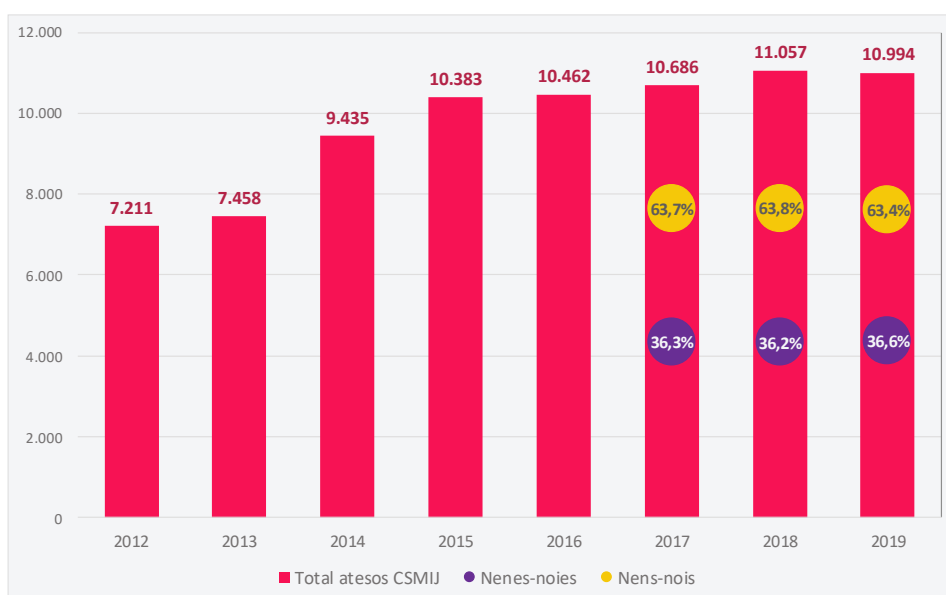
Gràfic 31. Infants i adolescents en risc de patir un problema de salut mental, total i per sexe (%). Barcelona, 2016.

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de salut de Barcelona (ESB), 2016.

¹³ Percentatge d'infants (4-14) amb risc de patir un problema de salut mental calculat a partir de l'escala Strengths and Difficulties Questionnaire (comunicat pels pares i les mares). El sistema SDQ es basa en les puntuacions obtingudes en quatre àmbits (problemes de relacions amb els iguals, problemes emocionals, problemes de conducta i problemes d'atenció i hiperactivitat).

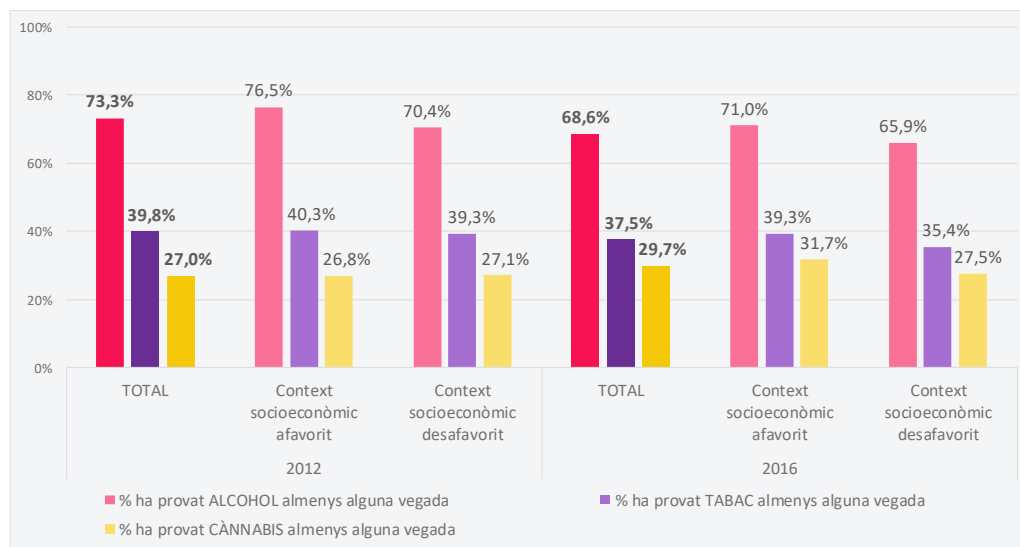
Gràfic 32. Infants i adolescents atesos als centres de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ), total i per sexe (%). Barcelona, tendència 2012-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del Consorci Sanitari de Barcelona, de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Pel que fa als primers contactes amb substàncies addictives, 7 de cada 10 adolescents d'entre 13 i 17 anys han tastat l'alcohol (68,6%), 4 de cada 10 el tabac (37,5%) i 3 de cada 10 el cànnabis (29,7%), tot i que en el cas del tabac, per exemple, només un 11,6% dels i les adolescents ho converteixen en un hàbit de consum diari (8,3%) o ocasional (3,3%) amb percentatges lleugerament superiors entre les noies. Aquests indicadors són pitjors en els contextos afavorits de la ciutat. Així doncs, mentre que en els contextos socioeconòmics més desfavorits un 65,9%, 35,4% i 27,5% dels adolescents manifesta haver provat alguna vegada l'alcohol, el tabac i el cànnabis, respectivament, en els contextos més afavorits aquests percentatges pugen al 71,0%, 39,3% i 31,7%, respectivament.

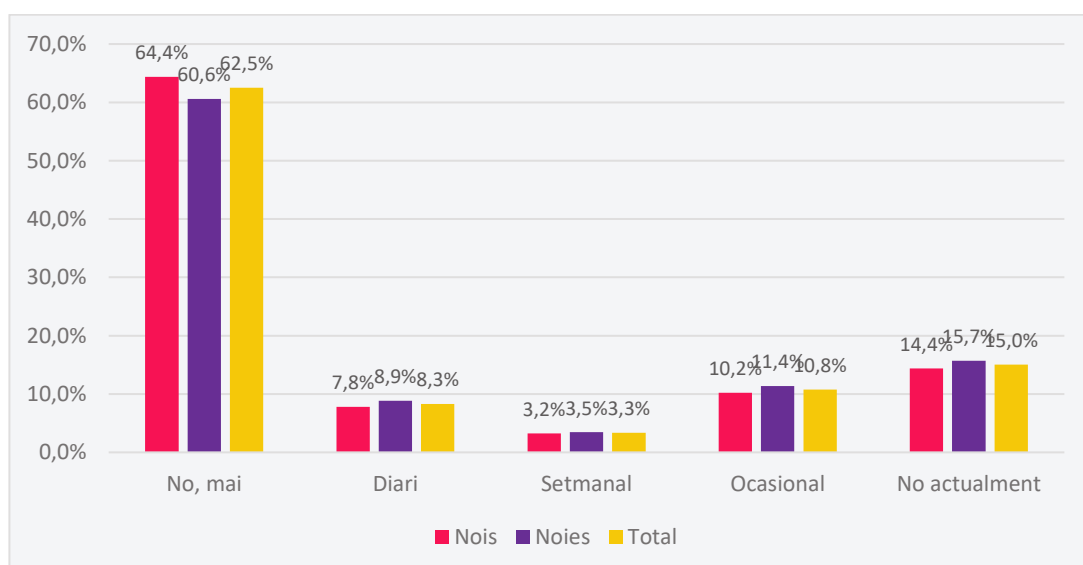
Gràfic 33. Adolescents (13-17 anys) que diuen que han provat l'alcohol, el tabac i/o el cànnabis alguna vegada a la vida, total i per context socioeconòmic (%). Barcelona, tendència 2012-2016

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'enquesta FRESC (2012 i 2016). Agència de Salut Pública de Barcelona

Respecte als adolescents que adopten un hàbit de consum, un 11,6% dels i les adolescents afirmen fumar diàriament (8,3%) o ocasionalment (3,3%) amb percentatges lleugerament superiors entre les noies. Pel que fa al cànnabis, un 10% afirmen haver-ne consumit en els darrers 30 dies (un 11,9% els nois i un 8% les noies) (FRESC, 2016).

Gràfic 34. Adolescents (13-17 anys) que consumeixen tabac, segons freqüència i per sexe (%). Barcelona, 2016

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'enquesta FRESC (2016). Agència de Salut Pública de Barcelona

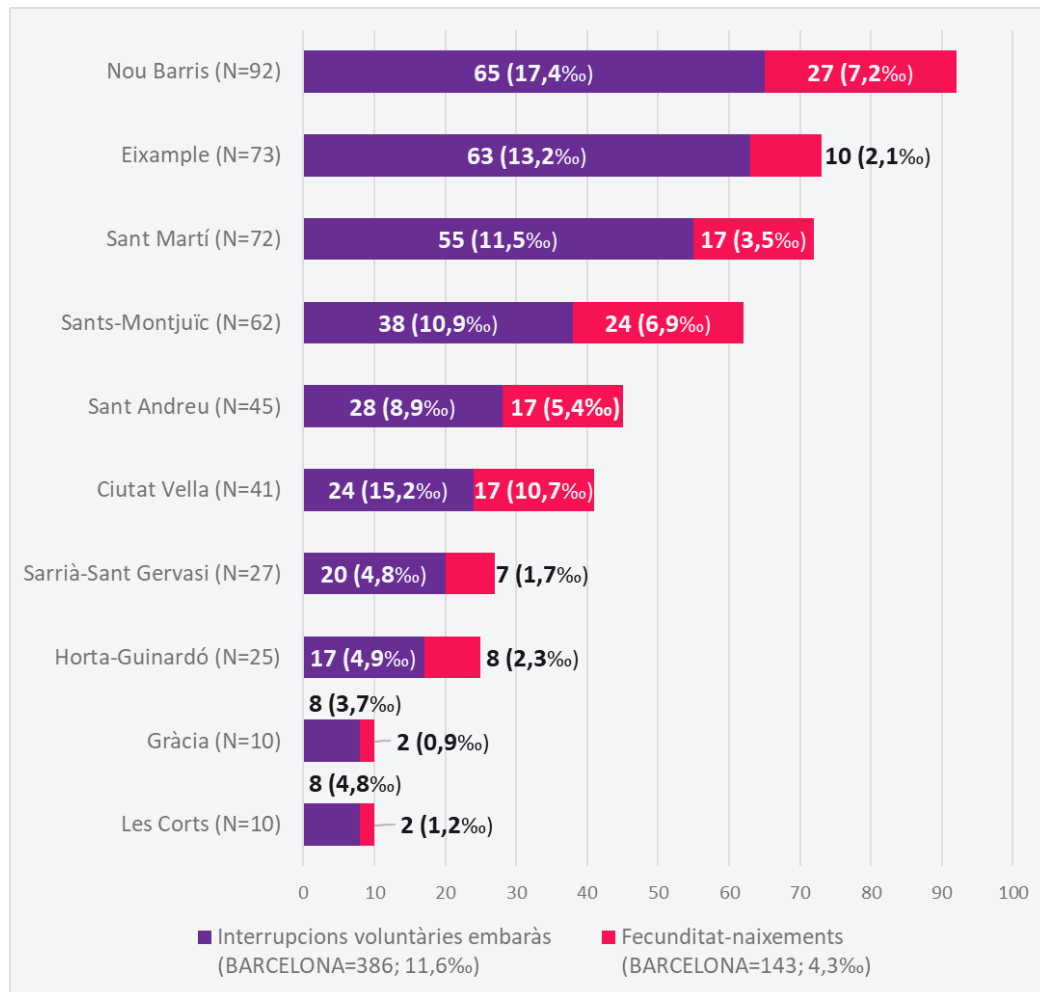
4.5 Salut sexual i reproductiva

El 12,5% dels i les adolescents que manté relacions sexuals amb penetració no utilitza cap mètode anticonceptiu o bé el mètode emprat no és efectiu (FRESC, 2016). L'any 2018, 529 noies adolescents van quedar embarassades (16 de cada 1.000). D'aquestes, 386 van interrompre voluntàriament l'embaràs (12 de cada 1.000) i 143 van esdevenir mares (4 de cada 1.000). Entre els anys 2006-2018, el nombre d'embarassos en noies adolescents disminueix (de 267 el 2006 a 143 el 2018), de manera que les taxes d'interrupcions voluntàries de l'embaràs i de naixements en adolescents també ho han fet en un 44,3% i un 46,4%, respectivament, al llarg d'aquest període (ASPB, 2018).

Quan s'analitza la distribució territorial, els districtes amb més casos d'interrupcions voluntàries de l'embaràs són Nou Barris (65), l'Eixample (63) i Sant Martí (55), amb un 17,4‰, un 13,2‰ i un 11,5‰ de la població adolescent femenina del districte, respectivament. Tanmateix, tot i que el nombre de casos sigui menor, també és destacable que el 15,2‰ de les noies adolescents de Ciutat Vella van interrompre voluntàriament un embaràs l'any 2018 (24 casos) i el 10,9‰ de Sants-Montjuïc (38 casos). Pel que fa als naixements entre noies adolescents, els districtes on n'hi ha més són Nou Barris (27; 7,2‰ de les noies adolescents del districte), Sants-Montjuïc (24; 6,9‰), Sant Martí (17; 3,5‰), Sant Andreu (17; 5,4‰) i Ciutat Vella (17; 10,7‰).

Tant pel que fa a les interrupcions voluntàries de l'embaràs com als naixements entre noies adolescents, com es pot observar al gràfic següent, els districtes on hi ha menys casos i també un percentatge relatiu menor a escala de districte són Sarrià - Sant Gervasi, Horta-Guinardó, Gràcia i les Corts.

Gràfic 35. Nombre de casos i taxa relativa per districtes (per mil) d'interrupcions voluntàries de l'embaràs i de fecunditat. Barcelona i districtes, 2018.

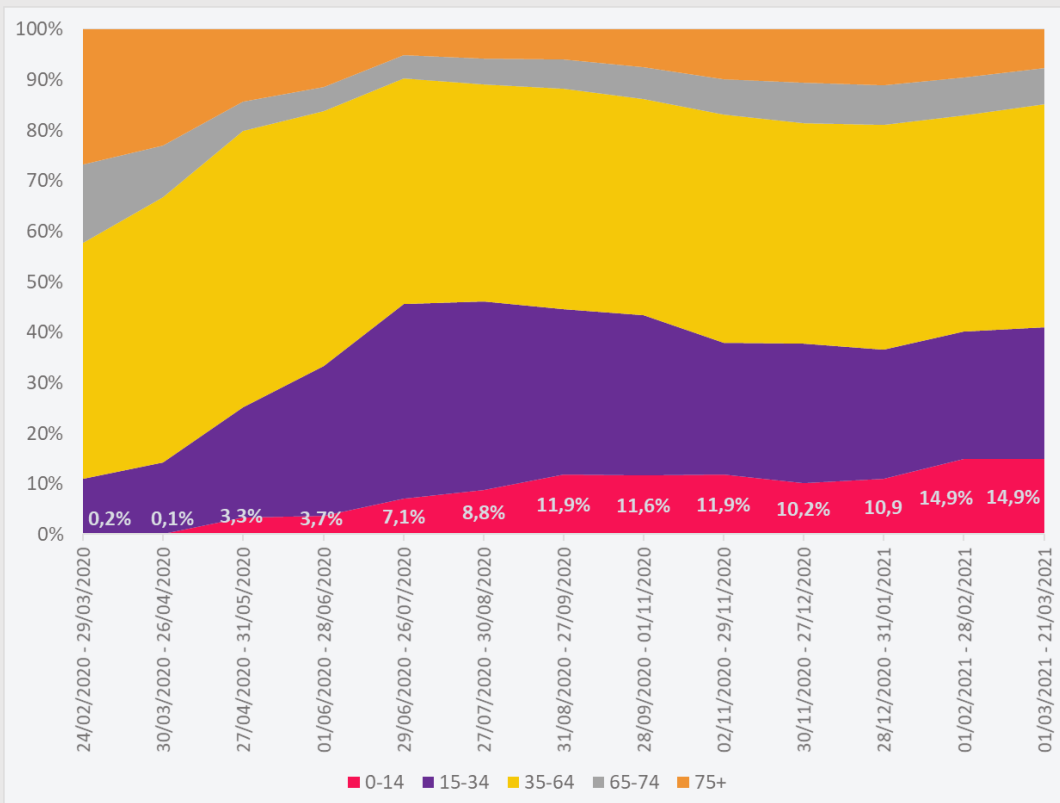

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de registres de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, 2018.

L'apunt covid-19 (I): en l'afectació de la covid-19 primen els infants asimptomàtics i els símptomes lleus

Després d'uns primers mesos de gran incertesa sobre quina seria la incidència i l'afectació de la covid-19 entre els infants i adolescents, l'evidència epidemiològica ha mostrat que, si bé en cap cas han estat totalment exempts de la malaltia, l'afectació de la covid-19 entre la infància i l'adolescència va ser menor durant els primers mesos de la pandèmia que per a la resta de grups de població. Fins a finals de juny del 2020 menys d'un 5% del total de casos amb diagnòstic confirmat de covid-19 eren infants o adolescents d'entre 0-14 anys. Al juliol, coincidint amb l'ampliació de les mesures de desescalada, aquest percentatge va augmentar i es va situar en un 7,1% i, a l'agost, en un 8,8%. Des de llavors, el percentatge d'infants 0-14 afectats ha augmentat lleugerament fins a arribar al 14,9% del total dels casos registrats (ASPB, març de 2021).

Gràfic 36. Evolució mensual del percentatge de persones amb diagnòstic confirmat de covid-19, segons grups d'edat. Barcelona, 2020 i 2021

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir de les dades de #COVID19aldiaBCN de Consorci Sanitari de Barcelona i Agència de Salut Pública de Barcelona (2021).

En paral·lel, dues recerques epidemiològiques catalanes ens han permès conèixer el comportament de la covid-19 entre la població infantil i adolescent. D'una banda, *Kids Corona* de l'Hospital Sant Joan de Déu de Barcelona mostra que un 17,5% dels infants que conviuen amb una mare o pare malats per covid-19 també contreuen el virus, un percentatge molt semblant al que s'identifica en els adults (18,9%), la qual cosa significa que els infants s'infecten igual que els adults quan estan exposats a una font d'infecció. En canvi, segons la mateixa recerca, els símptomes de la malaltia es manifesten de manera molt més lleu en els infants i adolescents que en els adults, ja que més del 99% dels menors d'edat diagnosticats no mostraven símptomes o aquests eren menors (Hospital Sant Joan de Déu Barcelona, 2020).

La segona de les recerques, *Covid pediàtric a Catalunya: sumant esforços per donar respostes a la covid-19* (COPEDI-CAT) del Vall d'Hebron Institut de Recerca, ha mostrat que un 8% dels pacients pediàtrics amb diagnòstic confirmat de covid-19 a Catalunya entre l'1 de juliol i el 31 d'octubre van ser els transmissors de la infecció per covid-19 a altres membres del seu nucli familiar. També s'hi assenyalava que gairebé la meitat dels infants i adolescents que havien contret la malaltia havien estat asimptomàtics (un 47% dels pacients pediàtrics amb covid-19) i que el nombre d'infants que van requerir un ingrés hospitalari per la covid-19 va ser del 2,5%. En els casos amb símptomes, el més habitual va ser la febre (70,6%), seguit de tos (36,9%), mal de cap (24,5%), fatiga (24,3%) i diarrea (16,3%). Dels casos hospitalitzats, el 99,2% es va recuperar totalment i el 0,4% van presentar seqüeles, sense registrar-se cap mort infantil per covid-19 (Vall d'Hebron Institut de Recerca, 2020).

L'apunt covid-19 (II): adolescència i salut mental

Les recerques socials d'urgència mostren com durant el confinament absolut, els canvis personals, familiars i escolars que els infants i adolescents van viure, així com la incertesa que generaven, van provocar un estat d'ànim més baix que l'habitual en la població infantil i adolescent, a més d'un conjunt de pors i preocupacions inusuals. Convé tenir present que els infants i adolescents que van perdre algun familiar van viure el confinament amb estats d'ànim més baixos (amb presència, especialment, de sentiments de ràbia) i climes familiars trasbalsats en processos de dol. Tanmateix, la majoria d'alteracions van ser lleus, mostrant l'adaptació dels infants i adolescents a un esdeveniment vital estressant com és un confinament absolut (Projecte Òrbita, 2021).

Malgrat l'adaptació generalitzada, però, els infants i adolescents amb antecedents de problemes psicològics van trobar-se més exposats a desenvolupar un trastorn de salut mental durant el confinament absolut. En aquest sentit, amb resultats referents a Catalunya, el 35% dels infants i adolescents d'entre 4-18 anys van estar en risc de desenvolupar trastorns de salut mental, ja fos a partir de símptomes depressius, d'ansietat o de conducta. Sobretot quan els infants i adolescents ja havien manifestat problemes de salut mental prèviament, o bé les seves mares i/o pares (Via et al., 2020).

A més, convé tenir en compte que l'impacte en salut mental va ser més greu per als infants i adolescents de famílies que es troben amb més factors d'estrès i dificultats socials. Entre els infants i adolescents en situacions de vulnerabilitat, per exemple, hi va haver més dificultats per concentrar-se i manifestacions més freqüents d'avorriment, irritabilitat, inquietud, nerviosisme, sensacions de solitud i preocupacions (Orgilés et al., 2020). A més, la majoria de mares i/o pares en situacions de vulnerabilitat econòmica va manifestar que les circumstàncies per la covid-19 havien afectat la seva salut mental, considerant que la convivència familiar havia empitjorat per l'estrès i les preocupacions econòmiques familiars, la manca d'espai a l'habitatge i l'avorriment (Save the Children-España, 2020a, 2020b).

5. Pobresa, exclusió i desigualtats en la infància i l'adolescència

CONTINGUTS

5.1 Contextos desiguals on viure i créixer la infància i l'adolescència

5.2 Pobresa en el treball i sobrecàrrega de despeses de l'habitatge

5.3 Risc dels infants de patir situacions de pobresa o exclusió social

5.4 Desigualtats de renda entre els mateixos infants i adolescents

5.5 Pobresa material en les vides dels infants i adolescents

5.6 Baixa capacitat de les polítiques locals per reduir la pobresa infantil

L'apunt covid-19: la covid-19 intensifica la pobresa infantil a la ciutat

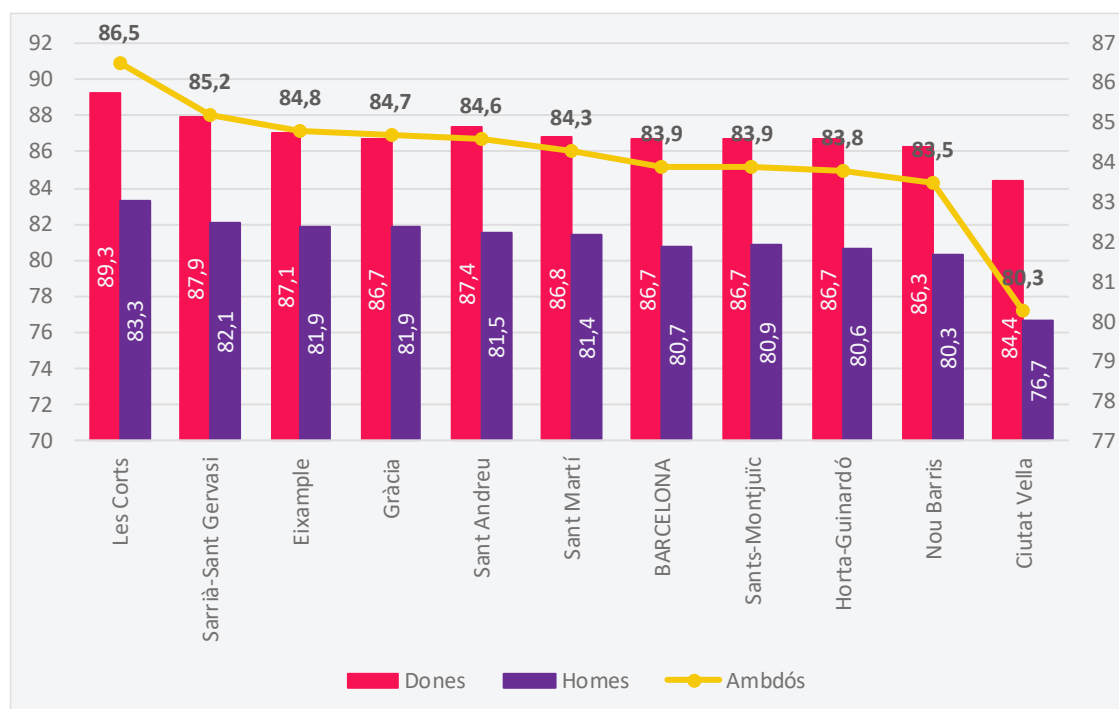
5.1 Contextos desiguals on viure i créixer la infància i l'adolescència

El context territorial i les condicions socials dels entorns dels infants són el primer mirall de les desigualtats en la infància: a la ciutat de Barcelona, abans de la crisi oberta per la covid-19, 80.003 infants i adolescents creixien en barris amb un índex de renda familiar disponible¹⁴ baix (44.365) o molt baix (35.368). Aquests infants i adolescents representaven el 32,5% del total d'infants i adolescents de la ciutat. Les condicions de vida dels infants deriven del nivell d'estudis de les mares i/o pares, del seu origen geogràfic, del nivell de renda de la llar, de les condicions de l'habitatge, de si viuen o no situacions de precarietat laboral i/o atur, així com de les característiques residencials dels barris on viuen i creixen.

Créixer en contextos de rendes baixes o molt baixes, o en contextos residencials degradats, té un impacte no només a curt termini, sinó també al llarg de les trajectòries vitals dels infants. Fins al punt que l'esperança de vida en néixer varia d'un districte a l'altre de la ciutat fins a 6,2 anys entre el districte de Barcelona amb l'esperança de vida més alta (les Corts, amb 86,5 anys) i el districte amb l'esperança de vida més baixa (Ciutat Vella, amb 80,3 anys). Si ho analitzem a escala de barris, la diferència encara és superior: 10,5 anys de diferència entre els barris de la Maternitat i Sant Ramon de les Corts (amb 87,3 anys d'esperança de vida) i el barri de Vallbona a Nou Barris (amb 76,8 anys d'esperança de vida).

¹⁴ L'índex de renda familiar disponible (IRFD) és el resultat de "la combinació de cinc variables ponderades amb diferents pesos en relació amb una mitjana de la ciutat centrada en 100. Les variables recullen la capacitat d'ingressos i despesa de la població, i són: (1) la qualificació acadèmica de la població, mesurada amb la taxa de titulats superiors; (2) la situació laboral, com a ràtio entre aturats i població en edat de treballar; (3) el parc de turismes en relació amb la població, (4) la potència dels nous turismes adquirits pels residents, i (5) els preus del mercat residencial de segona mà" (OMD, 2018).

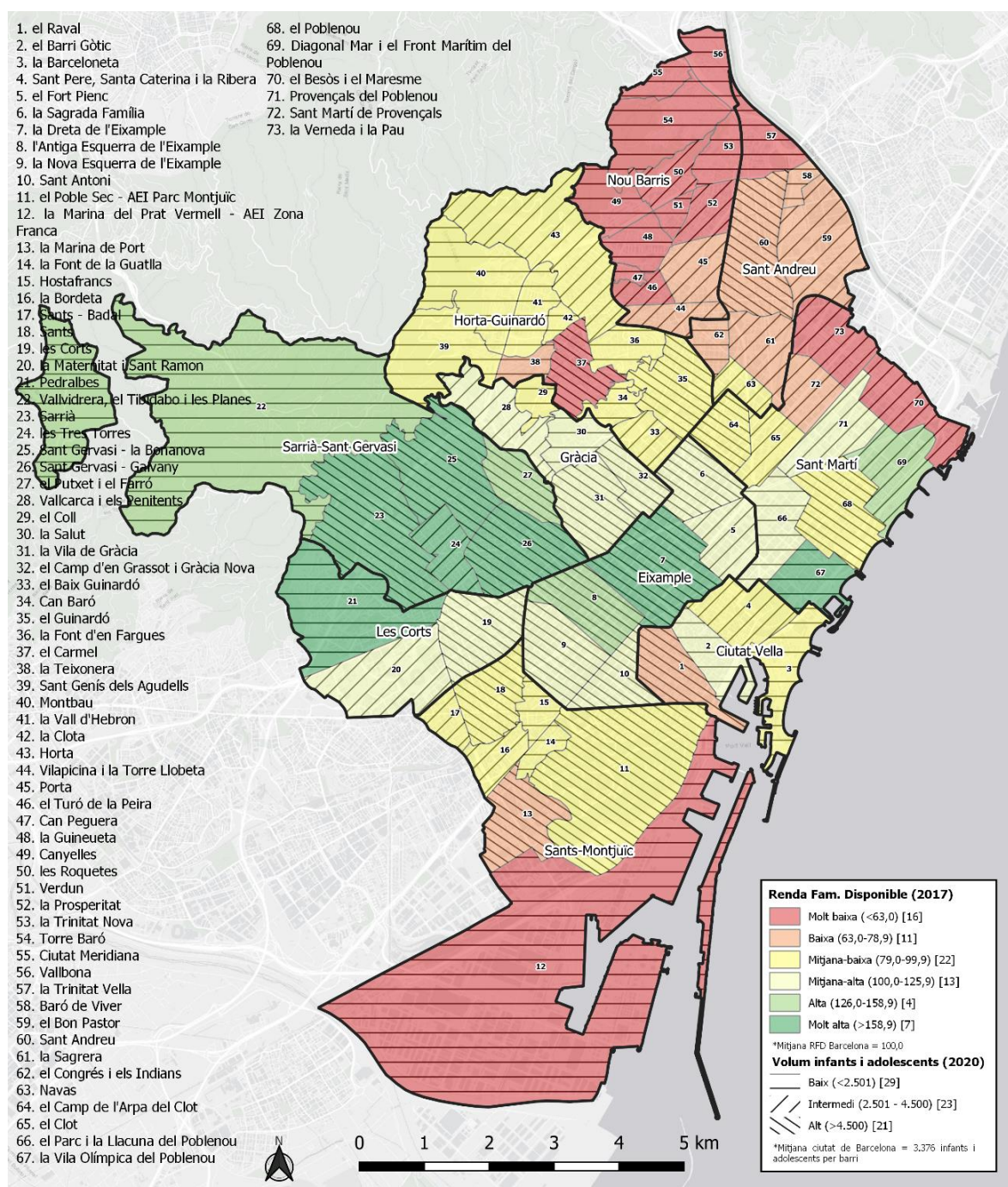
Gràfic 37. Esperança de vida en néixer, segons sexe (N anys). Barcelona i districtes, 2017

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

El conjunt de variables demogràfiques, socials i econòmiques que caracteritzen un territori, també impacten la salut dels seus habitants, i entre ells, la dels seus infants i adolescents (ASPB, 2017).

Mapa 6. Relació entre l'índex de renda familiar disponible (RFD) dels barris i el volum de població infantil i adolescent que hi habita. Barcelona i barris, 2017 (RFD) i 2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les dades de renda familiar disponible (any 2017) de l'Oficina Municipal de Dades i les dades del padró d'habitants (lectura l'1 de gener de 2020) del Departament d'Estadística i Difusió de Dades (Ajuntament de Barcelona).

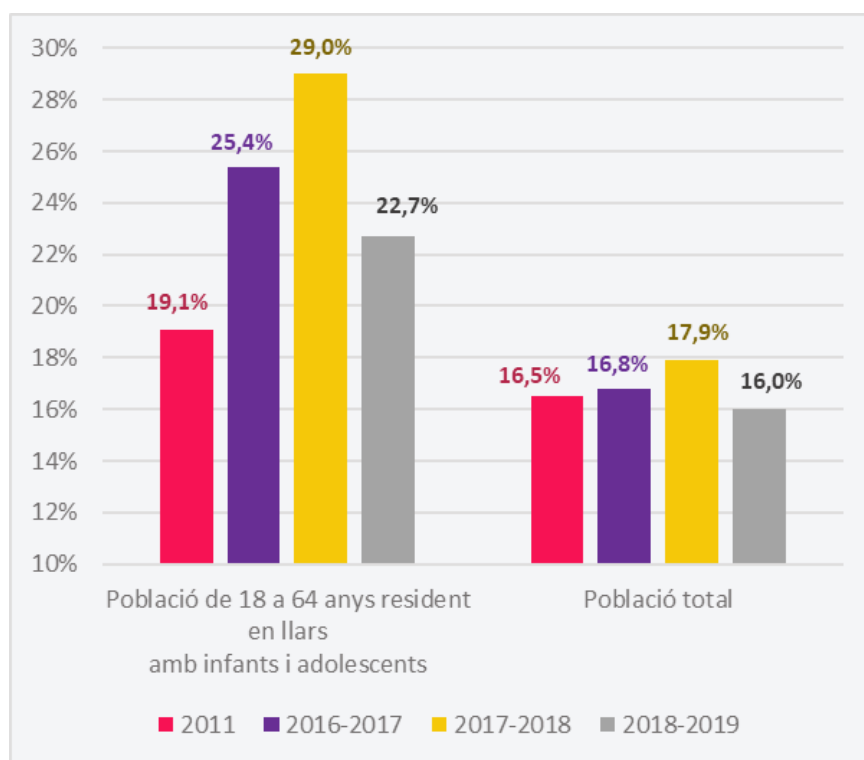
Cal assenyalar que en l'actual context de crisi econòmica l'atur ha impactat més als barris de rendes més baixes, que és on, majoritàriament, hi viuen més infants: en 8 dels 10 barris amb més atur de la ciutat (Ciutat Meridiana, la Trinitat Nova, la Trinitat Vella, la Marina del Prat

Vermell – AEI Zona Franca, Vallbona, el Raval, la Guineueta i Torre Baró), el volum d'infants i adolescents és superior a la mitjana de la ciutat, la qual cosa ens indica com, en termes relatius, la infància és molt present en els entorns més socialment vulnerabilitzats. Només en 2 dels 10 barris amb més impacte de l'atur (Canyelles i la Barceloneta) el percentatge d'infants i adolescents està per sota de la mitjana de ciutat (OMD, 2020).

5.2 Pobresa en el treball i sobrecàrrega de despeses de l'habitatge

Entre la multiplicitat de condicionants contextuais, la pobresa en el treball i els costos de l'habitatge són dos factors crítics en el risc dels infants a patir situacions de pobresa o risc d'exclusió social. A Barcelona, 2 de cada 10 infants i adolescents viuen amb persones adultes en situacions de pobresa en el treball¹⁵, una problemàtica que afecta de manera més significativa les persones adultes amb fills/filles a càrrec que a les persones adultes sense fills/filles (un 22,7% vs. 16,0%, respectivament).

Gràfic 38. Risc de pobresa en el treball de les llars on viu almenys un infant i/o adolescent. Barcelona, 2011, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

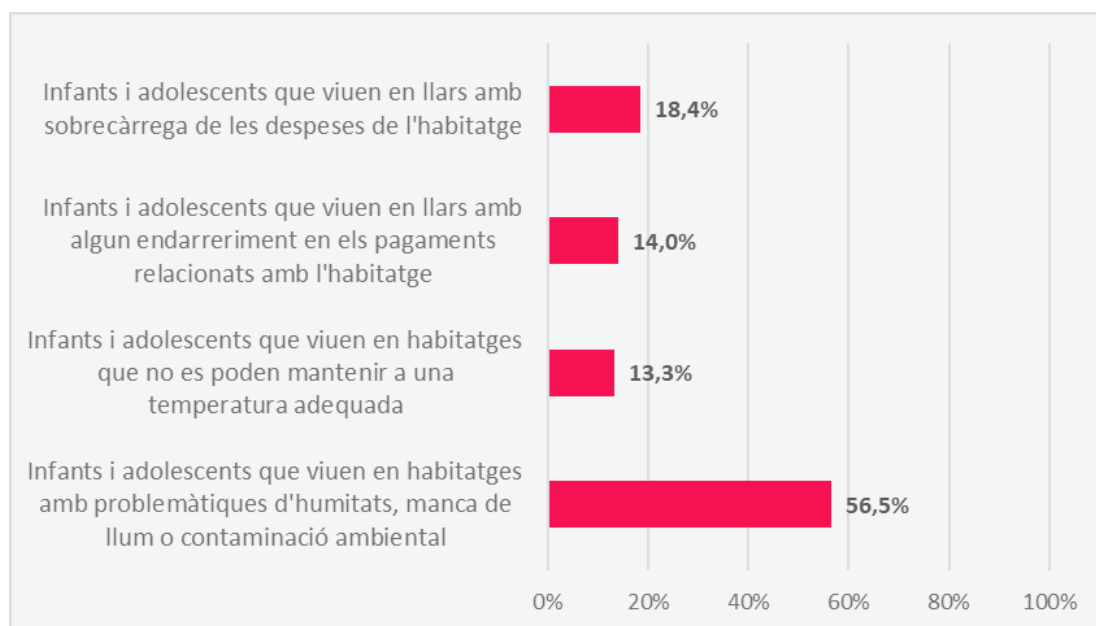

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) - IERMB (2011) i de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida (EMCV) - IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

¹⁵ Pobresa en el treball: població de 18 a 64 anys amb infants i adolescents a càrrec que, tot i haver treballat un mínim de 6 mesos durant l'any anterior, viuen sota del llindar de la pobresa moderada, és a dir, amb ingressos per sota del 60% de la mediana d'ingressos de les llars amb infants a la ciutat.

L'increment del cost de l'habitatge a la ciutat en els darrers anys ha situat moltes famílies contra les cordes (Antón-Alonso & Porcel, 2019). El 18,4% d'infants i adolescents viuen en llars que pateixen sobrecàrrega de despeses d'habitatge (dedicació de més del 40% dels ingressos) i el 14,0% viu en llars amb algun endarreriment en els pagaments relacionats amb l'habitatge. El 13,3% dels infants i adolescents viu en habitatges que no es podien mantenir a una temperatura adequada, i el 56,5% en habitatges amb problemes d'humitats, manca de llum o contaminació ambiental.

Gràfic 39. Infants i adolescents que viuen en llars amb diferents problemàtiques relacionades amb l'habitatge (%). Barcelona, 2018-2019

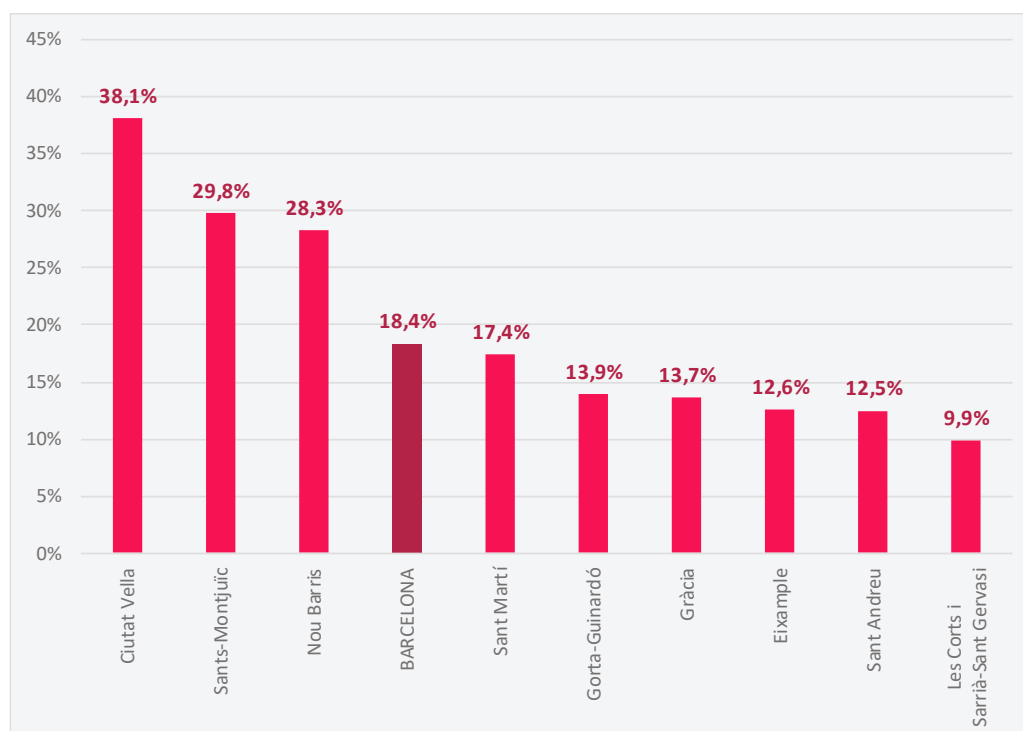
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida (EMCV) (2018-2019), de l'IERMB.

L'aproximació a l'impacte del sobrecost de l'habitatge en la situació de pobresa de la població infantil i adolescent segons districte de residència¹⁶¹⁷ indica que, un cop imputats els costos de l'habitatge a les economies de les llars amb infants, aquests estarien impactant en el fet que gairebé 4 de cada 10 infants i adolescents a Ciutat Vella (38,1%) es trobin sota el llindar de la pobresa moderada i en el fet que s'hi trobin 3 de cada 10 infants a Sants-Montjuïc (29,8%) i Nou Barris (28,3%). A la resta de districtes, en canvi, l'impacte del sobrecost de l'habitatge estaria per sota del conjunt de la ciutat (18,4%) i la xifra més baixa es trobaria a les Corts i Sarrià - Sant Gervasi, amb un 9,9% d'infants en situació de pobresa un cop imputats els costos de l'habitatge.

¹⁶ La mesura de la variació de la taxa de pobresa a partir del càlcul del sobrecost de l'habitatge es deriva d'un exercici de simulació d'acord amb un llindar variable segons els decils de la distribució dels ingressos anuals de les llars fet per Navarro-Varas, Porcel, Cruz, & Pruna, 2018: 32.

¹⁷ L'indicador de pobresa induïda per les despeses de l'habitatge comptabilitza les despeses d'amortització de la població que resideix en habitatges de propietat amb pagaments pendents. Com que no es tracta d'un indicador estandarditzat a nivell de l'ECV, encara no disposem de l'actualització per als anys 2018-2019 de les EMCV.

**Gràfic 40. Infants i adolescents que viuen en llars amb sobrecost de l'habitatge (%).
Barcelona i districtes, 2017**

Font: Informe Pobresa i infàncies desiguals a la ciutat de Barcelona desenvolupat per Navarro, Porcel, Cruz i Pruna (IERMB, 2018: Gràfic 18) a partir de l'Enquesta sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

5.3 Risc dels infants de patir situacions de pobresa o exclusió social

A la ciutat de Barcelona, la taxa AROPE (*At Risk of Poverty and/or Exclusion*)¹⁸ o risc de pobresa i/o exclusió per a infants i adolescents és el 34,4%, xifra lleugerament per sobre de la taxa catalana (32,8%), 4 punts percentuals per sobre de la taxa espanyola (30,3%) i 11 punts per sobre de la taxa europea (23,4%). Cal destacar que la taxa AROPE és més alta entre infants i adolescents (34,4%) que entre la resta de població (24,5%), així com de la resta de grups d'edat (adults de 18 a 64 anys, 24,0%) i la gent gran (18,2%). La taxa AROPE també és

¹⁸ L'indicador europeu AROPE (*At Risk of Poverty and/or Exclusion*) tracta de capturar la multidimensionalitat de la pobresa i combina la pobresa monetària moderada, la baixa intensitat del treball i la privació material severa:

- S'ha adoptat el 60% de la mediana de la renda anual neta per unitat de consum de la població de l'àmbit territorial de referència com el valor del llindar de risc en la pobresa.
- Les persones que viuen en llars amb una intensitat de treball molt baixa es defineixen com les persones de 0 a 59 anys que viuen en llars on els adults (els de 18-59 anys, excepte els estudiants de 18-24 anys) van treballar menys del 20% del seu potencial total durant els 12 mesos anteriors.
- La taxa de privació material severa és el percentatge de població amb manca forçada d'almenys 4 dels 9 ítems de privació.

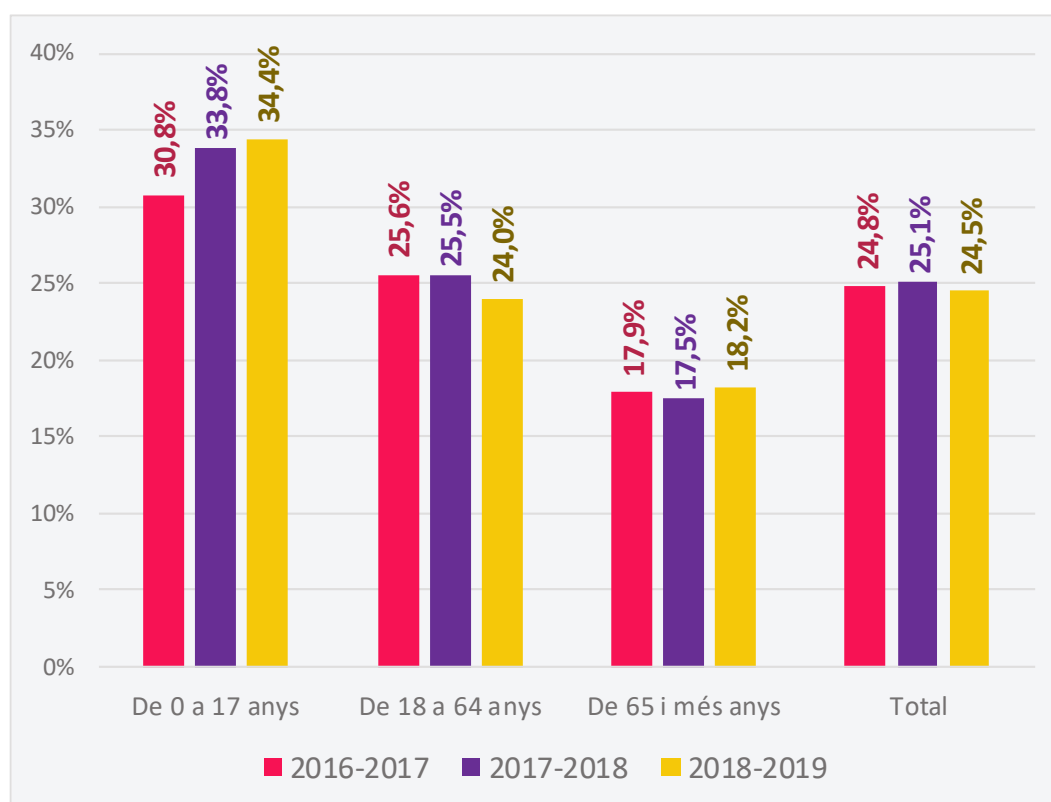
més alta en persones que viuen en llars amb infants (30,7%) que per al global de les llars (24,5%).

Taula 11. Risc de pobresa i/o exclusió social dels infants i adolescents i de la població total (taxa AROPE) (%). Barcelona, Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2017 (2016-2017), 2018 (2017-2018) i 2019 (2018-2019)

Anys	2016-2017 i 2017		2017-2018 i 2018		2018-2019 i 2019	
Grup d'edat	Infants i adolescents 0-17 anys	Població total 0-99+ anys	Infants i adolescents 0-17 anys	Població total 0-99+ anys	Infants i adolescents 0-17 anys	Població total 0-99+ anys
Territori						
Barcelona	30,8%	24,8%	33,8%	25,1%	34,4%	24,5%
Catalunya	29,5%	23,8%	31,2%	24,7%	32,8%	23,6%
Espanya	31,3%	26,6%	29,5%	26,1%	30,3%	25,3%
UE(28)	24,9%	22,4%	24,2%	21,8%	23,4%	21,4%

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) – IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019), de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) - IDESCAT i INE (2017, 2018 i 2019) i de l'European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) – EUROSTAT (2017, 2018 i 2019).

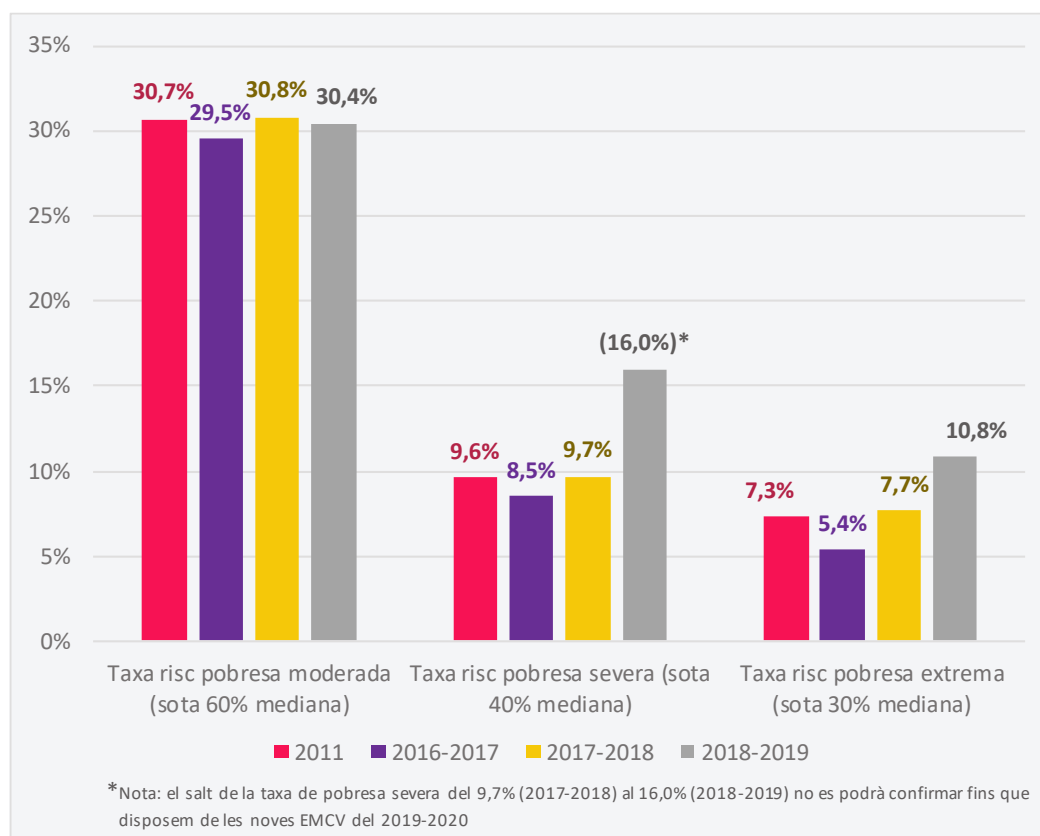
Gràfic 41. Risc de pobresa i/o exclusió social de la població segons grups d'edat (taxa AROPE) (%). Barcelona, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) – IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

Pel que fa a la pobresa monetària, i seguint la tendència del 2011, el 30,4% (3 de cada 10 infants i adolescents de la ciutat) viuen amb ingressos que se situen per sota del llindar de pobresa moderada¹⁹ (15.261 € per a llars amb una persona adulta i una menor d'edat, 21.130 € en el cas de dues persones adultes i una menor d'edat i 24.652 € quan hi ha dues persones adultes i dues menors d'edat), un percentatge que suposa que prop de 75.000 infants i adolescents viurien en risc de pobresa a la ciutat²⁰. A Catalunya el risc a la pobresa moderada és del 31,0%. Per sota del llindar de pobresa severa hi viuen el 16,0%²¹ dels infants i adolescents de Barcelona, i per sota del llindar de la pobresa extrema, el 10,8% dels infants i adolescents, 1 de cada 10.

Gràfic 42. Risc de pobresa moderada, severa i extrema dels infants i adolescents (%). Barcelona, 2011, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) - IERMB (2011) i de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida (EMCV) - IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

¹⁹ La taxa de risc de pobresa de la població infantil i adolescent pot desagregar-se segons pobresa moderada (es considera en risc de pobresa moderada la persona que té ingressos anuals per sota del 60% de la mediana d'ingressos del conjunt de la població), pobresa severa (quan s'està per sota del 40% d'ingressos de la mediana) i pobresa extrema (quan s'està per sota del 30% dels ingressos de la mediana de la població).

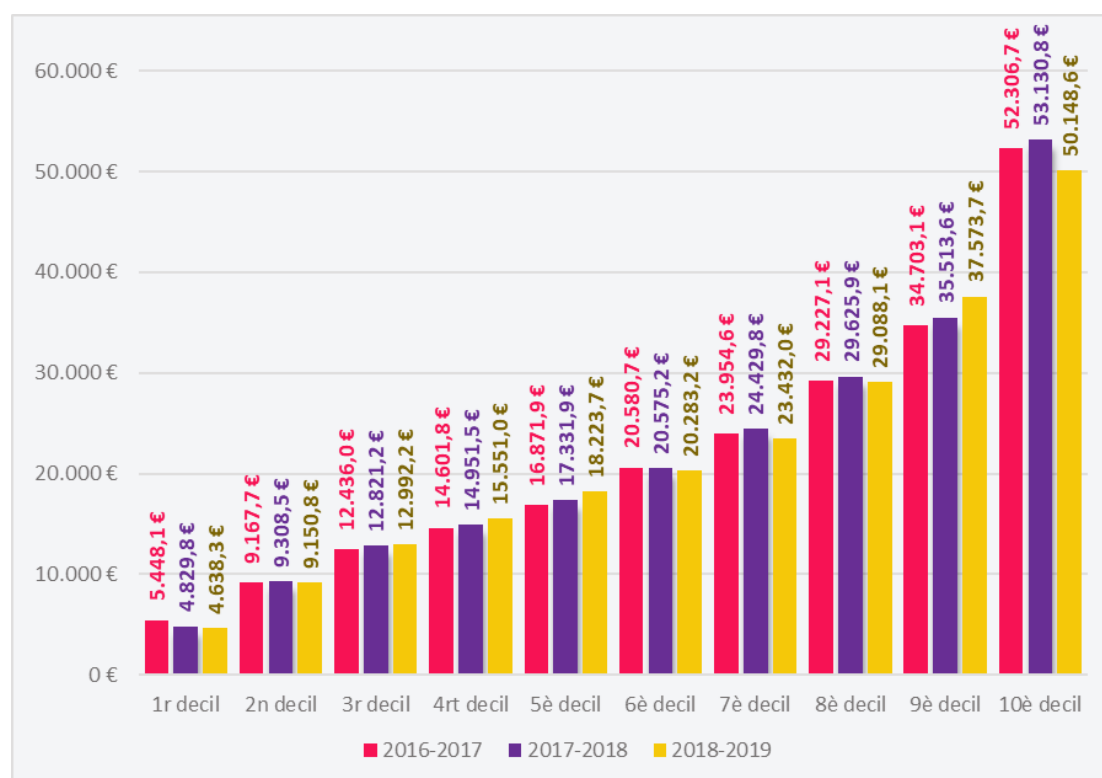
²⁰ Població estimada a partir de la població 0-17 del padró l'1/1/2019. OMD. Ajuntament de Barcelona.

²¹ El salt de la pobresa severa (6,3 punts percentuals en només un any) fa necessari tractar aquesta dada amb prudència i esperar que les dades de l'any 2019/2020 confirmen si aquesta és realment la tendència i l'increment.

5.4 Desigualtats de renda entre els mateixos infants i adolescents

La desigualtat de renda dels infants i adolescents no només és perceptible quan comparem el grup 0-17 amb altres grups d'edat o la població en general, sinó que també cal analitzar les diferències de distribució de la renda entre els mateixos infants. Des d'aquesta perspectiva, la distribució de la renda mitjana anual dels infants i adolescents segons decils mostra una desigualtat interna molt significativa: en termes absoluts, els infants i adolescents del primer decil (4.638 € de renda mitjana anual) tenen quasi 11 vegades menys renda mitjana que els infants i adolescents del 10è decil (50.149 €), amb un diferencial de 45.510 € entre uns i altres. L'anàlisi de tendència mostra un eixamplament de les desigualtats en la distribució interna en els darrers anys.

Gràfic 43. Rendes mitjanes anuals dels infants i adolescents segons decils (€). Barcelona, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) – IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

Segons les altres mesures de desigualtat interna, en l'anàlisi per decils $S90/S10^{22}$, que va més enllà de la ràtio entre mitjanes i perfila millor la desigualtat, la distància entre el 10% d'infants i adolescents més rics i el 10% més pobres és de 13,6, amb una tendència de la ràtio a créixer (era de l'11,4 el 2011), i en l'anàlisi per quintils (ràtio $S80/S20^{23}$), la distància és 8,0 (2 punts més que el 2011 que era 6,0). Finalment, l'índex Gini²⁴ per a la població 0-17 és de 37,0 en una escala de 0 a 100 on 0 representa màxima igualtat i 100 màxima desigualtat, amb una variació petita respecte a la dada anterior (37,3 l'any 2017-2018) i molt per sobre de la de l'any 2011 (32,9).

5.5 Privació material en les vides dels infants i adolescents

En una mirada ítem a ítem, veiem com tots els indicadors de privació material són pitjors en la població 0-17 respecte al conjunt de la població i en l'anàlisi de tendència, s'observa un empitjorament important en alguns indicadors: per exemple, en el cas dels infants i adolescents que no es poden permetre menjar les racions de carn o peix recomanades, partint de valors de 0,6% dels infants els anys 2016-2017 o 0,5% els anys 2017-2018, el 2018-2019 l'indicador s'enfila fins al 2,8%. O respecte a la possibilitat de les llars amb infants i adolescents d'atendre una despesa imprevista, també s'observa un salt preocupant de 14 punts percentuals entre el 30,7% els anys 2017-2018 i el 44,6% dels anys 2018-2019.

²² L'indicador $S90/S10$ és una ràtio que mesura la desigualtat en la distribució de la renda mitjançant el quocient entre el total d'ingressos acumulat entre la població amb el 10% de rendes més elevades sobre el total d'ingressos acumulat entre la població amb el 10% de rendes més baixes. Aquest índex s'interpreta com la quantitat de vegades que les rendes acumulades al decil superior representen respecte a les rendes acumulades al decil inferior.

²³ La ràtio $S80/S20$ mesura la desigualtat en la distribució de la renda mitjançant el quocient entre el total d'ingressos acumulat entre la població amb el 20% de rendes més elevades sobre el total d'ingressos acumulat entre la població amb el 20% de rendes més baixes. Aquest índex s'interpreta com la quantitat de vegades que les rendes acumulades al quintil superior representen respecte a les rendes acumulades al quintil inferior. Les ràtios S s'han calculat mitjançant els punts de tall de la distribució de la renda per quintils.

²⁴ L'índex (també de vegades expressat com coeficient) Gini és un indicador que mesura el grau de desigualtat de la distribució de renda amb una puntuació entre 0 (màxima igualtat) i 100 (màxima desigualtat). És a dir, els valors més propers a 0 representen que totes les persones o llars tenen els mateixos ingressos o semblants, mentre que els valors més propers a 100 representen que una llar o persona té molts ingressos i la resta, cap o molt pocs.

Taula 12. Evolució de les taxes dels indicadors de privació material, segons grups d'edat i població total. (%). Barcelona, 2011, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Indicadors de privació material	Grups d'edat	2011	2016-2017	2017-2018	2018-2019	Variació 2017-2018 al 2018-2019
Infants i adolescents que no es poden permetre 'Un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies'	De 0 a 17 anys	5,2%	0,6%	0,5%	2,8%	2,3
	De 18 a 64 anys	3,6%	1,8%	1,6%	1,7%	0,1
	De 65 i més anys	3,1%	3,1%	3,9%	3,1%	-0,8
	Total	3,7%	1,8%	1,9%	2,2%	0,3
Infants i adolescents que no es poden permetre 'Anar de vacances almenys una setmana a l'any'	De 0 a 17 anys	32,1%	29,6%	27,0%	26,1%	-0,9
	De 18 a 64 anys	29,4%	26,4%	26,4%	23,8%	-2,6
	De 65 i més anys	33,8%	27,8%	28,9%	25,8%	-3,1
	Total	30,7%	27,2%	27,0%	24,6%	-2,4
Infants i adolescents que no es poden permetre 'Fer front a despeses imprevistes'	De 0 a 17 anys	38,1%	34,4%	30,7%	44,6%	13,9
	De 18 a 64 anys	33,2%	32,1%	29,2%	32,9%	3,7
	De 65 i més anys	31,9%	27,2%	22,8%	24,0%	1,2
	Total	33,6%	31,4%	28,1%	32,9%	4,8
Infants i adolescents que han tingut en el darrer any 'Endarreriments en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge'	De 0 a 17 anys	15,3%	17,6%	20,3%	14,0%	-6,3
	De 18 a 64 anys	12,3%	11,9%	11,2%	7,3%	-3,9
	De 65 i més anys	7,6%	5,0%	4,5%	2,7%	-1,8
	Total	11,8%	11,4%	11,2%	7,4%	-3,8
Infants i adolescents que no es poden permetre 'Mantenir l'habitatge a una temperatura adequada'	De 0 a 17 anys	14,8%	9,5%	9,8%	13,3%	3,5
	De 18 a 64 anys	16,0%	8,6%	9,4%	12,1%	2,7
	De 65 i més anys	12,2%	6,6%	6,6%	6,0%	-0,6
	Total	15,0%	8,3%	8,8%	11,0%	2,2

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) - IERMB (2011) i de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida (EMCV) - IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

Pel que fa ítems agregats, es considera que els infants i adolescents viuen en privació material quan no poden fer-se càrrec o no disposen de com a mínim 3 dels 9 ítems establerts per l'indicador de privació de la taxa AROPE²⁵, i de privació material severa quan no poden fer-se càrrec o no disposen de com a mínim 4 dels 9 ítems. A escala de ciutat, la privació material s'ha reduït lleugerament els últims anys, del 21,2% del 2016-2017 al 16,9% del 2018-2019, mentre que la privació material severa s'ha incrementat del 5,2% el 2016-2017 a un 8,8% dels infants el 2018-2019.

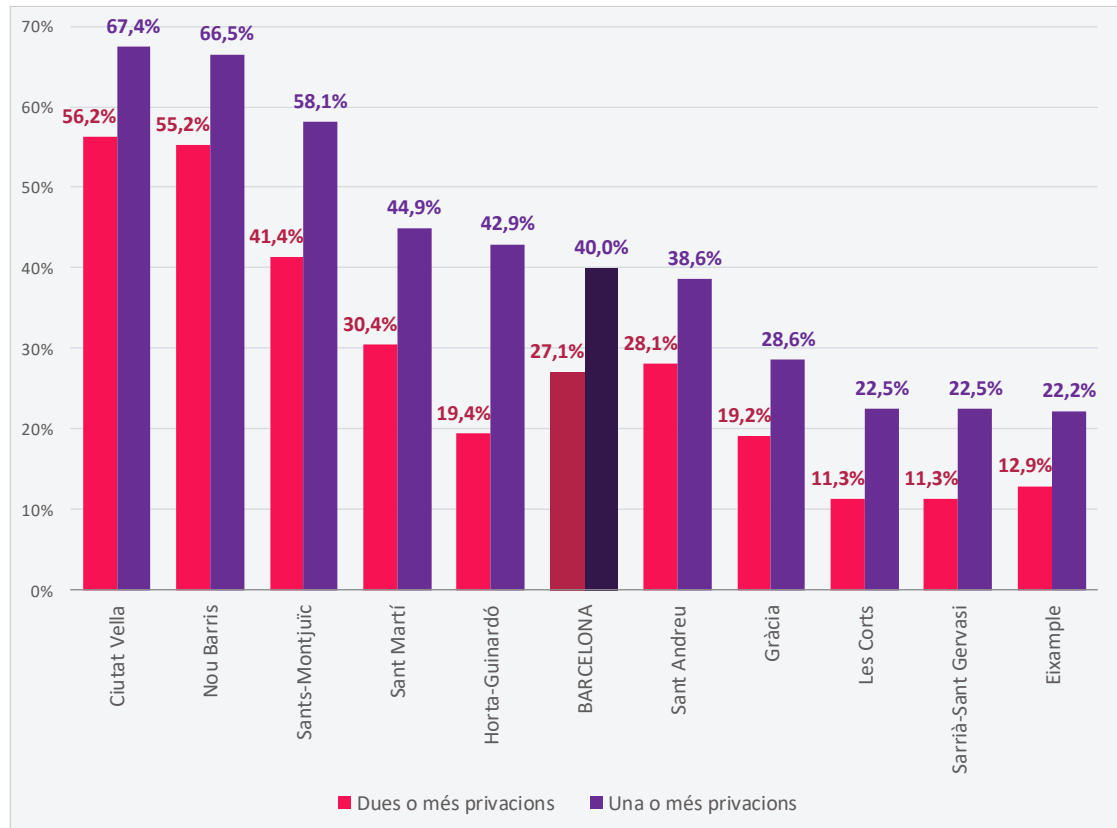
A escala de districtes —en endavant ens referim a l'indicador de l'ESDB 2017²⁶—, allà on les rendes familiars disponibles són més baixes hi ha més infants i adolescents amb dues o més privacions materials (més del 25% dels infants a Sant Andreu, Sant Martí, Sants-Montjuïc, Nou Barris i Ciutat Vella), mentre que n'hi ha menys als districtes on les rendes són més altes (menys del 20% de la població infantil i adolescent de Sarrià - Sant Gervasi, les Corts,

²⁵ La privació material es mesura per la manca d'almenys 3 ítems dels 9 que es defineixen a l'Enquesta de condicions de vida (ECV), harmonitzada a escala europea (EU-SILC). Aquests ítems són: possibilitat d'atendre una despesa imprevista de 650 €, d'anar de vacances almenys una setmana a l'any, mantenir l'habitatge amb una temperatura adequada durant els mesos freds, tenir automòbil, haver-se endarrerit en el pagament de rebuts, poder fer un àpat de proteïna almenys cada dos dies, disposar de televisió i disposar de rentadora. La privació material severa es mesura per la manca d'almenys 4 dels 9 ítems que es defineixen a l'Enquesta de condicions de vida (ECV).

²⁶ Atès que els indicadors de privació de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida no ens permeten desagregar la informació per districtes, ens servim dels indicadors específics de privació material de l'Enquesta sociodemogràfica de Barcelona de l'any 2017, que incorpora una bateria d'ítems de privació i té prou mostra per indicar com es comporten a escala de districte, tot i que la bateria d'ítems de l'ESDB 2017 no és estrictament comparable amb l'escala d'ítems de la taxa AROPE.

l'Eixample i Gràcia té dues o més privacions). El districte amb un percentatge més alt de dues o més privacions materials és Ciutat Vella (56,2%) i els que en tenen un percentatge menor són Sarrià - Sant Gervasi (11,3%) i les Corts (11,3%), amb una distància màxima entre els districtes de 45 punts percentuals.

Gràfic 44. Infants i adolescents que pateixen privacions materials segons nombre de privacions (%). Barcelona i districtes, 2017

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta sociodemogràfica de Barcelona (2017).

Ajuntament de Barcelona. Nota: districtes ordenats de manera descendent segons infants i adolescents que pateixen una o més privacions.

Taula 13. Infants i adolescents que pateixen privacions materials segons tipus de privacions (%). Barcelona i districtes, 2017

Privacions materials	Ciutat Vella	Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts i Sarrià Sant Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí	Total
No es poden permetre un àpat de carn o peix almenys cada dos dies	14,2	1,9	7,1	0,9	6,7	3,4	7,5	3,5	3,5	4,4
No es poden permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada els mesos freds	32,3	6,2	25,4	3,5	9,3	12,4	35,0	16,3	13,4	14,9
Endarreriments pagament habitatge	31,0	3,1	10,7	8,7	3,9	8,9	26,2	14,9	16,3	12,4
Endarreriments pagament compres ajornades	7,8	7,3	5,8	4,8	2,6	7,5	13,3	9,9	15,2	8,0
Endarreriments pagament subministraments habitatge	27,3	6,6	16,4	7,5	7,7	10,7	28,7	12,0	15,5	13,4
No es poden permetre una despesa imprevista	57,5	17,9	41,4	9,2	25,4	34,3	59,2	35,4	36,2	31,7
No es poden permetre anar de vacances una setmana a l'any	42,4	10,7	33,6	6,4	11,7	15,4	45,6	19,2	26,4	21,0
No es poden permetre connexió a internet	12,8	1,4	10,2	0,6	5,3	3,1	14,4	3,0	3,9	5,1

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta sociodemogràfica de Barcelona (2017). Ajuntament de Barcelona.

5.6 Baixa capacitat de les polítiques locals per reduir la pobresa infantil

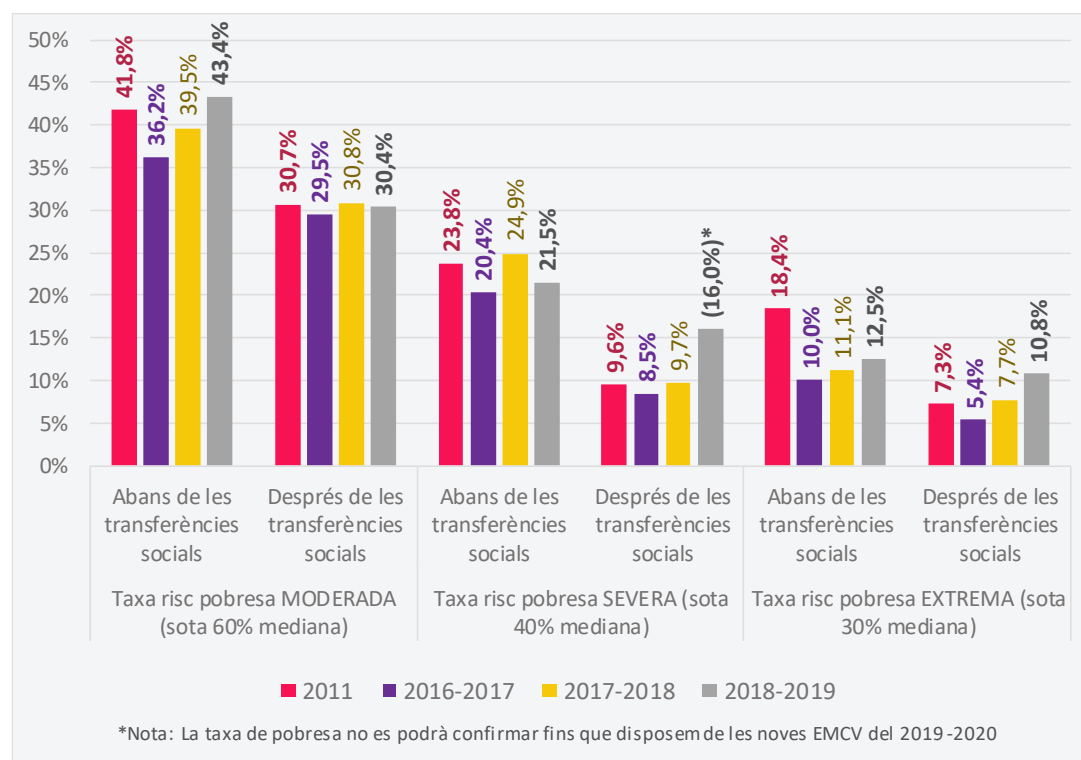
La infraprotecció de la infància i l'adolescència a Catalunya i Espanya ve de lluny i continua sense estar resolta (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2018a). Dues mirades combinades ens ho mostren: la baixa inversió en protecció a les famílies i la infància, i la baixa eficàcia de les transferències socials, que es tradueixen en taxes de pobresa infantil anormalment altes i persistents.

Segons les darreres dades disponibles, l'any 2014 la inversió en protecció de les famílies i la infància a Catalunya era del 0,8% del seu producte interior brut (PIB); a Espanya, un 1,3% (2018), i la Unió Europea, un 2,2% (2018)²⁷. És a dir Espanya inverteix un 41% menys i

²⁷ Les dades més actuals per a Catalunya, proporcionades per l'IDESCAT (2020), corresponen a l'any 2014, mentre que les més recents per a Espanya i la Unió Europea (UE-28) corresponen al 2018 i són dades provisionals (proporcionades per EUROSTAT, 2020). L'indicador que assenyalava la despesa social pública en prestacions a famílies/fills com a percentatge del PIB ha estat elaborat pel sistema estadístic europeu SEEPROS. En aquest indicador s'hi inclouen les intervencions d'organismes públics o privats destinades a alleugerir les càrregues que suposen determinats riscos o necessitats per a les persones o les llars. El sistema estableix, per conveni, una relació de funcions (o riscos i necessitats) a cobrir per la protecció social: malaltia/assistència sanitària, invalidesa, vellesa, supervivència, família/fills, atur, habitatge o exclusió social. En concret, la funció família/fills recull específicament les despeses adreçades directament per assistència en efectiu o en espècies relacionades amb l'embaràs, el naixement, l'adopció, l'atenció d'infants i altres familiars. Val a dir que alguna de les despeses

Catalunya un 64%²⁸ menys que la mitjana europea en protecció social de famílies i infància malgrat haver estat un dels països més afectats per la gran recessió dels anys 2008-2013 i el sisè país amb més retallades del pressupost públic en educació de la Unió Europea (Martínez-Celorrio, 2016). Aquest nivell d'inversió tan baix no és nou, sinó una anomalia històrica en el marc de la Unió Europea, i una de les seves causes l'hem de cercar en el model de benestar de l'estat, amb una capacitat molt baixa de les transferències socials (individuals i de llar) per reduir la desigualtat de renda en les llars on viuen (Marcos & Ubrich, 2017; Fernández *et al.*, 2015; Martínez-Celorrio, 2015). Així, la taxa de pobresa infantil moderada abans de les transferències socials i ajuts d'urgència social és del 43,4%, i la taxa després de totes les transferències socials baixa fins al 30,4% (13 punts percentuals menys). En canvi, el cas de la taxa de pobresa severa abans de transferències socials és del 21,5%, i es redueix en 5,5 punts percentuals per efecte de les transferències (fins al 16,0%). I quant a la taxa de pobresa extrema abans de transferències socials, que és del 12,5%, és redueix en només 2 punts percentuals per efecte de les transferències i baixa al 10,8%.

Gràfic 45. Risc de pobresa moderada, severa i extrema dels infants i adolescents abans i després de les transferències socials (%). Barcelona, 2011, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

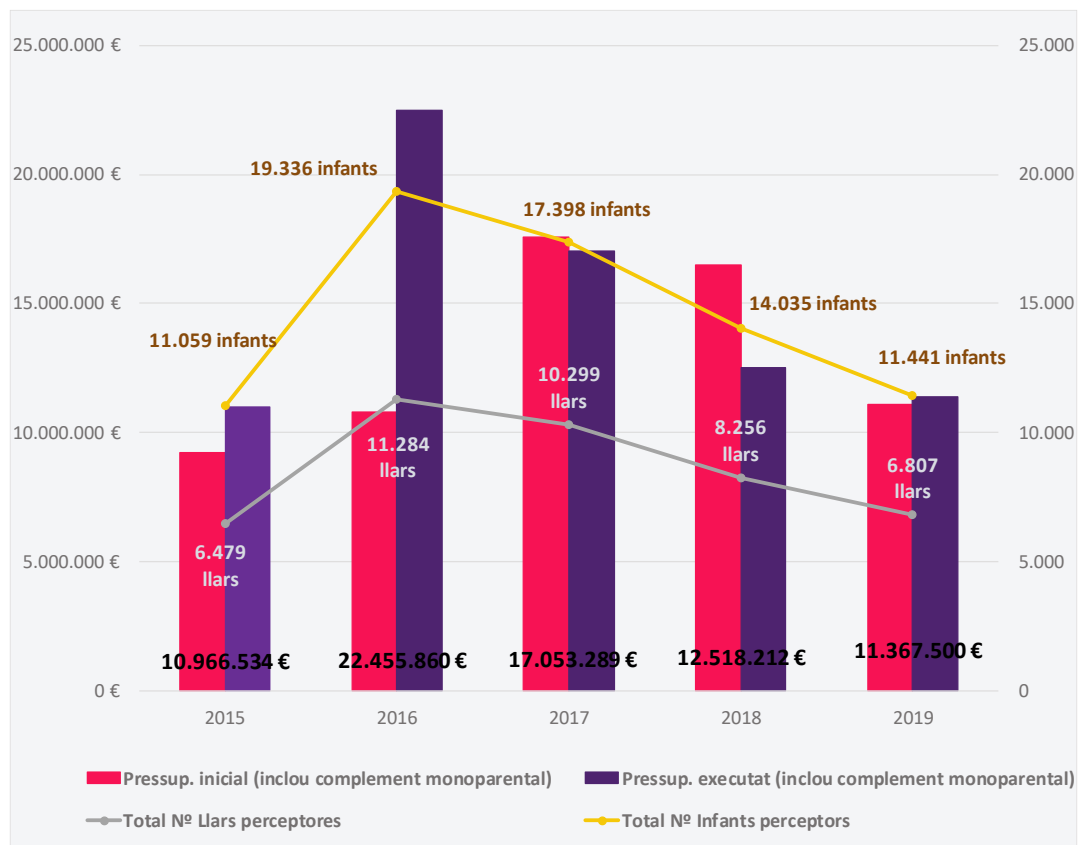
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) - IERMB (2011) i de les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) - IERMB (2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

agregades en les altres funcions o grups també podrien beneficiar les famílies (Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, 2019).

²⁸ Hem actualitzat el percentatge amb les darreres dades disponibles; per això, el percentatge varia lleugerament del que apuntava l'autor al seu informe de l'any 2016.

En l'àmbit de la ciutat de Barcelona, cal destacar molt especialment la contribució a la reducció de la pobresa infantil del Fons d'infància 0-16 (una mesura inexistent en l'àmbit català), així com les beques menjador. Els Fons d'infància 0-16 van atorgar ajuts a 11.445 infants entre els 0 i els 16 anys i 2.080 ajuts complementaris a les llars monoparentals l'any 2019.

Gràfic 46. Llars amb infants i adolescents que reben l'ajut del Fons d'infància 0-16, import (€) i total d'infants. Barcelona, 2015-2019

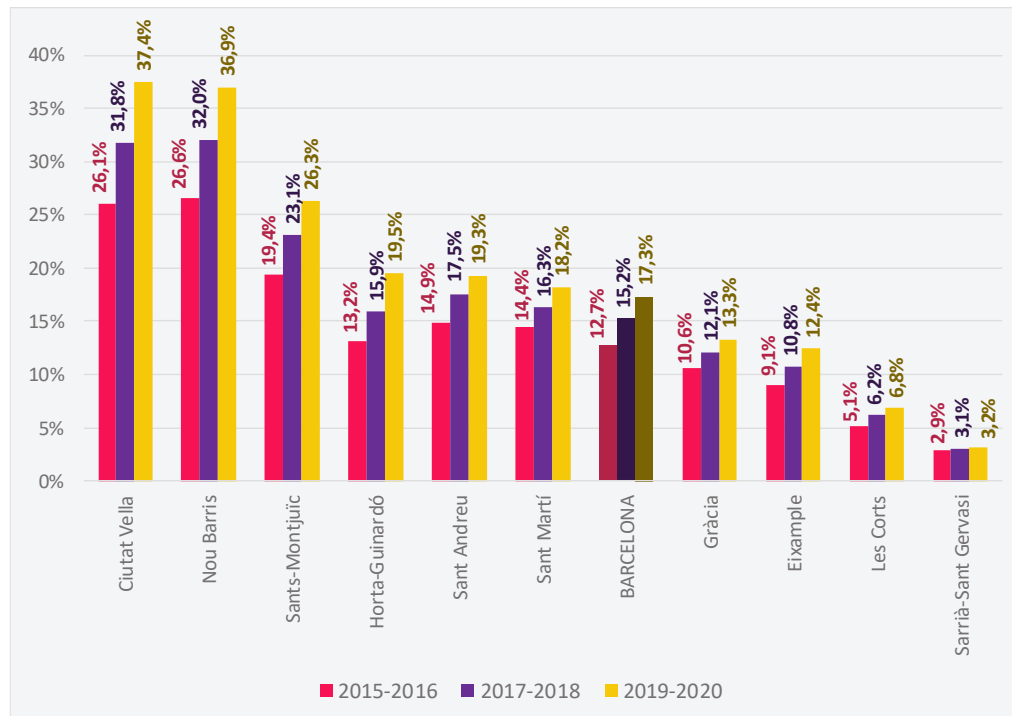
Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS). Ajuntament de Barcelona, 2020.

Les beques menjador van donar cobertura durant el curs 2019-2020 a 31.686 infants, un 17,3% de l'alumnat, consolidant una tendència a l'alça de la proporció d'infants beneficiats des del 2015-2016 (amb 22.464 beques i el 12,7% de cobertura de l'alumnat) i el curs 2017-2018 (amb 26.758 beques i el 15,2% de cobertura). Per etapes educatives, a educació infantil de segon cicle en van ser beneficiats el 21,3% dels infants; a primària, el 21,4% dels infants, i a l'ESO, el 8,6% dels adolescents.

La distribució territorial de les beques menjador del conjunt de beques per districtes retrata les desigualtats socioeconòmiques dins la ciutat, alhora que ens indica que les beques són atorgades en les zones que més ho necessiten: Nou Barris i Ciutat Vella tenen les taxes de

beques menjador més altes de la ciutat en tots els nivells i doblen la taxa d'infants i adolescents becats respecte al conjunt de la ciutat. A Nou Barris, el 50,3% dels infants d'infantil de segon cicle reben beca menjador, el 46,0% dels infants i adolescents de primària i el 16,8% dels adolescents d'ESO; a Ciutat Vella el 43,6%, 43,9% i 22,6%, respectivament. A l'altre extrem hi trobem les Corts i Sarrià - Sant Gervasi, els districtes amb les rendes més altes de la ciutat i els que tenen les taxes d'ajuts de menjador més baixes.

Gràfic 47. Infants i adolescents que reben beca menjador (%). Barcelona i districtes, tendència cursos 2015-2016, 2017-2018 i 2019-2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Consorci d'Educació de Barcelona.

L'apunt covid-19: la covid-19 intensifica la pobresa infantil a la ciutat

La covid-19 fa augmentar la pobresa infantil a la ciutat de Barcelona: entre 12.000 i 18.000 infants i adolescents haurien entrat a la pobresa, fent créixer el percentatge de pobresa moderada del 30,4% en 5-7 punts més, fins al 35,3%-37,5%.

Un dels impactes més rellevants és que la covid-19 està empitjorant les condicions de vida de molts infants i està fent augmentar els nivells de pobresa infantil a la ciutat de Barcelona. Cal recordar que ja abans de la crisi sanitària i social oberta per la covid-19, 3 de cada 10 nens, nenes i adolescents a la ciutat de Barcelona vivien sota el llindar de risc de pobresa moderada (el 30,4%, és a dir, uns 75.000 infants i adolescents) i 1 de cada 10 sota el llindar de risc de pobresa extrema (el 10,8%). Aquest era el llast de la crisi del 2008 i de les mesures d'austeritat, juntament amb un sistema de protecció social de la infància a Catalunya i

Espanya històricament feble i amb un baix impacte de les transferències socials sobre la pobresa infantil (Cruz et al., 2020; Porcel et al., 2020).

Actualment, la crisi de la covid-19 està fent augmentar la pobresa infantil i està empitjorant les condicions de vida de molts infants. La taxa de risc a la pobresa moderada entre els infants de la ciutat hauria augmentat d'entre 5 i 7 punts percentuals per l'impacte econòmic de la covid-19 (fins al 35,3% o 37,5%), la qual cosa significa que entre 12.000 i 18.000 infants haurien entrat en situació de pobresa a causa de la nova crisi²⁹. En aquest nou escenari, entre 3 i 4 infants de cada 10 estarien vivint avui en situació de pobresa a la ciutat de Barcelona. Es tractaria, doncs, d'un augment sense precedents, ja que en l'anterior crisi del 2008 la pobresa a Espanya va augmentar 12 punts percentuals en 6 anys, la qual cosa significa que en menys d'1 any ja s'hauria arribat a la meitat de l'augment de pobresa que en tota la crisi anterior (tot i havent-se activat mecanismes més potents de protecció, com ara els ERTO).

Taula 14. Ajuts d'alimentació concedits pels serveis socials municipals a les llars amb infants i adolescents (nombre i import en €). Barcelona i districtes, 2019 i 2020

Districtes	2019		2020		Increment 2019-2020	
	Nombre ajuts	Import (€)	Nombre ajuts	Import (€)	Nombre ajuts	Import (€)
Sant Martí	888	172.524,9 €	1.831	473.377,2 €	106,2%	174,4%
Nou Barris	764	119.663,6 €	1.985	407.860,4 €	159,8%	240,8%
Ciutat Vella	652	102.243,4 €	2.349	584.297,1 €	260,3%	471,5%
Horta-Guinardó	359	71.501,4 €	962	237.403,5 €	168,0%	232,0%
Sants-Montjuïc	289	53.011,2 €	1.174	301.180,4 €	306,2%	468,1%
Eixample	211	35.077,4 €	984	271.207,9 €	366,4%	673,2%
Sant Andreu	124	18.937,7 €	690	123.351,3 €	456,5%	551,4%
Les Corts	65	13.010,0 €	231	57.575,0 €	255,4%	342,5%
Gràcia	29	5.781,4 €	219	58.934,2 €	655,2%	919,4%
Sarrià-Sant Gervasi	25	5.095,0 €	101	24.440,0 €	304,0%	379,7%
No consta	23	4.460,0 €	47	12.125,0 €	104,3%	171,9%
BARCELONA	3.429	601.306,0 €	10.573	2.551.752,1 €	208,3%	324,4%

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS), de l'Ajuntament de Barcelona.

A banda de les perspectives d'increment dels infants i adolescents que viuran sota el llindar de risc de pobresa moderada, cal destacar com la pobresa infantil ha arribat a districtes que fins abans de la pandèmia n'havien quedat més preservats.

Tenint en compte tant les ajudes municipals per a l'alimentació com les ajudes socials de diferents entitats del tercer sector, la pobresa infantil està arribant a capes de la població que fins ara n'havien quedat més al marge i que creix a tots els districtes de la ciutat, fins i tot els més benestants. Així, districtes com Gràcia, Sant Andreu, l'Eixample, Sants-Montjuïc i Sarrià - Sant Gervasi són els 5 districtes de la ciutat que han experimentat un creixement relatiu més gran en el nombre d'ajudes d'alimentació concedides per serveis socials respecte a l'any anterior. Així, per exemple, a Gràcia han passat de 29 a 219 en menys d'un any, la qual cosa

²⁹ Aquestes estimacions sobre l'evolució de la pobresa infantil provenen del mètode estadístic de simulació de renda desenvolupat per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) que permet estimar l'impacte socioeconòmic de la pandèmia fins que es disposi de noves dades oficials (Porcel et al., 2020).

suposa que s'han multiplicat per 7; a Sant Andreu, de 124 a 690,5 vegades més; a l'Eixample han passat de 211 a 948, més de 4 vegades més que el 2019, i a Sants-Montjuïc i Sarrià - Sant Gervasi s'han quadruplicat passant de 289 a 1.174 i de 25 a 101, respectivament.

Tot i així, els tres districtes on serveis socials ha hagut de donar més ajudes d'alimentació a famílies amb infants i adolescents a càrrec són, tant pel que fa al nombre d'ajuts com pel que fa a l'import concedit, Ciutat Vella (2.349 ajudes, la qual cosa suposa un 22,2% de les ajudes de tota la ciutat), Nou Barris (1.985 ajudes, un 18,8%) i Sant Martí (1.831 ajudes, un 17,3%), perquè en termes absoluts la crisi impacta més fort a les àrees de la ciutat més vulnerables.

6. Relacions interpersonals, seguretat, violències i protecció de la infància i l'adolescència

CONTINGUTS

6.1 Relacions dels infants i adolescents amb els seus entorns familiars, d'amistat, escolar i de barri

6.2 Seguretat i percepció de suport en cas de tenir un problema

6.3 Violències familiars contra els infants i adolescents

6.4 Discriminacions i violències en l'entorn escolar

6.5 L'atenció als infants i adolescents en situació de risc social

6.6 Situacions de risc social greu que requereixen una mesura de desemparament

6.7 El cas dels infants i adolescents migrats sols que arriben a la ciutat sense referents familiars

L'apunt covid-19: l'impacte diferencial en infants i adolescents en situació de risc social i/o acollida en centre residencial

6.1 Relacions dels infants i adolescents amb els seus entorns familiars, d'amistat, escolar i de barri

Els aspectes relacionals són cabdals en la satisfacció que els infants manifesten amb la seva vida en global i, en especial, tenir suficients amics és un element que impacta fortament en el benestar dels infants (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2019). La qualitat de les relacions socials impacta en el desenvolupament i socialització dels nens, nenes i adolescents. Tanmateix, el 18% dels infants d'entre 10 i 12 anys diuen no estar prou satisfets amb les persones amb qui viuen (el 4% estan gens o poc satisfets) i el 21,4% dels adolescents considera que les seves relacions familiars no són prou bones, qualificant-les de regulars o dolentes (FRESC, 2016).

6.2 Seguretat i percepció de suport en cas de tenir un problema

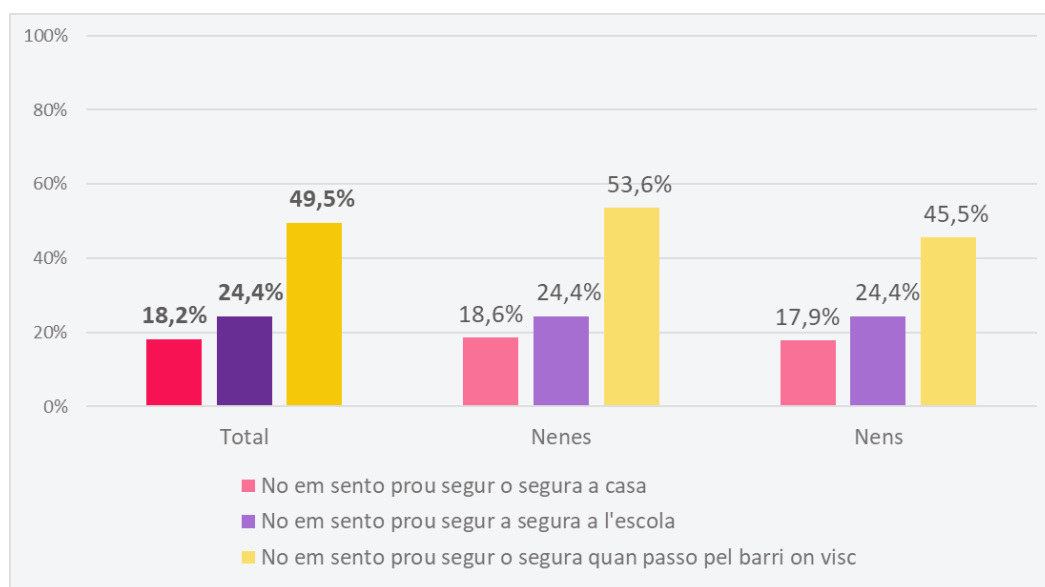
Aquesta insatisfacció amb els entorns relacionals es trasllada a la seguretat percebuda i a la percepció de l'ajuda que rebrien en cas de tenir un problema. En aquest sentit, un 18,2% dels infants d'entre 10 i 12 anys diu no sentir-se prou segur a casa, i un 22,1% (gairebé 2 de cada 10) pensa que no rebria ajuda dels seus familiars si tingués algun problema.

En l'entorn d'amistats, 3 de cada 10 (el 25%) dels nens i nenes afirmen que viuen en un entorn d'amistats poc satisfactori, i el 32% pensen que no rebrien prou suport dels seus amics i amigues en cas de tenir un problema, amb una diferència per sexe important: hi ha més nens (37,4%) que nenes (28,1%) que ho pensen, amb una diferència de 9 punts percentuals. Entre els nois i noies adolescents, el 14,9% declara no tenir cap amic o amiga (EBISB, 2017; FRESC, 2016).

L'entorn escolar és un dels entorns clau per al benestar dels infants, sobretot el fet de sentir-s'hi segurs, però no és el cas per a un 24,4% dels nens i nenes de 10 a 12 anys. A més, el 34% diuen no estar prou satisfets amb els seus companys de classe, i 5 de cada 10 infants (el 46,4%) pensa que no rebria prou suport dels seus companys i companyes de classe en cas de tenir un problema. El 36,5% no estan del tot segurs que els seus mestres els ajudarien en cas de necessitar-ho.

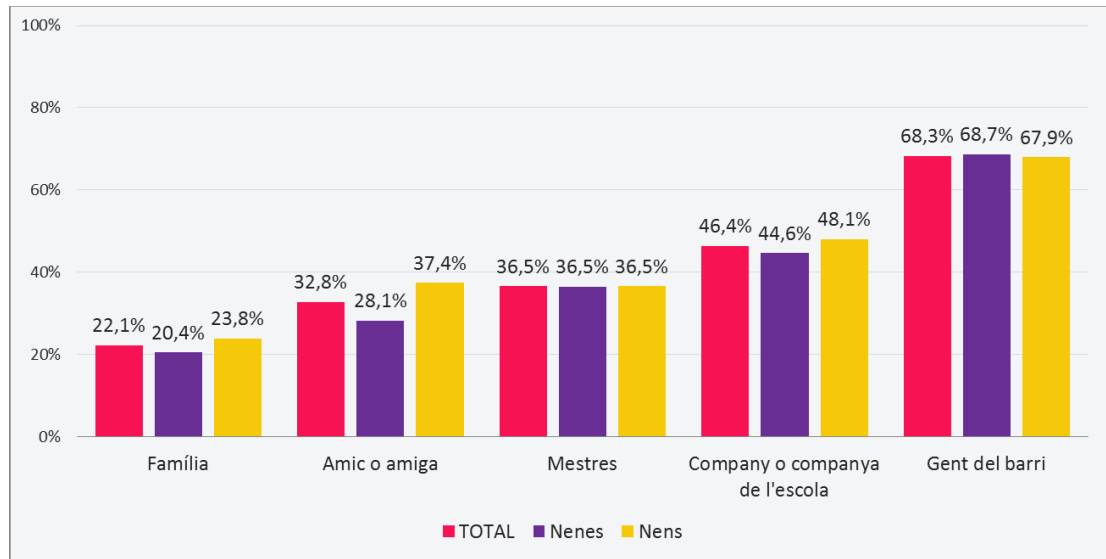
Finalment, l'entorn amb més desconfiança és el del barri on viuen: 7 de cada 10 infants (68,3%) pensen que no rebrien prou suport dels seus veïns o veïnes en cas de tenir un problema i el 49,5% dels infants d'entre 10 i 12 anys tampoc se senten prou segurs al barri on viuen, amb més nenes (53,6%) que nens (45,5%), i més infants de barris on les rendes són habitualment baixes (54,9%; 18 punts percentuals més que en barris de rendes altes: 36,4%).

Gràfic 48. Infants que no se senten prou segurs segons entorn, total i per sexe (%).
Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia de l'IAB a partir d'EBSIB - 2017.

Gràfic 49. Infants que, en cas de tenir un problema, pensa que no rebria prou suport de les persones dels seu entorn més proper (família, amics i amigues, mestres, companys i companyes de l'escola i gent del barri), total i per sexe (%). Barcelona (2017)

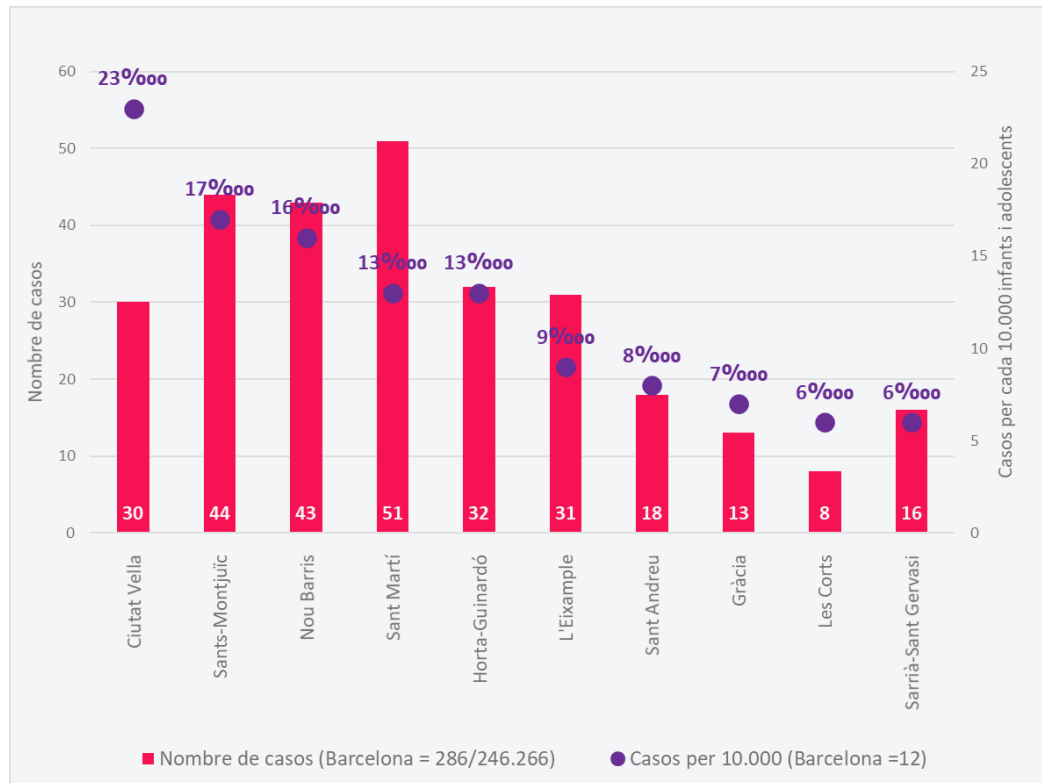

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir d'EBSIB - 2017.

6.3 Violències familiars contra els infants i adolescents

Pel que fa a les violències familiars contra els infants, l'any 2019, 12 de cada 10.000 infants i adolescents de la ciutat de Barcelona eren víctimes de maltractaments al seu domicili familiar (hi van haver 286 casos amb denúncia registrats), xifra amb una tendència lleugerament de millora respecte als darrers 5 anys. Els districtes on n'hi ha més casos per cada 10.000 infants són Ciutat Vella (23 de cada 10.000), Sants-Montjuïc (17 de cada 10.000) i Nou Barris (16 de cada 10.000).

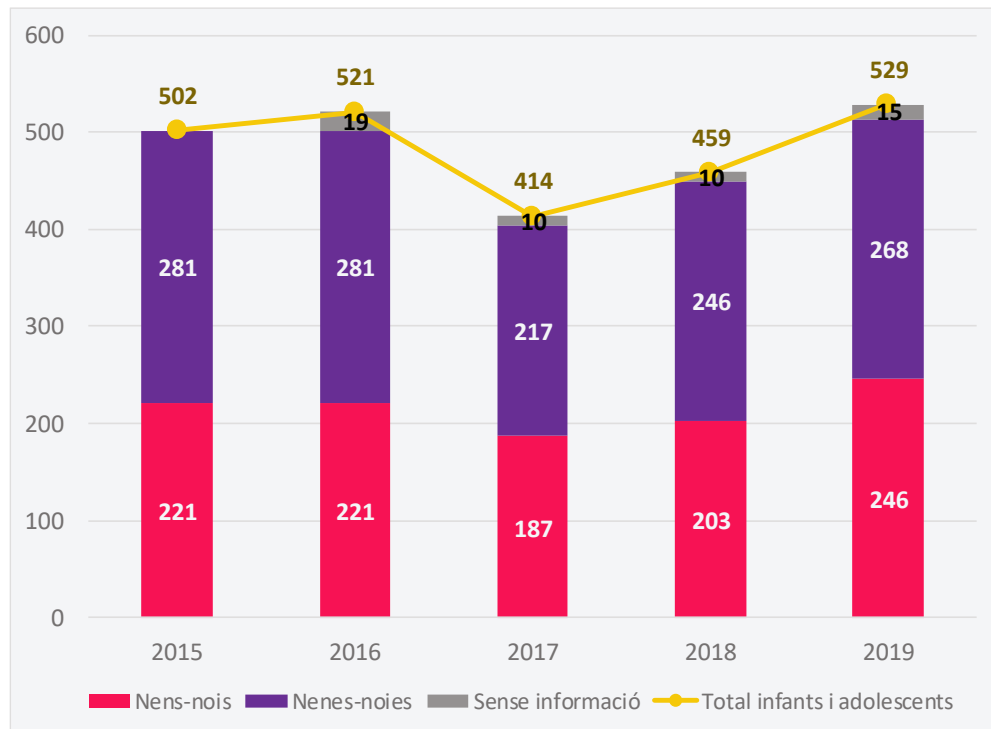
**Gràfic 50. Infants i adolescents víctimes de violència domèstica, amb denúncia (% i N).
Barcelona i districtes, 2019**

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir del Departament d'Interior, de la Generalitat de Catalunya.
Nota: districtes ordenats de manera descendent segons nombre de casos per 10.000.

En aquest context, cal assenyalar els casos d'atenció de nens i nenes víctimes de violència masclista a les seves llars atesos al Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA), que l'any 2019 va atendre un total de 529 casos amb infants i adolescents (268 nenes i 246 nens), una xifra superior als casos de violència domèstica denunciats, la qual cosa indica el percentatge important de casos de violència familiar que no es denuncien. Al servei SARA, la tendència entre els anys 2015 i 2019 ha anat oscil·lant entre els 400 i 500 casos, amb una lleugera tendència creixent des del 2017.

Gràfic 51. Infants i adolescents víctimes de violència masclista atesos pel servei SARA i SARA-Jove (N). Barcelona, tendència 2015-2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Departament d'Atenció i Acollida per Violència Masclista. Ajuntament de Barcelona.

Cal tenir en compte que, més enllà dels casos atesos, la violència masclista és un fenomen molt estès que depassa l'àmbit estrictament familiar i amb gran impacte sobre les nenes i adolescents. Segons l'Enquesta de violència masclista a Catalunya (edició 2016), un 15,9% de barcelonines va patir violència masclista (excloent-hi comentaris, gestos sexuals i exhibicionisme) durant la infància (fins als 15 anys d'edat inclosos). Aquest percentatge suposa que més de 118.000 nenes i adolescents haurien patit violència masclista durant la seva infantesa.

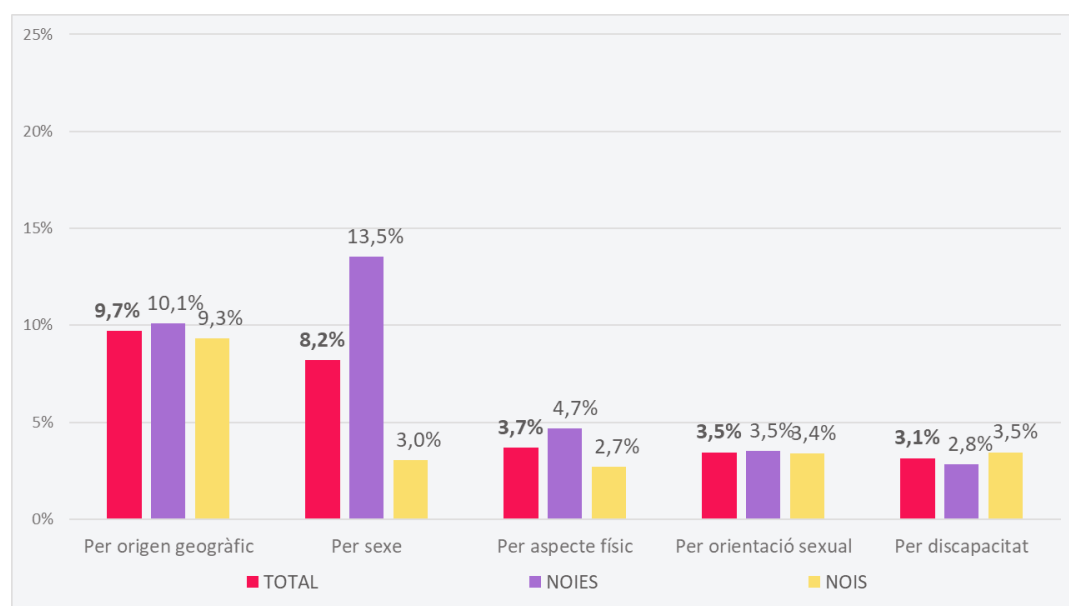
Pel que fa a violències patides a l'adolescència, un 10,2% dels i les adolescents declaren haver estat víctimes d'assetjament sexual (qualsevol conducta verbal o física amb contingut sexual que sigui ofensiva i no desitjada) alguna vegada, i un 15,1% declara haver patit maltractaments emocionals, físics o sexuals per part de la seva parella (FRESC, 2016). El servei SARA disposa d'una atenció específica per a públic adolescent i jove. L'any 2019 van atendre 16 casos, dels quals 13 eren noies (81,3%) i 3 eren nois.

6.4 Discriminació i violències en l'entorn escolar

Els conflictes relacionals a l'escola són un motiu de preocupació força generalitzat entre els nens i nenes, la qual cosa no sorprèn si tenim en compte que els insults i les baralles són habituals: el 70% diuen que a la seva escola hi ha baralles almenys un dia a la setmana (el 37% diuen que cada dia o gairebé cada dia); el 43% diuen que els han deixat de banda alguna vegada durant l'últim mes i el 34% diuen que els han pegat alguna vegada durant l'últim mes. El 64% dels infants també diuen que els companys els han insultat almenys alguna vegada en l'últim mes, tot i que per als nens i nenes això és molt quotidià i li treuen importància (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2019). Per contra, el percentatge de nens i nenes que asseguren haver dut a terme aquestes accions és menor: només el 49% reconeixen haver insultat alguna vegada, el 24% haver deixat algú de banda i el 25% haver pegat algú alguna vegada. Els nens i nenes tenen molt present la problemàtica de l'assetjament escolar —o *bullying*— i la vinculen, sobretot, a qüestions relacionades amb l'aspecte físic i, en menor mesura, a qüestions de personalitat, com ara ser molt tímid. A més, reconeixen que hi ha discriminació per raons culturals o d'origen geogràfic (Institut Infància i Adolescència de Barcelona, 2019).

Si bé els conflictes i la violència entre iguals ja és molt present a l'escola primària, les violències també són presents als entorns dels instituts. A l'adolescència, els tipus de discriminacions més percebudes entre els adolescents són per raons del seu origen geogràfic (9,7%; sense diferències detectades per sexe), a més que la discriminació per raons de gènere afecta especialment les noies (13,5%) i no tant els nois (3,0%), amb una diferència de 10 punts percentuals.

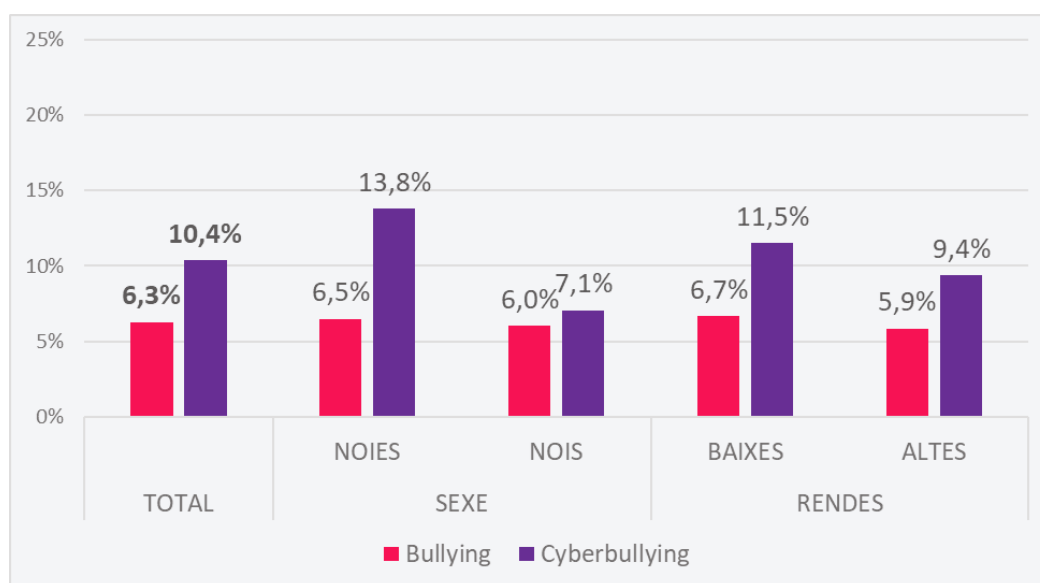
Gràfic 52. Adolescents que manifesten haver patit discriminació segons tipologia, total i per sexe (%). Barcelona, 2016

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir de FRESC – 2016. Agència de Salut Pública de Barcelona

A més, mentre el 6,3% dels adolescents afirma haver patit assetjament al seu centre educatiu, sense diferències detectades per sexe ni context socioeconòmic, el percentatge d'adolescents que ha patit assetjament a través d'internet augmenta fins al 10,4%, amb una afectació molt més important en les noies (13,8%) que no pas en nois (7,1%, 7 punts percentuals menys).

Gràfic 53. Percentatge d'adolescents que afirma haver estat víctima de *bullying* i *cyberbullying* (ciberassetjament escolar); total, per sexe i per context socioeconòmic (%). Barcelona, 2016

Font: Elaboració pròpia de l'IAB a partir de FRESC – 2016. Agència de Salut Pública de Barcelona

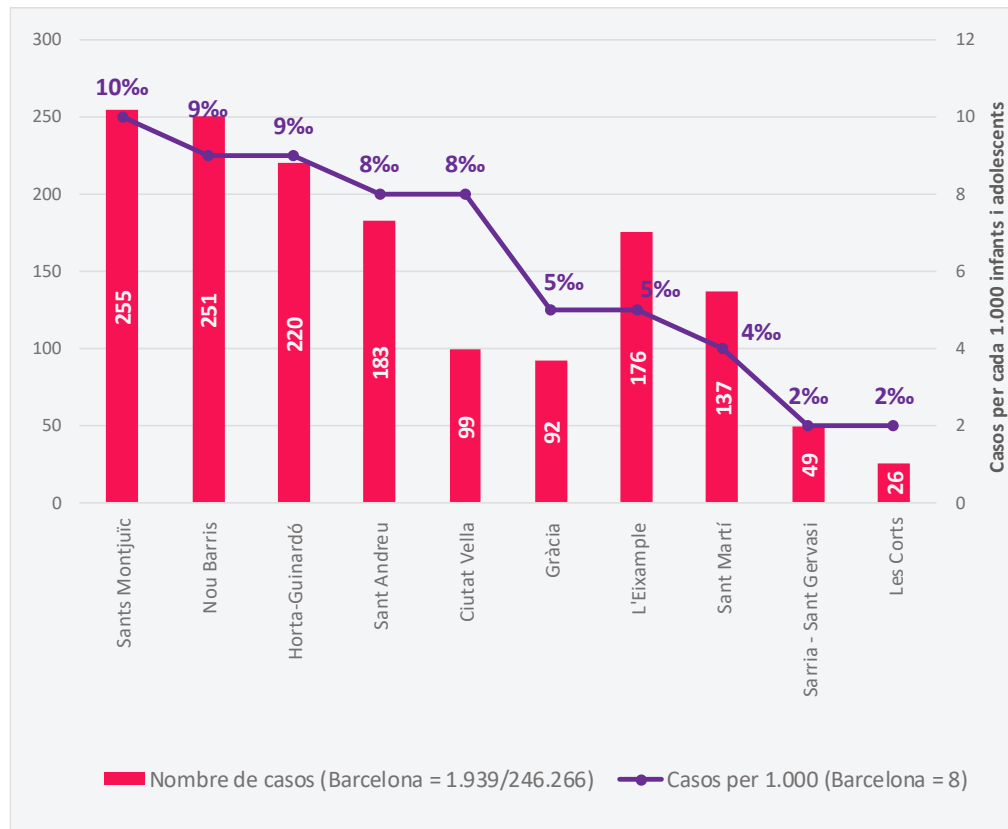
6.5 L'atenció als infants i adolescents en situació de risc social

D'acord amb el propòsit que els infants i adolescents visquin lliures de violències i en ambients protectors que en garanteixin la cura i el creixement saludable, cal observar indicadors sobre les situacions de risc social i desemparament en la infància i l'adolescència. Pel que fa a les situacions de risc social³⁰, l'any 2019 els Serveis Socials Bàsics (SSB) municipals van valorar 1.939 casos a demanda del sistema judicial i de la DGAIA, per

³⁰ D'acord amb l'article 102 de la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA 14/2010): "S'entén per situació de risc la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar". Així mateix, segons l'article 77 de la mateixa llei, "l'objecte de la prevenció del risc social són les situacions que afecten conjunts d'infants o adolescents de manera global, tant de caràcter territorial, cultural com social, en què concorren indicadors o factors de risc que fan palesa la probabilitat que els infants o els adolescents que s'hi troben resultin en el futur perjudicats en llur desenvolupament o benestar".

determinar si es trobaven o no en situació de risc social (8 de cada 1.000 infants). S'aprecien diferències importants segons els districtes de residència, amb un nombre més elevat de casos valorats a Sants-Montjuïc (255 casos), Nou Barris (251) i Horta-Guinardó (220), que són també els districtes amb una proporció més gran de situacions de risc social en termes relatius amb 10, 9 i 9 casos per cada 1.000 infants i adolescents valorats, respectivament. Els districtes on es concentren menys casos, tant en termes absoluts com relatius, són les Corts amb 26 casos (2 de cada 1.000) i Sarrià - Sant Gervasi amb 49 casos (2 de cada 1.000).

Gràfic 54. Infants i adolescents dels quals es valora la situació de risc social des dels serveis socials municipals, a demanda del sistema judicial i DGAIA (% i total). Barcelona, 2019

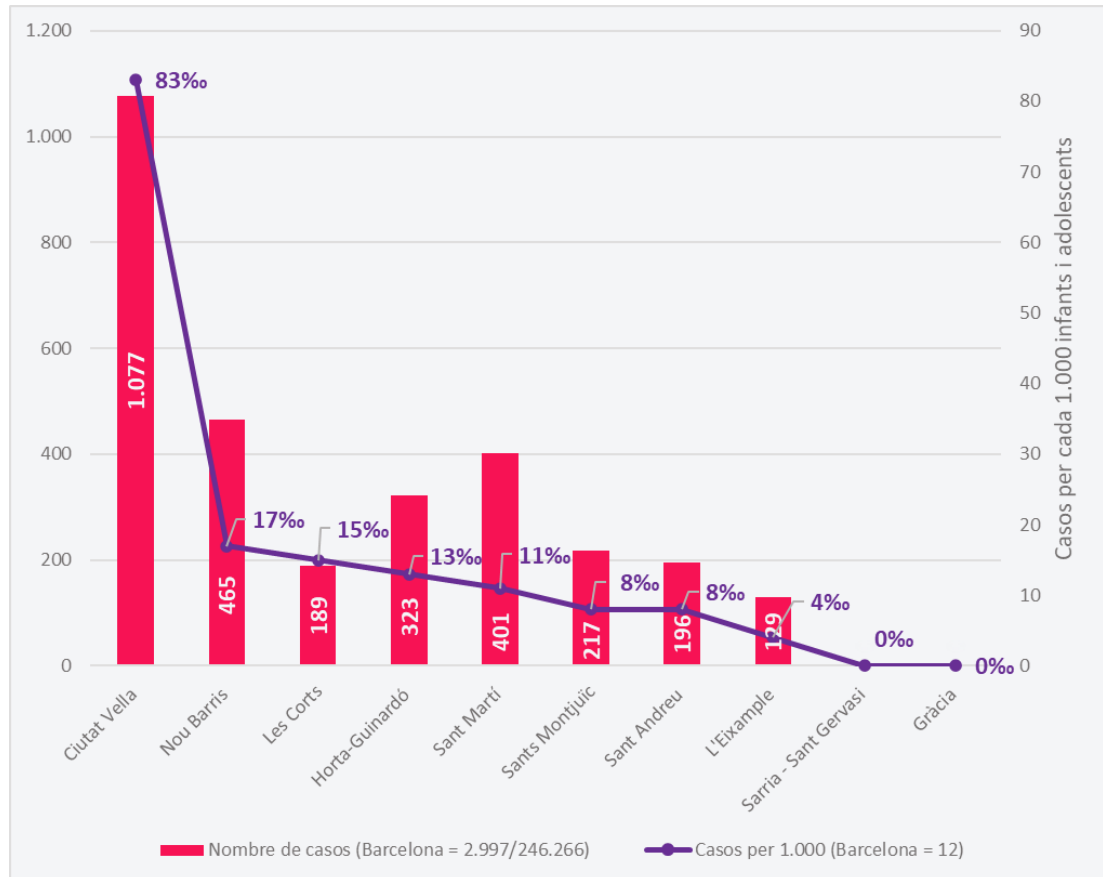

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància. IMSS (Institut Municipal de Serveis Socials). Ajuntament de Barcelona.

Per prevenir o donar resposta a situacions de risc social en infants i adolescents, la ciutat de Barcelona disposa, a més de la xarxa bàsica de serveis socials, d'una xarxa de centres oberts, que són equipaments destinats a donar suport, estimular i potenciar l'estructuració de la personalitat, la socialització, l'adquisició d'aprenentatges, així com compensar deficiències socioeducatives tant a infants i adolescents amb una situació de vulnerabilitat seguida per serveis socials, com d'infants que no són atesos pels serveis socials. L'any 2019, a la ciutat de Barcelona, 2.997 infants i adolescents d'entre 3 i 17 anys (1,5% de la població) van assistir als centres oberts de la ciutat, amb diferències territorials molt importants: el districte que atén més infants i adolescents en centres oberts és, amb diferència, Ciutat Vella, que atén el 35,9% dels infants i adolescents que assisteixen a centres oberts, amb 1.077 infants i adolescents atesos. Un altre conjunt de districtes atenen entre el 10-16% del total d'infants i adolescents dels centres oberts de la ciutat: Nou Barris, el 15,5% amb 465 casos; Sant Martí,

el 13,4% amb 401 casos; i Horta-Guinardó, el 10,8% amb 323 casos, mentre que un altre conjunt atén menys del 10% (Sants-Montjuïc: 7,2% amb 217 casos; Sant Andreu: 6,5% amb 196 casos; les Corts: 6,3% amb 189 casos; i l'Eixample: 4,3% amb 129 casos). Hi ha dos districtes de la ciutat que no disposen de cap centre obert: Sarrià - Sant Gervasi i Gràcia.

**Gràfic 55. Infants i adolescents (3-17) que assisteixen a centres oberts (nombre i %).
Barcelona i districtes, 2019**

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància. IMSS (Institut Municipal de Serveis Socials). Ajuntament de Barcelona.

6.6 Situacions de risc social greu que requereixen una mesura de desemparament

Quan les situacions de risc valorades pels equips de SSB o pels professionals de la mateixa DGAIA es consideren greus, els expedients dels infants es deriven als Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) per treballar durant un temps d'una manera més intensiva i especialitzada amb els infants i les seves famílies, amb l'objectiu de prevenir situacions de desemparament o de dictaminar-les, si l'EAIA valora que és l'única solució possible per garantir la protecció de l'infant.

Al llarg del 2019, els EAIA van atendre i valorar l'expedient³¹ de 1.028 infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys a la ciutat de Barcelona (IMSS, 2019). Després d'un temps de suport especialitzat, els EAIA determinen quins infants es troben en una situació de desemparament³² prou important com per activar una mesura protectora i passar a ser tutelats per l'Administració³³.

En termes de prevalença³⁴ (inclou els infants amb mesura protectora abans del 2019 i les noves mesures protectores dictaminades al llarg del 2019), l'any 2019 hi havia 1.616 infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys a la ciutat amb mesura protectora (7 de cada 1.000) i, per tant, sota la tutela i a l'empareda de l'Administració pública.

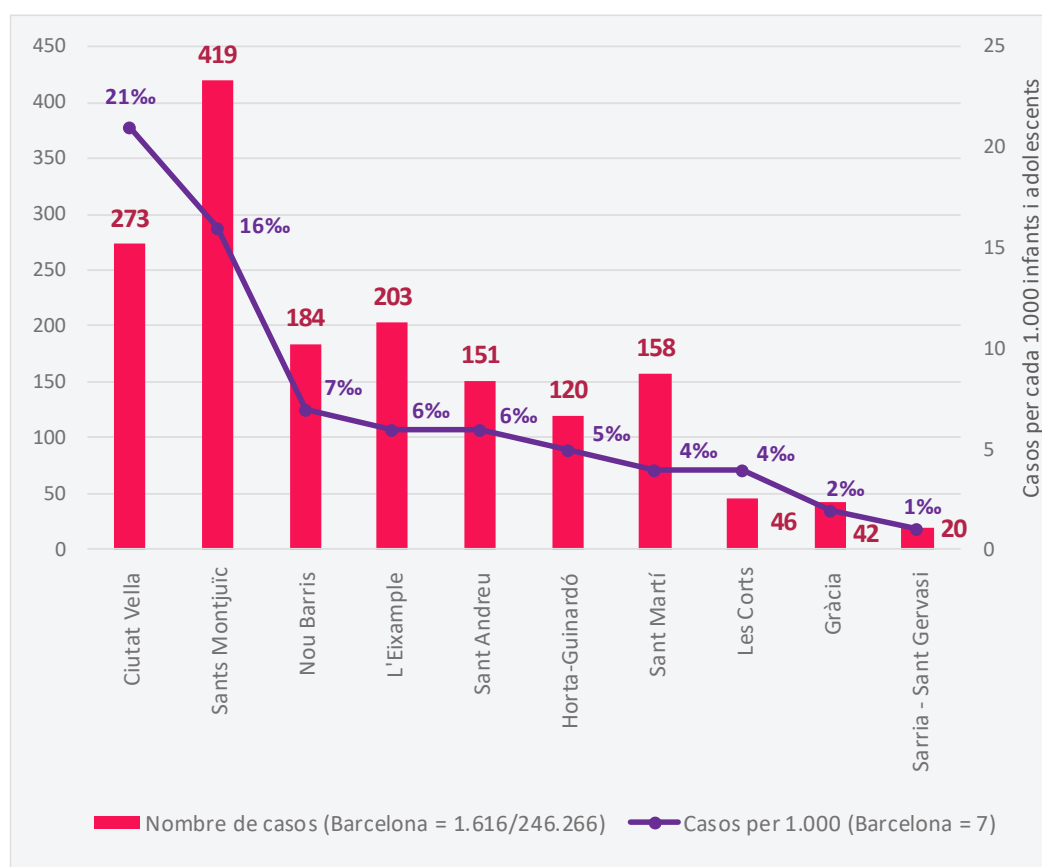
³¹ Aquest miler d'expedients inclouen els expedients vigents abans de l'1 de gener de 2019, els que arriben al llarg de l'any derivats per SSB (expedients de risc) o directament de la DGAIA (expedients de desemparament) i comptabilitzen els que es resolen durant el 2019 (ja sigui perquè es dictamina una mesura de desemparament o no). Els expedients tancats al llarg de l'any ja no es comptabilitzaran l'1 de gener de l'any següent.

³² D'acord amb l'article 105 de la LDOIA 14/2010: "Es consideren deseparats els infants o els adolescents que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar". Així mateix, segons l'article 78 de la mateixa llei, "l'objecte de la prevenció de la desprotecció infantil són les situacions en què concorren indicadors o factors de risc que fan palesa la probabilitat que l'infant o l'adolescent que s'hi trobi resulti en el futur desatès en les seves necessitats bàsiques. La identificació d'indicadors o factors de risc en un entorn familiar concret ha de generar programes de suport familiar, que es poden desenvolupar fins i tot durant el període de gestació, per tal d'establir pautes de criaça i de millorament de les capacitats parentals, d'una manera preventiva en entorns de desavantatge social".

³³ Tot i l'estudi i recomanació dels EAIA, la decisió que un infant o adolescent passi a la tutela de l'estat la prenen els Equips Funcionals d'Infància (EFI).

³⁴ La prevalença informa de la situació concreta dels infants tutelats per la Direcció General en un moment donat del temps; per tant, no informa dels expedients nous de l'any en curs sinó dels acumulats (nous i anteriors, i deixa de comptabilitzar els expedients tancats).

Gràfic 56. Infants i adolescents en situació de desemparament amb mesura cautelar i tuteles (nombre i %). Barcelona i districtes, 2019

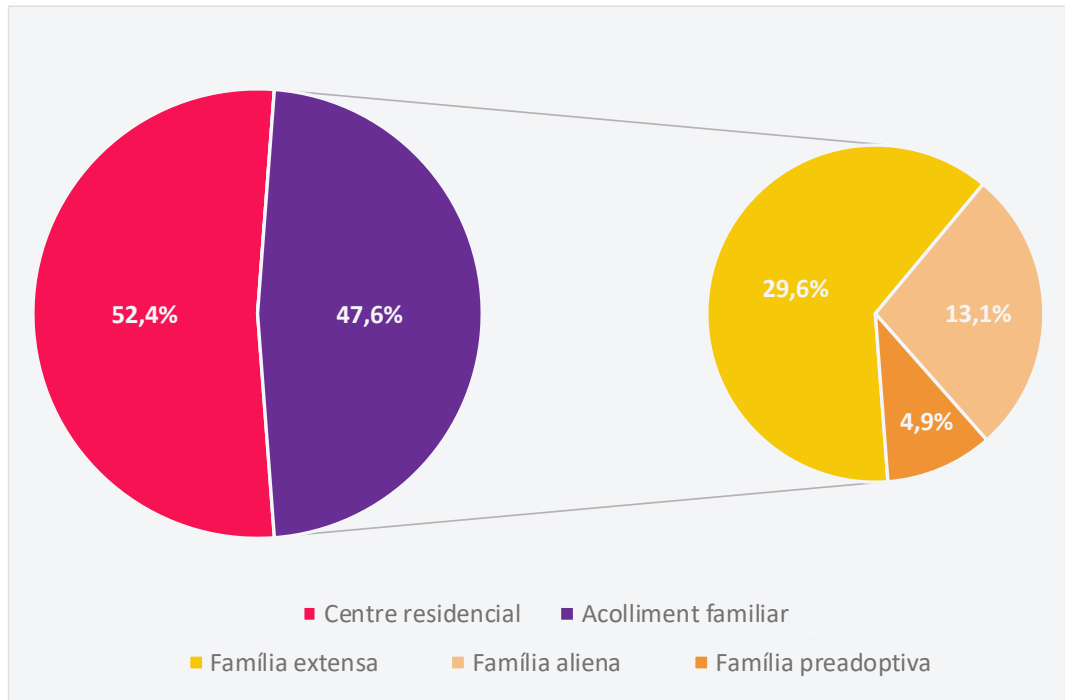

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de la Generalitat de Catalunya.

Seguint la pauta comentada anteriorment, els districtes on, en termes relatius, es concentren més infants i adolescents amb mesura protectora (les dades reflecteixen on viuen els infants un cop separats del seu nucli familiar —la ubicació del seu centre residencial—, i no d'on són originaris) són Ciutat Vella (21 de cada 1.000: 273 casos) i Sants-Montjuïc (16 de cada 1.000: 419 casos), mentre que on se'n concentren menys és Sant Martí (4 de cada 1.000: 158 casos), les Corts (4 de cada 1.000: 46 casos), Gràcia (2 de cada 1.000: 42 casos) i Sarrià - Sant Gervasi (1 de cada 1.000: 20 casos).

Segons el tipus de mesura protectora que s'aplica als 1.616 infants i adolescents en situació de desemparament, el 47,6% reben acolliment familiar i el 52,4% es troben en centres residencials. Dins les mesures d'acolliment familiar, l'acolliment familiar en família extensa és la mesura de desemparament més freqüent (29,6% dels casos), el 13,1% estan acollits en una família aliena i el 4,9% en una família preadoptiva.

Gràfic 57. Infants i adolescents amb mesura protectora d'acolliment familiar (família extensa, aliena i preadoptiva) i centre residencial per sexe. (%). Barcelona, 2019

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de la Generalitat de Catalunya.

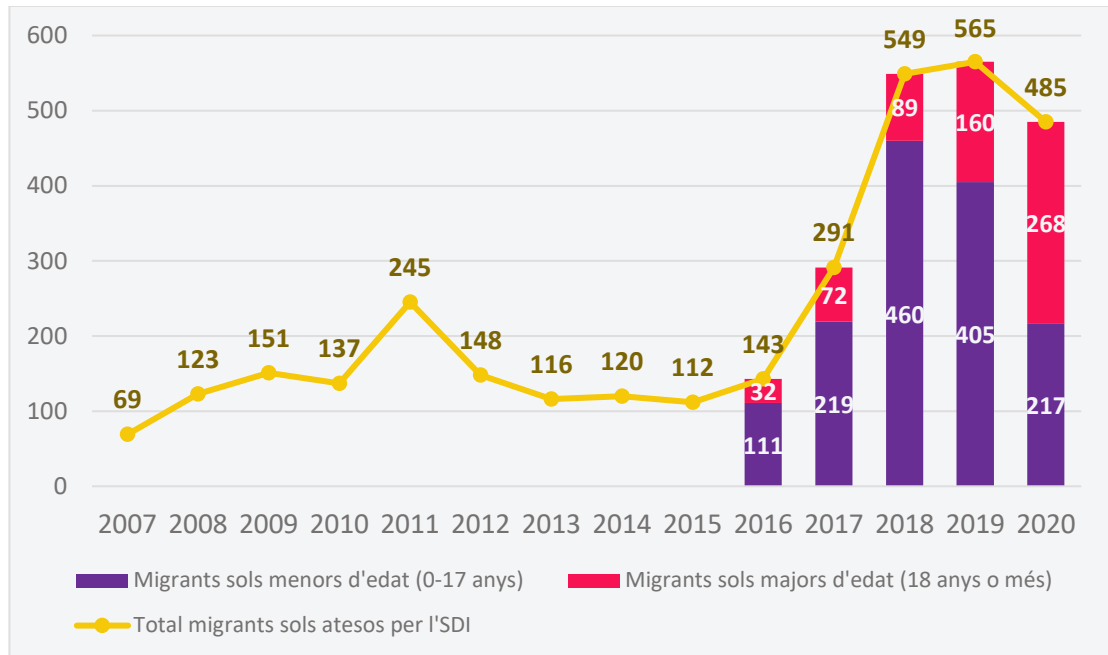
Per sexe, no hi ha diferències rellevants entre infants i adolescents que estan amb una mesura protectora d'acolliment familiar (el 47,5% nenes-noies i el 52,5% són nens-nois). Però, en canvi, sí que destaca la proporció molt més gran de nois en mesura protectora de centre residencial (71,7% de nois versus 28,3% de noies). Per entendre aquest diferencial, cal tenir present l'important nombre d'infants i adolescents migrats sols (majoritàriament nois) que s'hi acullen.

6.7 El cas dels infants i adolescents migrats sols que arriben a la ciutat sense referents familiars

Els infants, adolescents i joves migrats sols que arriben a la ciutat sense referents familiars i són detectats en medi obert pels serveis socials (SDI) o pels cossos policials són traslladats, en primera instància, al Dispositiu d'Atenció Immediata (DAI). Des del DAI, els migrats sols que són menors d'edat són acollits en centres d'atenció residencial del Sistema català de protecció de la infància.

L'any 2020, tot i les complicacions derivades de la pandèmia i el temps de confinament absolut, el nombre d'infants i joves migrats sols identificats pel Servei de Detecció i Intervenció (SDI) no va ser gaire inferior al d'anys anteriors. Se'n van identificar i atendre un total de 485, un 14,2% menys que el 2019 (any en què se'n va atendre el màxim històric: 565).

Gràfic 58. Infants, adolescents (0-17 anys) i joves (>18 anys) migrats sols atesos pel Servei de Detecció i Intervenció (SDI), total i segons edat (N). Barcelona, tendència 2007-2020

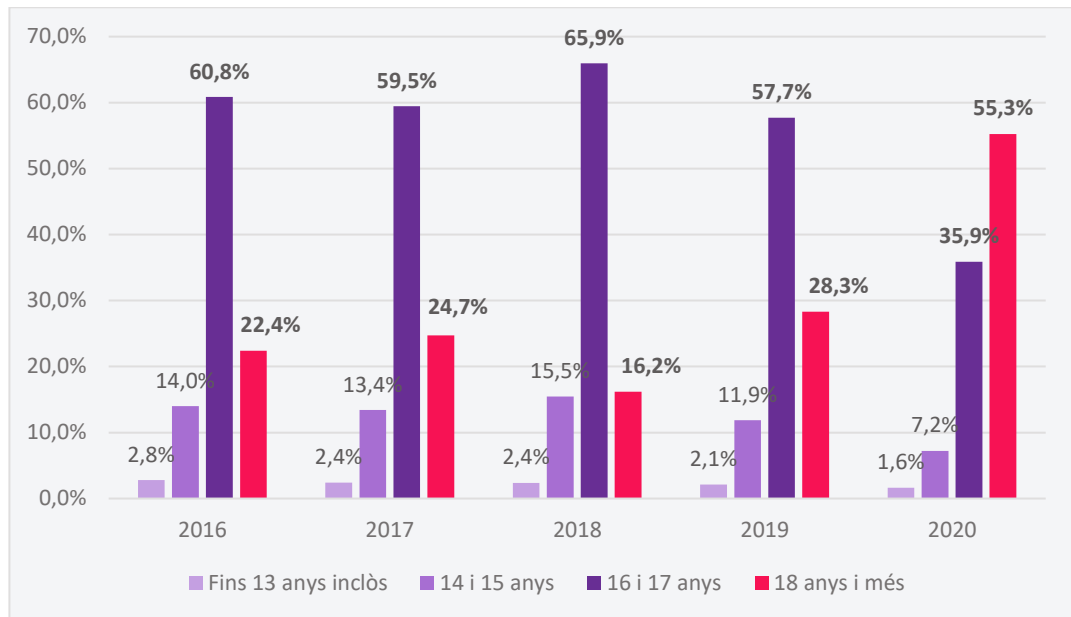

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Departament de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic. IMSS (Institut Municipal de Serveis Socials). Ajuntament de Barcelona.

Nota: de l'any 2007 al 2015 no es disposa de dades desagregades per grups d'edat.

Si bé les xifres totals de menors migrats sols no es van reduir gaire, sí que es confirma un canvi de tendència en el perfil dels joves migrats des de l'any 2016: es redueix de manera progressiva la proporció dels migrats sols menors d'edat respecte als que ja tenen més de 18 anys quan arriben a la ciutat. Així, per exemple, l'any 2018 els migrats sols menors d'edat representaven el 83,8% del total (sumant les categories =< 13 anys [2,4%], 14-15 anys [15,5%] i 16-17 anys [65,9%]), mentre que el 2020 van representar només el 44,7% del total, essent la resta dels joves migrats atesos (el 55,3%) majors de 18 anys.

Gràfic 59. Infants, adolescents i joves migrats sols atesos pel Servei de Detecció i Intervenció (SDI), segons trams d'edat (%). Barcelona, tendència 2016-2020

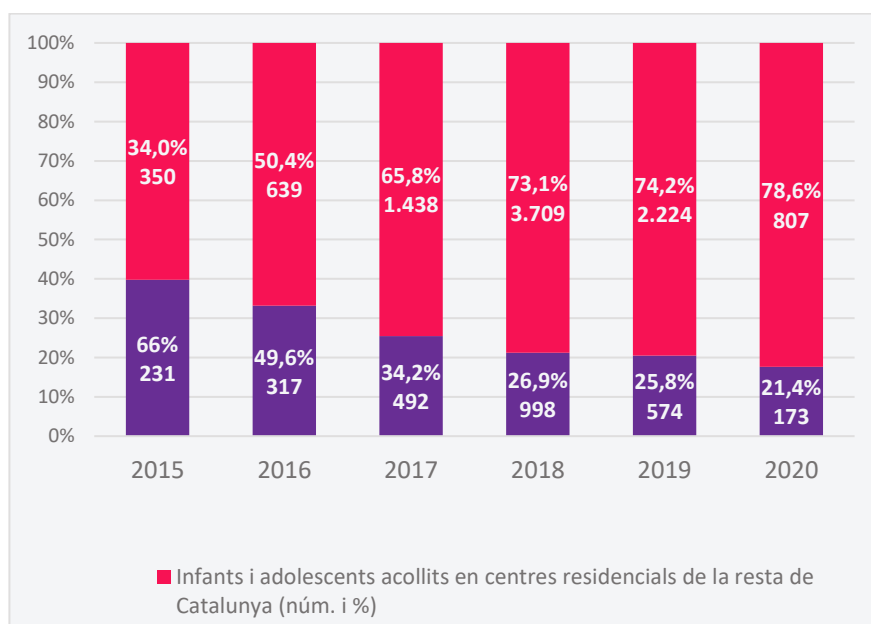

Font: elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels registres del Departament de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic. IMSS (Institut Municipal de Serveis Socials). Ajuntament de Barcelona.

Aquest canvi de perfil en els joves migrats sols explica, si més no en part, la reducció progressiva de la incidència³⁵ de menors d'edat migrats sols (infants i adolescents fins als 17 anys) acollits en centres residencials de la ciutat de Barcelona en els darrers anys: 998 l'any 2018, 574 l'any 2019 i 173 l'any 2020.

³⁵ La incidència indica els nous casos atesos per la DGAIA en l'any/s seleccionat/s.

Gràfic 60. Infants i adolescents migrats sols aollits pel Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència en centres residencials (N i %). Catalunya i Barcelona, tendència 2015-2020

Font: Elaboració pròpia de l'IIAB a partir dels informes estadístics del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut.

Pel que fa a la prevalença³⁶ d'infants i joves d'entre 0 i 17 anys migrats sols aollits en el Sistema català de protecció de la infància el 31 de desembre de 2020, n'hi havia 1.671 a tot Catalunya, 133 dels quals aollits pels serveis territorials de Barcelona ciutat, és a dir, un 8% del total d'infants i joves migrats sols tutelats per la DGAIA. Cal tenir en compte que la majoria d'adolescents que migren sols i arriben a la ciutat tenen entre 16 i 17 anys (el 80,2% l'any 2020), la qual cosa implica que la majoria d'ells ja han assolit la majoria d'edat, des que van entrar al sistema de protecció els anys 2018 i 2019, i ja no viuen en centres residencials. Quan aquests joves assoleixen la majoria d'edat, tenen tres sortides possibles: 1) un allargament de la mesura protectora més enllà dels 18 anys, 2) ser derivats a l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET), o bé 3) sortir totalment i definitivament del Sistema català de protecció.

De cara a superar falsos imaginaris sobre el volum i pes que representen els infants i joves migrats sols aollits al Sistema català de protecció de la infància, cal dir que només representen el 10,1% del total, i que respecte al global d'infants i adolescents que viuen en centres residencials, els infants i adolescents migrats tan sols representen el 22,2% del total (2 de cada 10) (Generalitat de Catalunya, 2020).

³⁶ La prevalença indica el nombre de nois i noies atesos pel sistema de protecció a la infància en un moment donat del temps (segons data d'actualització). En aquest cas, les dades van ser extretes del Portal el 31/12/2020.

L'apunt covid-19: l'impacte diferencial en infants i adolescents en situació de risc social i/o acollida en centre residencial

Les recerques socials d'urgència ens han permès evidenciar com els infants i adolescents que van viure el confinament en centres residencials (incloent-hi els adolescents migrats sols) van veure com empitjoraven les seves oportunitats de contacte i relació social. D'acord amb Montserrat et al. (2020), entre els infants i adolescents amb mesura protectora per part de la Generalitat de Catalunya, el confinament va afectar més negativament els infants i adolescents en acolliment residencial que als qui viuen en acolliment familiar (ja sigui amb família aliena o extensa). No només per les restriccions de mobilitat o d'accés a recursos, sinó perquè el fet de viure en un entorn familiar és sempre més favorable per al benestar dels infants i adolescents que es troben en el sistema de protecció.

Els mateixos infants i adolescents en acolliment residencial opinen que la seva vida va empitjorar a causa de la covid-19, sobretot els qui viuen en centres residencials de més de 12 places, ja que no van poder gaudir de tranquil·litat i perquè haurien necessitat espais propis a les habitacions. D'altra banda, els infants i adolescents en els centres residencials grans també perceben que no poden establir el mateix vincle amb les educadores i els educadors que en els centres més petits; un aspecte important, ja que els educadors i educadores van facilitar l'escolarització des dels centres residencials durant el confinament. Pel que fa a la relació amb la família d'origen, els infants i adolescents que viuen en centres residencials van trobar a faltar la seva família perquè abans del confinament acostumaven a veure-la amb freqüència i tenir-la més present en les seves vides. Encara que poguessin comunicar-s'hi de manera virtual, pensen que s'hi van poder relacionar menys i no n'estan suficientment satisfets. En aquest sentit, opinen que als centres residencials no hi va haver l'accés digital suficient i perceben que el seu ús va ser problemàtic.

D'altra banda, pel que fa específicament als serveis d'intervenció socioeducativa no residencial a la província de Barcelona, van caldre modificacions i adaptacions de l'acció socioeducativa al llarg de la situació de crisi per la primera onada de la covid-19. D'una banda, per les necessitats dels infants i adolescents atesos pels serveis d'atenció a la infància en situació de risc (sobretot mancances emocionals, tot i que també d'altres d'educatives i socials) i, de l'altra, també per les necessitats de les seves famílies (mancances emocionals, econòmiques i parentals). En termes generals, les modificacions i adaptacions principals van basar-se en la prioritització de l'enfocament assistencial per respondre a l'emergència (malgrat l'aturament de les activitats presencials), la inclusió de continguts relacionats amb la covid-19, la realització de noves tasques i funcions derivades de la situació econòmica de les famílies, així com en l'atenció en línia o telefònica. Més concretament, les noves tasques i funcions donen resposta a la situació d'emergència econòmica de les famílies; la gestió d'ajuts i tràmits; l'acompanyament escolar; el suport a les necessitats digitals de les famílies (sobretot d'acompanyament tecnològic dels fills/filles en els serveis d'atenció diürna); i, també, l'acompanyament i contenció emocional a través d'eines telemàtiques (Fuentes-Peláez et al., 2020).

i. Índex de taules, mapes i gràfics

Índex de taules

TAULA 1. INFANTS I ADOLESCENTS (0-17) (N I %). BARCELONA I DISTRICTES, TENDÈNCIA 2000-2020	8
TAULA 2. DOMICILIS AMB INFANTS I ADOLESCENTS (0-17) SEGONS TIPOLOGIA DELS DOMICILIS. BARCELONA I DISTRICTES, 2020	14
TAULA 3. DISTRIBUCIÓ DE FAMÍLIES, SEGONS ELS TRAMS DE TARIFACIÓ SOCIAL CONCEDITS EN LES TAXES DE LES ESCOLES BRESSOL MUNICIPALS (%). BARCELONA, CURSOS 2015-2016, 2017-2018, 2018-2019 I 2019-2020. 20	
TAULA 4. ESPAIS FAMILIARS MUNICIPALS, SEGONS L'ORGANISME RESPONSABLE. DISTRICTES DE LA CIUTAT ...	21
TAULA 5. INFANTS I ADOLESCENTS DE 2N CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL, D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA I D'ESO, SEGONS TITULARITAT (%). CATALUNYA, BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020.....	23
TAULA 6. INFANTS I ADOLESCENTS MATRICULATS A 2N CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL, PRIMÀRIA I ESO SEGONS DISTRICTE DE RESIDÈNCIA I DISTRICTE D'ESCOLARITZACIÓ (%). BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020	24
TAULA 7. TAXA DE NO IDONEÏTAT DELS INFANTS I ADOLESCENTS DE 2N CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL, PRIMÀRIA I D'ESO (%). CATALUNYA, BARCELONA I DISTRICTES, CURSOS 2017-2018 I 2019-2020	25
TAULA 8. ADOLESCENTS DE 4T D'ESO QUE NO SUPEREN LES PROVES DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES SEGONS COMPETÈNCIA (%). BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020.....	26
TAULA 9. ALUMNES MATRICULATS EN ESTUDIS POSTOBLIGATORIS PER OPCIÓ EDUCATIVA (BATXILLERAT, CICLES FORMATIUS DE GRAU MITJÀ I PROGRAMES DE FORMACIÓ I INSERCIÓ) SEGONS SEXE (NOIES I NOIS) (%). CATALUNYA, BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020.....	30
TAULA 10. INFANTS I ADOLESCENTS (DE 0 A 17 ANYS) QUE DORMEN SUFICIENTMENT O INSUFICIENTMENT SEGONS RENDA FAMILIAR DISPONIBLE DEL BARRI (%). BARCELONA, 2016.....	49
TAULA 11. RISC DE POBRESA I/O EXCLUSIÓ SOCIAL DELS INFANTS I ADOLESCENTS I DE LA POBLACIÓ TOTAL (TAXA AROPE) (%). BARCELONA, CATALUNYA, ESPANYA I UNIÓ EUROPEA, 2017 (2016-2017), 2018 (2017-2018) I 2019 (2018-2019)	66
TAULA 12. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DELS INDICADORS DE PRIVACIÓ MATERIAL, SEGONS GRUPS D'EDAT I POBLACIÓ TOTAL. (%). BARCELONA, 2011, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019.....	70
TAULA 13. INFANTS I ADOLESCENTS QUE PATEIXEN PRIVACIONS MATERIALS SEGONS TIPUS DE PRIVACIONS (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2017	72
TAULA 14. AJUTS D'ALIMENTACIÓ CONCEDITS PELS SERVEIS SOCIALS MUNICIPALS A LES LLARS AMB INFANTS I ADOLESCENTS (NOMBRE I IMPORT EN €). BARCELONA I DISTRICTES, 2019 I 2020	76

Índex de mapes

MAPA 1. INFANTS I ADOLESCENTS. BARCELONA I BARRIS, 2020	9
MAPA 2. RELACIÓ ENTRE ELS CENTRES EDUCATIUS D'ALTA I MOLT ALTA COMPLEXITAT DE PRIMÀRIA I ESO I LA RENDA FAMILIAR DISPONIBLE (RFD). BARCELONA I BARRIS, 2017 (RFD) I 2017-2018 (COMPLEXITAT)	28
MAPA 3. RELACIÓ ENTRE LA DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LES ENTITATS DE LLEURE A LA CIUTAT I L'ÍNDEX DE RENDA FAMILIAR DISPONIBLE (IRFD). BARCELONA I BARRIS, 2017 (IRFD) I 2017-2018 (ENTITATS)	38
MAPA 4. RÀTIOS DE METRES QUADRATS DE LES ÀREES DE JOC PER INFANT. BARCELONA I BARRIS (2018).....	42
MAPA 5. INFANTS DE 6 A 12 ANYS AMB EXCÉS DE PES (SOBREPÈS I OBESITAT) (%). BARCELONA, DISTRICTES I ÀREES BÀSIQUES DE SALUT (ABS), 2016*	50

MAPA 6. RELACIÓ ENTRE L'ÍNDEX DE RENDA FAMILIAR DISPONIBLE (RFD) DELS BARRIS I EL VOLUM DE POBLACIÓ INFANTIL I ADOLESCENT QUE HI HABITA. BARCELONA I BARRIS, 2017 (RFD) I 2020	62
--	----

Índex de gràfics

GRÀFIC 1. PETITS INFANTS (0-5), INFANTS (6-11) I ADOLESCENTS (12-17), PER SEXE (N I %). BARCELONA, 2020	10
GRÀFIC 2. INFANTS I ADOLESCENTS (0-17) AMB ALGUNA DISCAPACITAT DESCONEGUDA, PER TIPUS DE DISCAPACITAT (N I %). BARCELONA, 2018	11
GRÀFIC 3. INFANTS I ADOLESCENTS (0-17) AMB NACIONALITAT ESTRANGERA (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2020	11
GRÀFIC 4. PES RELATIU DE LA POBLACIÓ SEGONS GRUPS D'EDAT (N I %). BARCELONA, 2020	12
GRÀFIC 5. INFANTS I ADOLESCENTS (0-17), POBLACIÓ ADULTA QUE CONVIU AMB ELS INFANTS I ADOLESCENTS, I POBLACIÓ ADULTA QUE NO HI CONVIU (N I %). BARCELONA, 2020	13
GRÀFIC 6. LLARS AMB INFANTS I ADOLESCENTS (0-17) SEGONS NOMBRE (1, 2, 3 O MÉS) (%). BARCELONA I DISTRICTES. BARCELONA, 2020	14
GRÀFIC 7. EVOLUCIÓ DE LA TAXA DE NATALITAT I DEL NOMBRE DE NAIXEMENTS. BARCELONA, TENDÈNCIA 2000-2019	15
GRÀFIC 8. INFANTS I ADOLESCENTS PROJECTATS SEGONS TIPUS D'ESCENARIS DE CREIXEMENT. BARCELONA (BASE 2013 POBLACIÓ OFICIAL), 2013-2026	16
GRÀFIC 9. TAXA D'ESCOLARITZACIÓ 0-2 (%). CATALUNYA I BARCELONA, CURSOS DEL 2009-2010 AL 2019-2020	18
GRÀFIC 10. INFANTS 0-2 ANYS ESCOLARITZATS SEGONS TITULARITAT DEL CENTRE EDUCATIU (N I %). BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020	19
GRÀFIC 11. INFANTS (DE 0 A 2 ANYS) AMB BONIFICACIÓ (TRAMS 1-6) I SENSE BONIFICACIÓ (TRAMS 7-10) (%). BARCELONA I DISTRICTES, CURSOS 2015-2016 I 2019-2020	20
GRÀFIC 12. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA DE PLACES DE P3 SEGONS TITULARITAT DELS CENTRES (%). BARCELONA (%), CURSOS DEL 2011-2012 AL 2020-2021	22
GRÀFIC 13 EVOLUCIÓ DE LA MATRICULACIÓ DE PLACES A P3 SEGONS TITULARITAT DELS CENTRES (%). BARCELONA, CURSOS DEL 2014-2015 AL 2020-2021	23
GRÀFIC 14. TAXA DE GRADUACIÓ A 4T D'ESO RESPECTE DELS ADOLESCENTS MATRICULATS SEGONS SEXE (%). BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2018-2019	27
GRÀFIC 15. ALUMNES MATRICULATS EN ESTUDIS POSTOBLIGATORIS SEGONS OPCIÓ EDUCATIVA (BATXILLERAT, CICLES FORMATIUS DE GRAU MITJÀ I PROGRAMES DE FORMACIÓ I INSERCIÓ) (%). CATALUNYA, BARCELONA I DISTRICTES, CURS 2019-2020	30
GRÀFIC 16. ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR (18-24) A CATALUNYA (%), ESPANYA I UE, 2002-2019	32
GRÀFIC 17. SITUACIÓ ACADÈMICA DELS I LES JOVES (18-24 ANYS) (%), BARCELONA, 2014-2019	32
GRÀFIC 18. INFANTS (10-12 ANYS) SEGONS EL GRAU DE SATISFACCIÓ AMB 15 ASPECTES DE LA VIDA VALORATS (%). BARCELONA, 2017	35
GRÀFIC 19. INFANTS I ADOLESCENTS (6-16 ANYS) QUE FAN ACTIVITATS EXTRAESCOLARS ESPORTIVES I NO ESPORTIVES (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2018	36
GRÀFIC 20. INFANTS I ADOLESCENTS (6-17 ANYS) BECATS PER REALITZAR PRÀCTIQUES ESPORTIVES FORA DE L'HORARI ESCOLAR (%) I NOMBRE D'INFANTS I ADOLESCENTS BENEFICIATS (N). BARCELONA I DISTRICTES, 2019-2020	37
GRÀFIC 21. INFANTS I ADOLESCENTS ATEOS EN CENTRES OBERTS I CENTRES DIARIS D'ATENCIÓ SOCIOEDUCATIVA RESPECTE AL TOTAL D'INFANTS I ADOLESCENTS (3-17) (%) I NOMBRE DE CENTRES PER CADA 10.000 INFANTS I ADOLESCENTS (3-17 ANYS) (‰). BARCELONA I DISTRICTES, 2019	39

GRÀFIC 22. INFANTS I ADOLESCENTS QUE NO ES PODEN PERMETRE ANAR DE VACANCES UNA SETMANA A L'ANY (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2017	40
GRÀFIC 23. NOMBRE DE PLACES OFERTES I OCUPACIÓ FINAL A LA CAMPANYA DE VACANCES D'ESTIU (CVE) DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA (N). BARCELONA, TENDÈNCIA 2013-2020	41
GRÀFIC 24. FREQUÈNCIA AMB LA QUAL ELS INFANTS DEDIQUEN TEMPS A JUGAR A L'AIRE LLIURE (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2017	44
GRÀFIC 25. INFANTS (10-12 ANYS) NO PROU SATISFETS AMB L'ESCOLTA ADULTA; TOTAL, PER SEXE I PER CONTEXT SOCIOECONÒMIC (%). BARCELONA, 2017	45
GRÀFIC 26. GRAU DE SATISFACCIÓ AMB LA SALUT D'INFANTS I ADOLESCENTS, TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, 2016 I 2017	48
GRÀFIC 27. INFANTS I ADOLESCENTS (DE 6 A 16 ANYS) QUE FAN EXERCICI DE MANERA REGULAR FORA DE L'HORARI ESCOLAR (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2018	49
GRÀFIC 28. INFANTS I ADOLESCENTS NO PROU SATISFET AMB EL SEU COS, TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, 2018.....	51
GRÀFIC 29. INFANTS (10-12 ANYS) SEGONS EL GRAU DE SATISFACCIÓ AMB LA VIDA EN GLOBAL (%). BARCELONA, 2017	52
GRÀFIC 30. INFANTS (10-12 ANYS) SEGONS EL GRAU DE SATISFACCIÓ AMB LA VIDA EN GLOBAL, PER DISTRICTE I CENTRE EDUCATIU (%). BARCELONA, 2017	52
GRÀFIC 31. INFANTS I ADOLESCENTS EN RISC DE PATIR UN PROBLEMA DE SALUT MENTAL, TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, 2016.	53
GRÀFIC 32. INFANTS I ADOLESCENTS ASESOS ALS CENTRES DE SALUT MENTAL INFANTIL I JUVENIL (CSMIJ), TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, TENDÈNCIA 2012-2019	54
GRÀFIC 33. ADOLESCENTS (13-17 ANYS) QUE DIUEN QUE HAN PROVAT L'ALCOHOL, EL TABAC I/O EL CÀNNABIS ALGUNA VEGADA A LA VIDA, TOTAL I PER CONTEXT SOCIOECONÒMIC (%). BARCELONA, TENDÈNCIA 2012-2016	55
GRÀFIC 34. ADOLESCENTS (13-17 ANYS) QUE CONSUMEIXEN TABAC, SEGONS FREQUÈNCIA I PER SEXE (%). BARCELONA, 2016.....	55
GRÀFIC 35. NOMBRE DE CASOS I TAXA RELATIVA PER DISTRICTES (PER MIL) D'INTERRUPCIÓ VOLUNTÀRIES DE L'EMBARÀS I DE FECUNDITAT. BARCELONA I DISTRICTES, 2018.	57
GRÀFIC 36. EVOLUCIÓ MENSUAL DEL PERCENTATGE DE PERSONES AMB DIAGNÒSTIC CONFIRMAT DE COVID-19, SEGONS GRUPS D'EDAT. BARCELONA, 2020 I 2021	58
GRÀFIC 37. ESPERANÇA DE VIDA EN NÉIXER, SEGONS SEXE (N ANYS). BARCELONA I DISTRICTES, 2017	61
GRÀFIC 38. RISC DE POBRESA EN EL TREBALL DE LES LLARS ON VIU ALMENYS UN INFANT I/O ADOLESCENT. BARCELONA, 2011, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019	63
GRÀFIC 39. INFANTS I ADOLESCENTS QUE VIUEN EN LLARS AMB DIFERENTS PROBLEMÀTIQUES RELACIONADES AMB L'HABITATGE (%). BARCELONA, 2018-2019	64
GRÀFIC 40. INFANTS I ADOLESCENTS QUE VIUEN EN LLARS AMB SOBRECOST DE L'HABITATGE (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2017	65
GRÀFIC 41. RISC DE POBRESA I/O EXCLUSIÓ SOCIAL DE LA POBLACIÓ SEGONS GRUPS D'EDAT (TAXA AROPE) (%). BARCELONA, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019	66
GRÀFIC 42. RISC DE POBRESA MODERADA, SEVERA I EXTREMA DELS INFANTS I ADOLESCENTS (%). BARCELONA, 2011, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019	67
GRÀFIC 43. RENDES MITJANES ANUALS DELS INFANTS I ADOLESCENTS SEGONS DECILS (€). BARCELONA, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019.....	68
GRÀFIC 44. INFANTS I ADOLESCENTS QUE PATEIXEN PRIVACIONS MATERIALS SEGONS NOMBRE DE PRIVACIONS (%). BARCELONA I DISTRICTES, 2017.....	71

GRÀFIC 45. RISC DE POBRESA MODERADA, SEVERA I EXTREMA DELS INFANTS I ADOLESCENTS ABANS I DESPRÉS DE LES TRANSFERÈNCIES SOCIALS (%). BARCELONA, 2011, 2016-2017, 2017-2018 I 2018-2019	73
GRÀFIC 46. LLARS AMB INFANTS I ADOLESCENTS QUE REBEN L'AJUT DEL FONS D'INFÀNCIA 0-16, IMPORT (€) I TOTAL D'INFANTS. BARCELONA, 2015-2019	74
GRÀFIC 47. INFANTS I ADOLESCENTS QUE REBEN BECA MENJADOR (%). BARCELONA I DISTRICTES, TENDÈNCIA CURSOS 2015-2016, 2017-2018 I 2019-2020	75
GRÀFIC 48. INFANTS QUE NO SE SENTEN PROU SEGURS SEGONS ENTORN, TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, 2017	79
GRÀFIC 49. INFANTS QUE, EN CAS DE TENIR UN PROBLEMA, PENSA QUE NO REBRIA PROU SUPORT DE LES PERSONES DELS SEU ENTORN MÉS PROPER (FAMÍLIA, AMICS I AMIGUES, MESTRES, COMPANYS I COMPANYYES DE L'ESCOLA I GENT DEL BARRI), TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA (2017)	80
GRÀFIC 50. INFANTS I ADOLESCENTS VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA DOMÈSTICA, AMB DENÚNCIA (‰ I N). BARCELONA I DISTRICTES, 2019	81
GRÀFIC 51. INFANTS I ADOLESCENTS VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA MASCLISTA ATEOS PEL SERVEI SARA I SARA-JOVE (N). BARCELONA, TENDÈNCIA 2015-2019	82
GRÀFIC 52. ADOLESCENTS QUE MANIFESTEN HAVER PATIT DISCRIMINACIÓ SEGONS TIPOLOGIA, TOTAL I PER SEXE (%). BARCELONA, 2016	83
GRÀFIC 53. PERCENTATGE D'ADOLESCENTS QUE AFIRMA HAVER ESTAT VÍCTIMA DE <i>BULLYING</i> I <i>CYBERBULLYING</i> (CIBERASSETJAMENT ESCOLAR); TOTAL, PER SEXE I PER CONTEXT SOCIOECONÒMIC (%). BARCELONA, 2016	84
GRÀFIC 54. INFANTS I ADOLESCENTS DELS QUALS ES VALORA LA SITUACIÓ DE RISC SOCIAL DES DELS SERVEIS SOCIALS MUNICIPALS, A DEMANDA DEL SISTEMA JUDICIAL I DGAIA (‰ I TOTAL). BARCELONA, 2019.....	85
GRÀFIC 55. INFANTS I ADOLESCENTS (3-17) QUE ASSISTEIXEN A CENTRES OBERTS (NOMBRE I ‰). BARCELONA I DISTRICTES, 2019	86
GRÀFIC 56. INFANTS I ADOLESCENTS EN SITUACIÓ DE DESEMPARAMENT AMB MESURA CAUTELAR I TUTELES (NOMBRE I ‰). BARCELONA I DISTRICTES, 2019	88
GRÀFIC 57. INFANTS I ADOLESCENTS AMB MESURA PROTECTORA D'ACOLLIMENT FAMILIAR (FAMÍLIA EXTENSA, ALIENA I PREADOPTIVA) I CENTRE RESIDENCIAL PER SEXE. (%). BARCELONA, 2019	89
GRÀFIC 58. INFANTS, ADOLESCENTS (0-17 ANYS) I JOVES (>18 ANYS) MIGRATS SOLS ATEOS PEL SERVEI DE DETECCIÓ I INTERVENCIÓ (SDI), TOTAL I SEGONS EDAT (N). BARCELONA, TENDÈNCIA 2007-2020	90
GRÀFIC 59. INFANTS, ADOLESCENTS I JOVES MIGRATS SOLS ATEOS PEL SERVEI DE DETECCIÓ I INTERVENCIÓ (SDI), SEGONS TRAMS D'EDAT (%). BARCELONA, TENDÈNCIA 2016-2020.....	91
GRÀFIC 60. INFANTS I ADOLESCENTS MIGRATS SOLS ACOLLITS PEL SISTEMA CATALÀ DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA EN CENTRES RESIDENCIALS (N I ‰). CATALUNYA I BARCELONA, TENDÈNCIA 2015-2020.....	92

ii. Bibliografia

- Ajuntament de Barcelona (2021a): *El moviment migratori de Barcelona en temps de covid-19: Primers apunts segons el Padró Municipal d'Habitants*. Oficina Municipal de Dades.
- Ajuntament de Barcelona. (2021b). *La bretxa digital a la ciutat de Barcelona: 2020*. Ajuntament de Barcelona i BIT Habitat.
- Antón-Alonso, F., & Porcel, S. (2019): *Infàncies i habitatge: sobre costos, gentrificació i emergència habitacional a Barcelona*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. *Pendent de publicació*.
- Bonal, X., & González, S. (2020a). *Desigualtats d'aprenentatge en confinament: Resultats destacats*. Grup de recerca "Globalisation, Education and Social Policies" (GEPS) de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Bonal, X., & González, S. (2020b). *The impact of lockdown on the learning gap: Family and school divisions in times of crisis*. International Review of Education, 66, 635-655.
- Consorti d'Educació de Barcelona. (2020). *Els alumnes de la ciutat de Barcelona en situació de vulnerabilitat durant el confinament per la covid-19: Informe de resultats*. Consorci d'Educació de Barcelona (Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona) & GESOP (Gabinet d'Estudis Socials i Opinió Pública).
- Consorti Sanitari de Barcelona, & Agència de Salut Pública de Barcelona. (2021, març 22). *#COVID19aldiaBCN*.
- Consortium for Health, Intervention, Learning and Development (CHILD). (2007). *Seven Cs, an informational guide to young children's outdoor play spaces*. Outside Criteria: Herrington, S., Lesmeister, Ch., Nicholls, J., & Stefiuk, K.
- Corominas, M., & Pineda, L. (2020). *Desigualtats socials, entorns relacionals i benestar de la infància a Barcelona*, dins: Clapés, J. (ed.), Anuari Metropolità de Barcelona 2019. La metròpoli en transició: Reptes i estratègies (pàg. 127-150). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
- Cortés, E., & Curcoll, L. (2020). *L'espai públic garanteix necessitats vitals de la infància i iguala oportunitats de joc i salut* (Institut Infància i Adolescència de Barcelona). El Crític.
- Cruz, I., Navarro-Varas, L., & Porcel, S. (2020). *Una aproximació als efectes socioeconòmics de la covid-19 a la metròpoli de Barcelona: Estimacions desigualtat social i pobresa*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
- Estivill, J., & Guasch, N. (2019). *Informe sobre l'estat de l'associacionisme educatiu de base comunitària*. Prisma, Observatori de la Joventut. Departament de Joventut. Ajuntament de Barcelona.
- Fernández, G. (coord.), M., Arriba, A., Ayala, L., & Zalakain, J. (2015): *Hacia un sistema más inclusivo de garantía de rentas en España: diferentes alternativas de desarrollo*. Fundación Foessa.
- Fuentes-Peláez, N., Crous, G., Lapadula, C., & Rabassa, J. (2020). *Com ha impactat la crisi de la COVID-19 en els serveis adreçats a la infància i l'adolescència en situació de risc a la província*

de Barcelona? Reptes i propostes dels i les professionals per al desenvolupament de l'acció socioeducativa en temps de pandèmia: Informe complet. Grup de Recerca sobre Intervencions Socioeducatives en la Infància i la Joventut (GRISIJ) de la Universitat de Barcelona.

Günther-Bel, C., Vilaregut, A., Carratala, E., Torras-Garat, S., & Pérez-Testor, C. (2020). A mixed-method study of individual, couple, and parental functioning during the State-regulated COVID-19 lockdown in Spain. Family Process, 59(3), 1060-1079.

Hospital Sant Joan de Déu Barcelona. (2020). Els infants tenen una prevalença d'anticossos de la COVID-19 similar als adults però més del 99% presenten símptomes lleus.

Institut Infància i Adolescència de Barcelona. (2018a). Informe Les condicions de vida de les famílies amb infants i adolescents ateses pels serveis socials de Barcelona amb problemàtiques d'extrema complexitat. Un retrat a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida de les Persones Usuàries dels Centres de Serveis Socials de 2016 (Martínez-Celorrio, X., Marín-Saldo, A., Truñó, M., & Pineda, L.). Institut Infància i Adolescència de Barcelona-Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Ajuntament de Barcelona).

Institut Infància i Adolescència de Barcelona. (2018b). Agenda dels infants. Propostes per millorar el nostre benestar. Institut Infància i Adolescència de Barcelona-Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Ajuntament de Barcelona).

Institut Infància i Adolescència de Barcelona. (2019). Informe Parlen els nens i nenes: el benestar subjectiu de la infància a Barcelona (Truñó, M., Pineda, L., Curran, M., Corominas, M., Curcoll, L.). Institut Infància i Adolescència de Barcelona-Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Ajuntament de Barcelona).

Institut Infància i Adolescència de Barcelona. (2020a). Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona: Focus en gènere i desigualtats territorials (Informe 2019) (Pineda, L., Corominas, M., Pitarch, K., & Curcoll, L.). Institut Infància i Adolescència de Barcelona-Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Ajuntament de Barcelona).

Institut Infància i Adolescència de Barcelona. (2020b, novembre 20). Covid-19 i infància a Barcelona. Institut Infància i Adolescència de Barcelona-Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Ajuntament de Barcelona).

Jacovkis, J., & Tarabini, A. (2020). Desigualtat i confinament: Les dificultats per fer escola des de la distància. Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa, 53, 20-26.

Marcos, L., & Ubrich, T. (2017). Desheradados. Desigualdad infantil, igualdad de oportunidades y políticas públicas en España. Save the Children.

Martínez, M., Rodríguez-Pascual, I., & Velásquez, G. (2020). Infancia Confinada: ¿Cómo viven la situación de confinamiento niñas, niños y adolescentes? Infancia Confinada & Enclave de Evaluación y Enfoque de Derechos Humanos.

Martínez-Celorrio, X. (2015). Buena predistribución y mejor redistribución contra las desigualdades. A *Índice de Confianza Social ESADE*. ESADE.

Montserrat, C., Garcia-Molsosa, M., & Sitjes, R. (2020). Benestar i valoració de la pandèmia per part dels infants i adolescents en acolliment familiar i residencial: Informe de resultats. Grup de recerca en Infància, Joventut i Comunitat (Liberi) de la Universitat de Girona.

Morteruel, M., Bacigalupe, A., Cabezas, A., Giné, A., Domínguez, A., Valero, E., Jiménez, M., Utzet, M., Martín, U., & González, Y. (2020). La salut de la infància confinada: Dades

preliminars sobre l'impacte del confinament en la salut dels nens i nenes d'entre 3 i 12 anys. Grup de Recerca en Determinants Socials de la Salut i Canvi Demogràfic (OPIK) de la Universitat del País Basc en col·laboració amb Bidegintza i el Centre d'Investigació en Salut Laboral (CISAL) de la Universitat Pompeu Fabra.

Navarro-Varas, L., Porcel, S., Cruz, I., & Pruna, M. (2018). Pobresa i infàncies desiguals a la ciutat de Barcelona, 2016-17. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona. (2020). Enquesta 'Habitant en confinament': La demanda d'habitatge a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona (Ajuntament de Barcelona, Àrea Metropolitana de Barcelona, Diputació de Barcelona i Generalitat de Catalunya).

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., & Espada, J. P. (2020). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain. PsyArXiv Preprints.

Perazzo, C., del Moral, C., San Juan, C., & Rivas, E. (2020). Més mal em fa a mi: La violència que pateixen els infants a casa i la protecció especial que necessiten durant el confinament. Save the Children-Espanya.

Pereda, N., & Díaz-Faes, D. A. (2020). Family violence against children in the wake of COVID-19 pandemic: A review of current perspectives and risk factors. Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 14.

Pineda, L., Corominas, M., Curcoll, L., & Pitarch, K. (2021). Els efectes del confinament i la pandèmia en la infància i l'adolescència de Barcelona, dins: Migoya, J. C. (ed.), Anuari Metropolità de Barcelona 2020. La metròpoli (post)-covid: Impactes, escenaris i reptes (pàg. 107-142). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Plataforma de Infancia-Espanya. (2020). Parques infantiles y COVID-19: los derechos de los niños y niñas en juego.

Porcel, S., Navarro-Varas, L., & Cruz, I. (2020). *La situació de la pobresa infantil a Barcelona abans del covid-19 i una aproximació a l'impacte de l'actual crisi social i econòmica*. Manuscrit inèdit, Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Projecte Òrbita. (2021). Impacte de la Covid-19 en el benestar emocional d'infants i adolescents. Protagonistes, ja!, 14-15.

Save the Children-Espanya. (2020a). A tu lado: ¿Qué nos cuentan las familias? (Primera versión).

Save the Children-Espanya. (2020b). A tu lado: ¿Qué nos cuentan las familias? (Segunda versión). En Save the Children-Espanya.

Tarabini, A., & Jacovkis, J. (2020). Recerca Escoles Confinades: Informes 1-5. Grup de recerca «Globalisation, Education and Social Policies» (GEPS) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Tarabini, A., Jacovkis, J., Montes, A., & Llos, B. (2021). L'abandonament escolar a la ciutat de Barcelona: un abordatge qualitatiu a les experiències i trajectòries escolars dels i les joves. Grup de recerca «Globalisation, Education and Social Policies» (GEPS) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Termes, A. (2021). *Oportunitats educatives 0-99 a Barcelona 2020: Les desigualtats en*

l'educació al llarg de la vida. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
Pendent de publicació.

UNICEF-Espanya. (2020a). *Cuadernos para la acción local: Medidas para la creación de entornos protectores de cuidado y recreación para la infancia y adolescencia en el post-confinamiento*. Ciudades Amigas de la Infancia.

UNICEF-Espanya. (2020b). *Impacto de la crisis por covid-19 sobre los niños y niñas más vulnerables: Reimaginar la reconstrucción en clave de derechos de infancia*.

Valero, E., Martín, U., Domínguez-Rodríguez, A., & Grupo Confisalud (2020). *Covid-19 y salud infantil: El confinamiento y su impacto según los profesionales de la infancia*. Rev. Esp. Salud Pública, 94.

Vall d'Hebron Institut de Recerca. (2020). *Un estudi prospectiu de Vall d'Hebron confirma que els menors d'edat són poc transmissors del SARS-CoV-2*.

Via, E., Estrada-Prat, X., Tor, J., Virgili, C., Fàbrega, M., Duran, L., Alda, J., Keating, C., & Dolz, M. (2020). *COVID-19 Pandemic: Increased risk for psychopathology in Children and Adolescents?* Research Square.

ANNEX 1: Un sistema integral d'indicadors de la infància i l'adolescència a la ciutat

Característiques del SIIIAB

L'informe DADES CLAU D'INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA A BARCELONA EL 2020, presenta i analitza les dades del **Sistema Integral d'Indicadors de la Infància i l'Adolescència de Barcelona (SIIIAB)**, una de les eines clau de l'**Observatori 0-17 BCN** que té per objectiu millorar el coneixement de la infància i l'adolescència i articular aquest coneixement per enfortir polítiques locals que en millorin les condicions de vida, l'equitat i les oportunitats.

El Sistema Integral d'Indicadors de la Infància i l'Adolescència de Barcelona:

- Monitoritza més de **150 indicadors** (el nombre d'indicadors varia en funció de les fonts i oportunitats de noves dades).
- Situa la **infància al centre** i permet una **visió integral** de les seves vides.
- Treballa amb dades disponibles de la **ciutat de Barcelona**.
- Es nodreix de les dades que proveeixen **18 serveis municipals i institucions públiques**.
- Optimitza i sistematitza les dades de **27 fonts d'enquestes i registres** administratius.
- Combina **dades objectives i subjectives**.
- Selecciona indicadors a partir de **criteris de qualitat consensuats** (validesa i confiabilitat).
- Desagrega (quan les dades ho permeten) per **sexe, nacionalitat, grups d'edat, territori i context socioeconòmic**.
- Reconstrueix sèrie històrica per poder **analitzar la tendència**.
- Inclou indicadors que permetin **mesurar fites consensuades en estratègies de ciutat**.
- Contribueix a l'**accés en obert de les dades** produïdes per l'administració pública, per afavorir noves recerques o la fonamentació de programes, projectes o serveis municipals.

Treball col·laboratiu

La reunió de totes aquestes dades és **gràcies al treball col·laboratiu i l'expertesa d'11 serveis de l'Ajuntament de Barcelona i 7 institucions públiques** que, amb caràcter anual, proveeixen noves dades al SIIIAB i validen l'anàlisi que se'n fa.

SERVEIS DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA	ALTRES INSTITUCIONS PÚBLIQUES
Oficina Municipal de Dades (OMD) 1. Dept. d'Estadística i Difusió de dades	1. IERMB (Inst. d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)
Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI: Direcció d'Innovació Social: 2. Dept. de Recerca i Coneixement 3. Dept. de Gestió de Sistemes d'Informació 4. Direcció d'Acció Social 5. Dept. de Joventut i Adolescència 6. IMSS (Inst. Municipal Serveis Socials) 7. IMPD (Inst. Municipal de Persones amb Discapacitat) 8. Dept. d'Atenció i Acollida per Violència Masclista	2. IIAB (Inst. Infància i Adolescència de Barcelona) 3. ASPB (Agència de Salut Pública de Barcelona) 4. CEB (Consorti d'Educació de Barcelona) 5. CSB (Consorti Sanitari de Barcelona) 6. CSS (Consorti de Serveis Socials de Barcelona)
Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat: 9. IMEB (Inst. Municipal d'Educació)	7. Generalitat de Catalunya a) Dept. d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya b) Dept. Salut de la Generalitat de Catalunya c) Dept. d'Interior de la Generalitat de Catalunya d) Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, Generalitat Catalunya (DGAIA)
Àrea d'Agenda 2030, Transició Digital, Esports i Coordinació Territorial i Metropolitana: 10. IBE (Institut Barcelona Esports) 11. Gerència d'Agenda 2030	

28 registres i fonts de dades

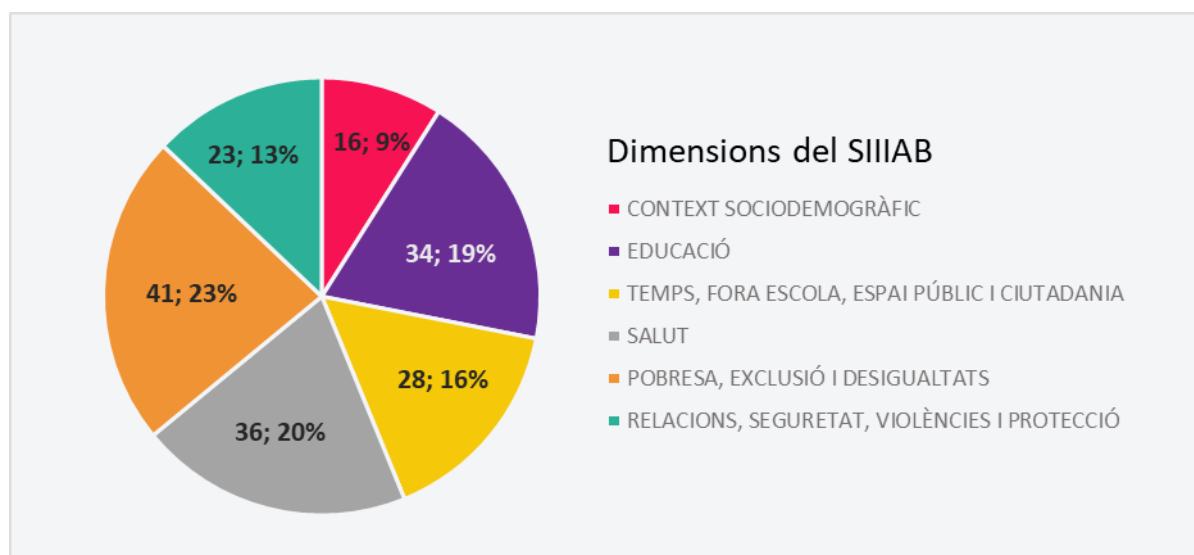
Els més de 150 indicadors que s'han contemplat en l'edició 2020 provenen d'un total de **17 registres administratius i de 11 fonts d'enquesta**, tant d'àmbit municipal com autonòmic, estatal o supraestatal, que s'han anat referenciant -amb acrònim- als peus de pàgina:

17 registres:	11 enquestes:
1. Padró Municipal d'Habitants. Oficina Municipal de Dades (OMD). Aj. BCN 2. Registre de Moviments Demogràfics. Oficina Municipal de Dades (OMD). Aj. BCN 3. Registres de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD). Aj. BCN 4. Registres del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) 5. Registre del Servei d'Epidemiologia. Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) 6. Registre del Sistema d'informació de salut sexual i reproductiva. Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) 7. Registre SESIS (Sistemes d'Informació Sanitària). Consorci Sanitari Barcelona (CSB) 8. Registres del Consorci Sanitari de Barcelona (CSB). Aj. BCN i Generalitat de Catalunya 9. Registres de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Gent Gran. Aj. BCN 10. Registres del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN 11. Registres del Departament d'Atenció i Acol·lida per violència masclista. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN 12. Registres del Departament de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN 13. Registres del Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya 14. Registres del Departament de Salut. Generalitat de Catalunya 15. Registres del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya 16. Registres de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Generalitat de Catalunya 17. Registres del Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya	1. Enquesta sociodemogràfica de Barcelona. Oficina Municipal de Dades (OMD) Aj. BCN 2. Enquesta de serveis municipals de Barcelona (SSMM) (OMD) Aj. BCN 3. Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB). Aj. BCN i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB-IERMB). 4. Enquesta de factors de risc d'estudiants de secundària (FRESC). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) 5. Enquesta de salut de Barcelona (ESB). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) 6. Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona. (EHEEB). Aj. BCN i Institut Barcelona Esports (IBE) 7. Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) i IDESCAT 8. Enquesta de condicions de vida (ECV). IDESCAT-INE 9. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) 10. Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya (ECESC). Dept. d'Interior. Generalitat de Catalunya 11. European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC). Eurostat

Una visió integral de la infància, a partir de 6 dimensions

El Sistema Integral d'Indicadors de la Infància i l'Adolescència a Barcelona s'organitza a partir de 6 grans dimensions i 23 subdimensions que, totes juntes, ofereixen una visió integral de la infància i l'adolescència a la ciutat.

Número i proporció d'indicadors monitorats, segons dimensió del SIIIAB (Edició 2020)

Font: elaboració pròpia de l'IIAB

ANNEX 2: Seguiment local de Recerques Socials d'Urgència (RSU) d'infància per la covid-19

Introducció

Des de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB), vàrem iniciar l'abril del 2020, coincidint amb l'inici de la pandèmia per la covid-19, el que vam anomenar “seguiment de recerques socials d'urgència”: un seguiment d'aquelles iniciatives de recerca sobre la vivència del confinament que connectaven amb la ciutat de Barcelona, amb l'**objectiu de conèixer els impactes socials de la covid-19 i les seves mesures en el benestar dels infants i adolescents**.

El Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides (2020) ho havia dit ben clar: les mesures preses durant l'inici de la pandèmia van afectar infants i adolescents a nivell físic, emocional i psicològic. Especialment als països on es van declarar estats d'emergència amb confinaments obligatoris (com és el cas d'Espanya) i, en particular, als infants i adolescents en situacions de vulnerabilitat social, ja fos per motius de discapacitat i necessitats especials, o bé per les condicions de vida desfavorables dels infants i adolescents amb les seves famílies.

L'impacte social de la covid-19 en els drets i el benestar de la infància van més enllà del confinament absolut durant 6 setmanes de la primavera del 2020. Cal conèixer els impactes del confinament i la desescalada a curt termini, però també els impactes a mig i llarg termini de la “nova normalitat” (amb restriccions intermitents prolongades en el temps). Així mateix, també és necessari conèixer com afecta la crisi econòmica per la covid-19 a la infància, per tal de poder contribuir a la millora de polítiques locals per fer avançar els drets de la infància.

Mètode

El **seguiment local de les Recerques Socials d'Urgència (RSU) d'infància per la covid-19** es presenta a la pàgina web del projecte [Covid-19 i infància a Barcelona](#), de l'*Observatori 0-17 BCN: vides i drets de la infància i l'adolescència a la ciutat*, desenvolupat per l'IIAB, una unitat autònoma especialitzada promoguda per l'Ajuntament de Barcelona dins l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).

D'acord amb el format PICOS, els **criteris de selecció de les RSU** s'exposen a continuació:

- Participants: infants i adolescents com a informants clau, famílies (sense i amb fills/es), professionals de la infància (àmbit sanitari, educatiu i social) i/o la societat en general (temes que afecten la infància de forma directa o indirecta).
- Intervencions: les recerques impliquen el desenvolupament d'un treball de camp empíric;

essent principalment de tipus observacional, es té en compte la relació amb els impactes socials de la covid-19 en la infància, directes o indirectes.

- Comparacions: es té en compte la representació (o aplicabilitat) suficient de la ciutat de Barcelona, ja sigui en recerques específiques a la ciutat de Barcelona, o bé de Catalunya, Espanya i la resta del món (Europa o mundial).
- Outcomes/Resultats: es té en compte la connexió amb els drets dels infants i els àmbits identificats en el marc de l'Informe Dades Clau 2019.
- Study designs/Dissenys: quantitatius, qualitius i mixtos.

Pel que fa als criteris de selecció, són suficientment oberts i no excloents per tal de poder valorar l'impacte social de la covid-19 en el benestar de la infància i l'adolescència (a curt termini) amb el mínim de limitacions temàtiques possible. El seguiment va dur-se a terme des de l'abril fins a l'octubre de 2020, tenint en compte que amb les recerques iniciades posteriorment s'obté coneixement de l'impacte a mig termini i formaran part del seguiment del laboratori *Covid-19 i infància a Barcelona*, de l'Observatori 0-17 Bcn. No s'exclou cap RSU per la llengua amb la qual estigui desenvolupada (principalment catalana, castellana i anglesa) ni tampoc per no haver publicat resultats (tot i que no condicionen les publicacions de les síntesis desenvolupades i la seva discussió).

Les **fonts d'informació** es detallen a la Taula 1 del següent apartat; la seva **cerca** va ser *in situ* a partir de les convocatòries a les xarxes socials i internet (pel caràcter d'urgència, les recerques encara no podien estar indexades a les bases de dades bibliogràfiques). Per a la **selecció**, es comprovaven els criteris de selecció i també es valorava l'expertesa de l'equip acadèmic o professional (no es va excloure cap RSU que complís els criteris de selecció per aquest últim motiu). Per a l'**obtenció de les dades**, es consultaven les publicacions disponibles, principalment els resultats i les conclusions dels autors/es corresponents, per tal de deduir els impactes socials específics identificats per cada RSU, els quals s'acompanyen d'explicacions breus de cada impacte³⁷. Com a part del procés, a partir de dos missatges electrònics al conjunt de referents identificats de les RSU, s'han compartit les dues publicacions del seguiment per tal poder confirmar o revisar els continguts necessaris ([notícia web](#) i [avançament de resultats](#)). En sentit últim, el **coneixement acumulat** s'integra per aportar una perspectiva integral del benestar de la infància en el marc de la covid-19.

Resultats i discussió dins l'Informe Dades Clau

Pel que fa a la **selecció de les recerques**, el seguiment inclou 32 RSU, que són totes les que van ser seleccionades d'acord amb els criteris de selecció (durant la cerca es van conèixer altres recerques de fora de Barcelona i Catalunya sense representativitat de Barcelona o Catalunya que no van seleccionar-se per garantir la fiabilitat en els impactes socials identificats

³⁷ (Veure pàgines 42-45) Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2020): [COVID-19 I INFÀNCIA A BARCELONA: Què ens diu la recerca social d'urgència sobre els impactes de la covid-19 en les vides i drets de la infància i l'adolescència? Quina resposta hi ha donat el govern de la ciutat?](#) (Pineda, L., Corominas, M., & Curcoll, L.). IIAB-IERMB - Ajuntament de Barcelona.

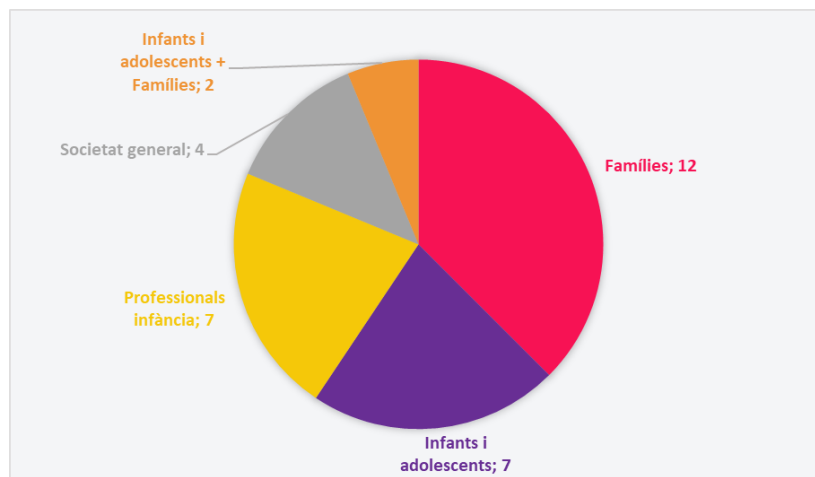
específicament a la ciutat de Barcelona)³⁸.

De les 32 RSU seleccionades, 29 d'elles han publicat resultats (amb data de maig de 2021). Les 3 RSU sense publicar resultats (ID 15, 25 i 29) es troben en procés de publicació o en fases inicials de la recerca.

Quant a les **característiques de les recerques**, també es detallen a la Taula 1. Resumidament:

- Sobre els participants, les RSU principalment s'han dirigit a les famílies dels infants i adolescents (12+2=14 RSU). També directament als infants i adolescents (7+2=9 RSU), garantint el dret social i col·lectiu dels infants a ser adequadament escoltats en els temes que els afecten. A més, les RSU també s'han dirigit als professionals de la infància (7 RSU) i, en menor mesura, han preguntat a la societat en general sobre temes que afecten la infància (4 RSU).

Gràfic 61. Participants de les RSU identificades.

Font: elaboració pròpia de l'IAB

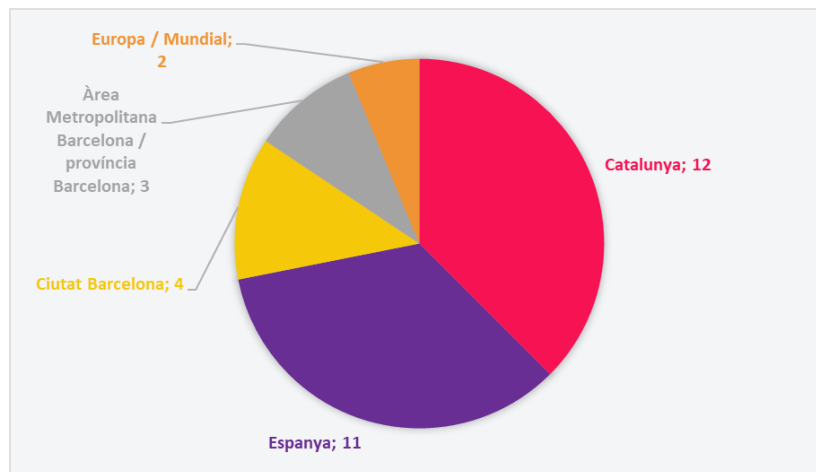
- Sobre l'àmbit territorial, tot i que a partir de totes les RSU s'obtenen resultats i conclusions representatives i extrapolables a la ciutat de Barcelona, només 4 de les 32 RSU s'han desenvolupament específicament en el marc de la ciutat de Barcelona (i 3 en el marc de l'Àrea Metropolitana de Barcelona o la província de Barcelona). El marc majoritari és el de Catalunya (12 RSU) i Espanya (11 RSU). A més, hi ha 2 RSU amb marc internacional.

³⁸ Tanmateix, un cop se'n publiquin resultats (o més resultats), aquestes recerques poden aportar coneixement important per a complementar l'anàlisi de les RSU. Per exemple:

- Aguilar-Martínez, A., Bosque-Prous, M., González-Casals, H., Colillas-Malet, E., Puigcorbó, S., Esquiús, L., & Espelt, A. (2021). [Social inequalities in changes in diet in adolescents during confinement due to COVID-19 in Spain: The DESKcohort project](#). *Nutrients*, 13(5), 1577.

- Casas, F., González-Carrasco, M., & Malo, S. (2021). [Promoció del benestar infantil i adolescent: Recerca i aplicacions per promoure el benestar infantil i adolescent mitjançant la participació social dels alumnes i les seves famílies en els centres escolars](#). Equip de Recerca en Infància, adolescència, Drets dels Infants i la seva Qualitat de Vida (ERIDIQV) de la Universitat de Girona.

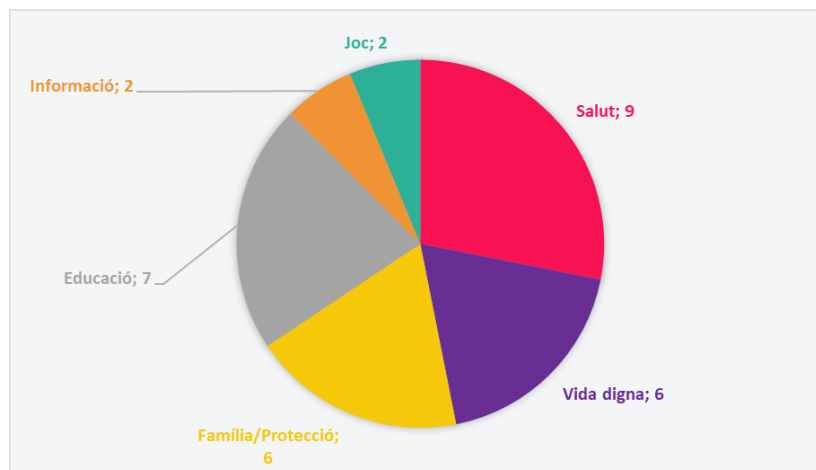
Gràfic 62. Marc territorial de les RSU identificades.

Font: elaboració pròpia de l'IIAB

- Sobre l'aplicabilitat de les RSU als drets dels infants, partint de la base que són indivisibles, en termes generals, aporten més coneixement temàtic a alguns drets específics que a d'altres. En aquest sentit, tot i que no se seguïen les recerques estrictament epidemiològiques, l'àmbit més analitzat és el de la salut (9 RSU). Al costat de temàtiques relacionades amb l'educació (7 RSU), la vida digna en un sentit integral (6 RSU) i l'àmbit de la família/protecció (6 RSU). Els àmbits menys analitzats són els de l'accés a la informació (2 RSU) i el dret al joc (2 RSU).

Gràfic 63. Perspectiva de drets de les RSU identificades.

Font: elaboració pròpia de l'IIAB

- Per últim, pel que fa a la naturalesa de les RSU, convé tenir també en compte que pràcticament totes utilitzen tècniques quantitatives (26 RSU), mentre que l'ús rellevant de tècniques qualitatives o mixtes no és habitual (6 RSU).

Com a **limitacions** principals, tot i que les diferents RSU aporten coneixement sobre l'impacte social de les mesures i la crisi per la covid-19 a la majoria d'àmbits o temes identificats (educació; salut; temps, relacions i ciutadania; pobresa, exclusió i desigualtats; o violències, risc social i protecció), la contribució varia segons la quantitat de les RSU per àmbit i la seva naturalesa. A més, hi ha aspectes que no s'han pogut analitzar suficientment. Principalment, l'impacte social de la covid-19 en els infants i adolescents amb discapacitat o necessitats especials. A més, altres temes que no s'analitzen per les RSU són, per exemple, l'impacte social de la covid-19 en qüestions de prospecció demogràfica, en l'educació secundària postobligatòria, en la salut sexual i reproductiva, en les activitats fora de l'escola, en les diferents formes d'assetjament entre iguals, o bé en les violències domèstiques i masclistes en l'àmbit familiar. D'altra banda, en els temes on els treballs de camp empírics no han estat possibles en el marc de la covid-19, l'estratègia ha estat identificar les revisions sistemàtiques dutes a terme en el marc de la covid-19 (per exemple, augment de les violències en l'àmbit familiar i joc a l'espai públic: Pereda & Díaz-Faes, 2020; Plataforma de Infancia-España, 2020).

Quant als **resultats**, tant els impactes identificats a partir de cada RSU i la seva síntesi, així com el seu resum, s'han integrat a l'Informe Dades Clau 2020, el qual es basa en les dades disponibles del Sistema Integral d'Indicadors de la Infància i l'Adolescència de Barcelona (SIIAB), desenvolupat també per l'IIAB en el marc de l'*Observatori 0-17 BCN: vides i drets de la infància i l'adolescència a la ciutat*. A l'Informe Dades Clau 2020, a part de les dades disponibles del SIIAB i els impactes identificats per la RSU, també s'hi utilitzen altres fonts de caràcter documental (principalment informes tècnics i notícies en premsa) per tal de poder valorar l'estat de la infància a la ciutat de Barcelona en el marc de la covid-19.

De manera més detallada i en profunditat, la redacció del resultat del seguiment de les RSU integrat a les dades clau de l'Observatori 0-17 Bcn pot consultar-se a l'*Anuari Metropolità de Barcelona 2020* (Pineda, Corominas et al. 2021)³⁹. Els apunts covid-19 del present informe principalment es basen aquesta publicació.

En conclusió, a partir del seguiment de les RSU, es poden conèixer els impactes socials de la covid-19 i les seves mesures en el benestar dels infants i adolescents. Per exemple, en aquest sentit, sabent que els infants i adolescents són un dels grups socials més afectats per la crisi econòmica derivada per la covid-19 (Cruz et al., 2020), els qui es troben en situacions de vulnerabilitat econòmica han tingut la pitjor experiència: no només pels impactes de la desigualtat social i la privació material (Save the Children-Spain, 2020a, 2020b), sinó també per les conseqüències negatives del confinament en la seva salut física i mental (Martínez et al., 2020b; Morteruel et al., 2020; Valero et al., 2020); en la convivència familiar i, per tant, l'augment del risc de violències contra els infants (Günther-Bel et al., 2020; Perazzo et al., 2020; Pereda&Díaz-Faes, 2020); i també en les seves oportunitats educatives en llars afectades per la bretxa digital (Consorci d'Educació de Barcelona, 2020; Bonal & González, 2020a, 2020b).

³⁹ Pineda, L., Corominas, M.; Curcoll, L., & Pitarch, K. (2021). *Els efectes del confinament i la pandèmia en la infància i l'adolescència de Barcelona*, dins: Migoya, J. C. (ed.), *Anuari Metropolità de Barcelona 2020. La metròpoli (post)-covid: Impactes, escenaris i reptes* (pàg. 107-142). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Taula 15. Taula de seguiment de les 32 RSU identificades.

ID RSU IDENTIFICADES					
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
01 <u>Actuació "Estimat Diari BCN"</u>					
Vida digna	Infants i/o adolescents	Ciutat de Barcelona	Qualitatiu: fotoveu	Ajuntament de Barcelona: Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB).	(Ajuntament de Barcelona, 2020b, 2020a; Carbonell, 2020)
02 <u>Consulta "Infància Confinada"</u>					
Vida digna	Infants i/o adolescents	Espanya	Quantitatiu: enquesta (amb preguntes obertes)	Equip de la Consulta d'Infància Confinada amb el suport de "Enclave de Evaluación y Enfoque de Derechos Humanos".	(Martínez et al., 2020b, 2020a)
03 <u>Consulta "CovidUnder19: Life Under Coronavirus survey for children"</u>					
Vida digna	Infants i/o adolescents	Europa/ Mundial	Quantitatiu: enquesta (amb preguntes obertes)	Eurochild (promoció)	(Queen's University Belfast & Terre des hommes, 2020)
04 <u>Avaluació de necessitats de les famílies en situació de pobresa extrema</u>					
Vida digna	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: qüestionari (amb suport entrevistador)	Save the Children-Espanya.	(Save the Children-España, 2020a, 2020b)
05 <u>Enquesta "Habitant en confinament"</u>					
Vida digna	Societat en general	Àrea Metropolitana Barcelona / província Barcelona	Quantitatiu: enquesta	Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona (O-HB), dins l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB), en	(Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona, 2020b, 2020a)

ID	RSU IDENTIFICADES				
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
				col·laboració amb l'Agrupació Arquitectura i Sostenibilitat (AUS) del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.	
06	<u>Projecte SOLIVID: recull iniciatives solidàries covid-19</u>				
Vida digna	Societat en general	Europa/ Mundial	Qualitatiu: mapa recursos	Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP), IERMB i "Grup de Recerca Energia, Territori i Societat" (GURB) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).	(Blanco et al., 2020; Institut de Govern i Polítiques Públiques et al., 2020)
07	<u>Estudi "Benestar dels infants i adolescents en el sistema de protecció: quina valoració fan del confinament"</u>				
Família/ Protecció	Infants i/o adolescents	Catalunya	Quantitatiu: enquesta (amb preguntes obertes)	Grup de recerca en Infància, Joventut i Comunitat (Liberi) de la UdG per encàrrec de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de la Generalitat de Catalunya.	(Montserrat et al., 2020)
08	<u>Projecte FamCovid19: benestar individual i relacional de les famílies davant la situació de la covid-19</u>				
Família/ Protecció	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: enquesta	Grup de Recerca de Família i Parella (GRFP) de la Universitat Ramon Llull (URL).	(Günther-Bel et al., 2020)
09	<u>Estudi "Com les circumstàncies per la covid-19 han afectat la convivència familiar"</u>				
Família/ Protecció	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: qüestionari	Amalgama7 i Fundació Portal.	(Amalgama7 & Fundació Portal, 2020)

ID	RSU IDENTIFICADES					
	PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
10	<u>Enquesta de Save the Children: Anàlisi de l'impacte de l'emergència en la vida de la infància i les seves famílies</u>					
Família/ Protecció	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: enquesta	Save the Children-Espanya.	(Perazzo et al., 2020)	
11	<u>Estudi "Com ha impactat la crisi de la covid-19 en els serveis adreçats a la infància i l'adolescència en situació de risc a la província de Barcelona"</u>					
Família/ Protecció	Professionals de la infància	Àrea Metropolitana Barcelona / província Barcelona	Mixt: qüestionari i grup discussió	Grup de Recerca sobre Intervencions Socioeducatives en la Infància i la Joventut (GRISIJ) de la Universitat de Barcelona (UB) per encàrrec de la Federació d'Entitats d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA) en col·laboració amb la Diputació de Barcelona.	(Fuentes-Peláez et al., 2020)	
12	<u>Enquesta sobre l'atenció als infants i adolescents del tercer sector</u>					
Família/ Protecció	Professionals de la infància	Espanya	Quantitatiu: enquesta (amb preguntes obertes)	UNICEF-Espanya amb UNICEF-Catalunya.	(UNICEF-España, 2020)	
13	<u>L'impacte del confinament en els hàbits de salut dels infants</u>					
Salut	Infants i/o adolescents	Àrea Metropolitana Barcelona / província Barcelona	Quantitatiu: qüestionari	Tomando Conciencia Schools	(Tomando Conciencia Schools & Tandem Social, 2020)	
14	<u>Estudi "Impacte emocional de la covid-19 en infants i adolescents"</u>					
Salut	Infants i/o adolescents	Catalunya	Quantitatiu: qüestionari	Projecte Òrbita.	(Projecte Òrbita, 2021)	

ID	RSU IDENTIFICADES				
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
15	<u>Enquesta epidemiològica "Confinament i salut pediàtrica per covid-19"</u>				
Salut	Infants i/o adolescents + Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Hospital Sant Joan de Déu Barcelona i l'Institut de Salut Global de Barcelona (ISGlobal).	RESULTATS NO PUBLICATS MAIG 2021
16	<u>Qüestionari "Adhesió a la dieta mediterrània, activitat física i son durant època de confinament per la pandèmia covid-19 en població infantil i juvenil"</u>				
Salut	Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Hospital HM Nens de Barcelona.	(Sol Ventura et al., 2021)
17	<u>Estudi EmCoVID19: emocions i conducta durant la covid-19</u>				
Salut	Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: longitudinal (qüestionari)	Hospital Sant Joan de Déu Barcelona.	(Via et al., 2020)
18	<u>Estudi "Confinament i salut en població infantil"</u>				
Salut	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: enquesta	Grup de Recerca en Determinants Socials de la Salut i Canvi Demogràfic (OPIK) de la Universitat del País Basc (UPV/EHU) en col·laboració amb la Cooperativa per a la promoció humana i el desenvolupament comunitari (Bidegintza), i el Centre d'Investigació en Salut Laboral (CiSAL) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF).	(Morturel et al., 2020)
19	<u>Estudi "Detecció d'infants i adolescents que necessiten suport psicològic per l'aïllament social"</u>				
Salut	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: longitudinal (qüestionari)	Grup de recerca AITANA de la Universitat Miguel Hernández d'Elx (UMH).	(Orgilés et al., 2020)

ID	RSU IDENTIFICADES				
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
20	<u>Anàlisi prospectiu dels canvis en les relacions interpersonals en el context de la pandèmia COVID-19</u>				
Salut	Professionals de la infància	Catalunya	Qualitatiu: panel d'experts	Equip coordinat pel Dr. Josep Moya.	(Moya et al. 2020)
21	<u>Covid-19 i salut infantil: el confinament i el seu impacte segons professionals de la infància</u>				
Salut	Professionals de la infància	Espanya	Quantitatiu: qüestionari	Grup de recerca OPIK de la UPV/EHU.	(Valero et al., 2020)
22	<u>Estudi "Els alumnes de la ciutat de Barcelona en situació de vulnerabilitat durant el confinament per la covid-19"</u>				
Educació	Famílies (mares i/o pares)	Ciutat de Barcelona	Quantitatiu: enquesta (amb preguntes obertes)	Consorci d'Educació de Barcelona (Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona) amb el suport del Gabinet d'Estudis Socials i Opinió Pública (GESOP).	(Consorci d'Educació de Barcelona, 2020)
23	<u>La bretxa digital a la ciutat de Barcelona el 2020</u>				
Educació	Societat en general	Ciutat de Barcelona	Quantitatiu: qüestionari	Ajuntament de Barcelona	(Ajuntament de Barcelona Bonal, 2021)
24	<u>Enquesta "Desigualtats d'aprenentatge en confinament"</u>				
Educació	Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Grup de recerca "Globalisation, Education and Social Policies" (GEPS) de la UAB.	(Bonal & González, 2020a, 2020b; González & Bonal, 2020)
25	<u>Projecte "Models d'educació i cura de 0-3 anys"</u>				
Educació	Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	IGOP amb el suport de RecerCaixa.	RESULTATS NO PUBLICATS MAIG 2021

ID	RSU IDENTIFICADES				
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNIQUES	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
26	Projecte “Covid-19, bretxa digital i canvi educatiu en escoles d’entorns en risc d’exclusió social”				
Educació	Professionals de la infància	Ciutat de Barcelona	Qualitatiu: etnografia	Grup de recerca "Desenvolupament Humà, Intervenció Social i Interculturalitat" (DEHISI) de la UAB.	RESULTATS DIRECTES NO PUBLICATS MAIG 2021 Tot i que article relacionat amb marc covid-19: (Iglesias et al, 2020)
27	Enquesta "Recerca escoles confinades"				
Educació	Professionals de la infància	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Grup de recerca GEPS de la UAB.	(Jacovkis & Tarabini, 2020; Tarabini & Jacovkis, 2020)
28	Consulta "Davant de crisis globals, transformar l'educació"				
Educació	Professionals de la infància	Catalunya	Quantitatiu: qüestionari	Edualter, associació especialitzada en educació crítica i transformadora, membre de la Federació d'Organitzacions per a la Justícia Global.	(Edualter, 2021)
29	Estudi "Com els infants, adolescents i famílies s'estan informant sobre la pandèmia causada per la covid-19"				
Informació	Infants i/o adolescents + Famílies (mares i/o pares)	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Hospital Sant Joan de Déu Barcelona.	RESULTATS NO PUBLICATS MAIG 2022
30	Procés de participació infantil d'elaboració de propostes per afrontar la desigualtat en la nova normalitat				
Informació	Infants i/o adolescents	Espanya	Qualitatiu: grup d'enfocament propositiu	Save the Children-Espanya.	(Save the Children-España, 2020c)

ID	RSU IDENTIFICADES				
PERSPECTIVA DRETS	INFORMANT CLAU	ÀMBIT TERRITORIAL	MÈTODE: TÈCNiques	EQUIP	RESULTATS/ REFERÈNCIES
31	<u>Estudi "L'impacte de les pantalles en la vida familiar durant el confinament"</u>				
Joc	Famílies (mares i/o pares)	Espanya	Quantitatiu: qüestionari	Empantallados.com i GAD3, amb cofinançament de la Comissió Europea.	(Empantallados .com & GAD3, 2020)
32	<u>Enquesta "Usos del temps i el confinament"</u>				
Joc	Societat en general	Catalunya	Quantitatiu: enquesta	Centre d'Estudis d'Opinió (Generalitat de Catalunya).	(Centre d'Estudis d'Opinió, 2020)